

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

АРХІТЕКТУРНИЙ

(факультет)

МІСТОБУДУВАННЯ

(назва випускової кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА

на тему:

«ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКУ «ІНСТИТУТСЬКИЙ ГАЙ» У М.
ПОЛТАВІ)»

Кривошта Ніна Іванівна

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

Київ 2025 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

АРХІТЕКТУРНИЙ

_____
(факультет)

МІСТОБУДУВАННЯ

_____
(назва випускової кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д. арх., проф. _____ Н.М. Шебек

“14 “ травня 2025 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

«ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ
БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (НА ПРИКЛАДІ
ПАРКУ «ІНСТИТУТСЬКИЙ ГАЙ» У М. ПОЛТАВИ)»

Виконала _____ Кривошта Ніна Іванівна

(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

_____ 191 – Архітектура та містобудування

(Спеціальність)

_____ «Містобудування»

(Освітньо-наукова програма)

Групи _____ МБМ-23-1Б

Керівник: _____ Войко Н.Ю.

(прізвище, ініціали)

_____ канд. арх., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Ідентичність підтверджую

Я як здобувач вищої освіти КНУБА розумію і підтримую політику закладу з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Кривошта Н. І.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Київ 2025 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: Архітектурний
 Випускова кафедра: Містобудування
 Освітній ступінь: Магістр
 Спеціальність: 191 – Архітектура та містобудування
 Освітньо-наукова програма: Містобудування

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Декан факультету

д.т.н., проф. _____ О.В. Кащенко
 „___” _____ 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
 ДО ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
 ОСВІТЬНОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

_____ Кривошта Ніна Іванівна

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

1. Тема роботи «ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКУ «ІНСТИТУТСЬКИЙ ГАЙ» У М. ПОЛТАВІ)»

затверджена наказом ректора КНУБА № 85/19/25 від « 24 » квітня 2025 року

2. Керівник

Войко Наталія Юріївна, канд. арх., доцент

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання здобувачем роботи до захисту _____ 16.05.2025 р.

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Розділ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

(Назва розділу)

Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ У СЕРЕДМІСТІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ

(Назва розділу)

Розділ 3. ПРОПОЗИЦІЇ З ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРКУ В М. ПОЛТАВІ

(Назва розділу)

Розділ 4.

ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ

(Назва розділу)

Розділ 5.

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(Назва розділу)

5. Перелік графічного матеріалу (з точними назвами обов'язкових креслень):

1. Схема розташування ділянки проектування в структурі міста М 1: 100 000
2. Існуючий генеральний план ділянки М 1 : 5 000
3. Схема геоморфологічного аналізу ділянки М 1 : 5 000
4. Схема природоохоронних та ландшафтно-рекреаційних територій М 1 : 5 000
5. Опорний план ділянки М 1 : 2 000
6. Схема транспортної мобільності та інфраструктури М 1:2000.
7. Схема функціонального зонування території М 1:2000.
8. Генеральний план ділянки М 1 : 1 000
9. Схема транспортної мобільності та інфраструктури М 1:2000
10. Схема розміщення видових точок М 1 : 5 000
11. Схема об'ємно-просторової композиції ландшафтно-рекреаційного об'єкта М 1 : 5 000
12. Фрагмент проектного плану з детальною розробкою озеленення і благоустрою території.
13. Креслення поперечних профілів вулиць М 1:200.
14. Розгортки М 1:2000.
15. Перспективні зображення.

6. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1.	31.01.2025
Розділ 2.	25.02.2025
Розділ 3.	25.03.2025
Розділ 4. Естетика містобудування	14.04.2025
Розділ 5. Цивільний захист	21.04.2025
Остаточне оформлення роботи	30.04.2025
Направлення роботи для перевірки на плагіат	05.05.2025
Попередній захист роботи на випусковій кафедрі	14.05.2025
Направлення роботи на рецензування	15.05.2025
Передача матеріалів роботи на кафедру	16.05.2025
Захист роботи	19.05.2025

7. Консультанти розділів кваліфікаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірив	
		дата	підпис
Транспорт	Лисюк Г.Г., доцент	25.03.2025	
Естетика містобудування	Шебек Н.М., професор	14.04.2025	
Цивільний захист	Корінний В.І., ст. викладач		
Дендрологія	Дзиба А.А., доцент		

8. Дата видачі завдання 17.02.2025 р.

Зав. кафедри

_____

(підпис)

Шебек Н.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник

_____

(підпис)

Войко Н.Ю.

(прізвище та ініціали)

Здобувач

_____

(підпис)

Кривошта Н.І.

(прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ (SUMMARY)		Кривошта Ніна Іванівна	
<i>до кваліфікаційної випускної роботи здобувача:</i>		Kryvoshta Nina Ivanivna	
ЗВО	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема <i>(українською та англійською)</i>	Особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі (на прикладі парку «Інститутський гай» у м. Полтаві) Features of landscape planning organization of urban multifunctional parks in the historical environment (on the example of the “Institute Grove” park in Poltava)		
Освітній ступінь	Магістр		
Факультет	Архітектурний		
Випускова кафедра	Містобудування		
Спеціальність	191 «Архітектура та містобудування»		
Освітньо-наукова програма	Містобудування		
Керівник	канд. арх., доц. Войко Наталія Юріївна		
Обсяг роботи:	<i>пояснювальна записка, стор.</i>	<i>розділів</i>	<i>креслень формату А1</i>
	194	5	15
Розділ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	<p>Проведений аналіз вітчизняних і зарубіжних теоретичних джерел засвідчив ґрунтовне опрацювання таких аспектів, як розвиток сучасної паркової системи в Україні, фактори формування та локалізації садово-паркових об'єктів, а також ревіталізація історичних парків із застосуванням інноваційних смарт-технологій. Водночас проектування багатофункціональних міських парків в історичному середовищі залишається недостатньо дослідженим, що доводить необхідність поглибленого вивчення цієї проблематики.</p> <p>Аналіз реалізованих проєктів парків в історичних містах виявив ключові тенденції: максимальне збереження історичного ландшафту, створення диференційованих функціональних зон, орієнтованих на різноманітні соціальні групи, виокремлення просторів для пасивного відпочинку та використання екологічно стійких матеріалів.</p> <p>До основних факторів проектування парків в історичному середовищі міст належать: естетичний, соціальний і містобудівний. Серед умов, що потребують врахування, виділено: екологічні, економічні, історико-культурні, природоохоронні, інженерно-технічні та містобудівні аспекти</p>		

<p><i>Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЛАНДШАФТНО- ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОФУНКЦІОН АЛЬНИХ ПАРКІВ У СЕРЕДМІСТІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ</i></p>	<p>Досліджено нормативні вимоги до проектування парків з охоронюваним ландшафтом, визначено регламенти щодо функціонально-планувальної організації, озеленення, благоустрою, інженерної інфраструктури, транспортної доступності та рекреаційного навантаження. Проаналізовано законодавчі обмеження, що стосуються зон охорони пам'яток.</p> <p>Визначено принципи ландшафтно-планувальної організації багатофункціональних парків в історичному середовищі: функціональна диференціація, гармонізація простору, екологізація, збереження історико-культурної спадщини, інклюзивність та економічна ефективність.</p> <p>На основі визначених принципів було досліджено особливості проектування багатофункціональних парків в історичному контексті, зокрема врахування культурно-історичного середовища, адаптація до наявної забудови, забезпечення стильової єдності та інтеграція в міську структуру. Акцентовано увагу на багатофункціональності, екологічній спрямованості, інклюзивності, транспортній доступності та соціальній ролі парків.</p>
<p><i>Розділ 3 ПРОПОЗИЦІЇ З ЛАНДШАФТНО- ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРКУ В М. ПОЛТАВІ</i></p>	<p>Об'єктом проектування обрано парк на схилі Інститутської гори в м. Полтава, що вирізняється унікальним історико-культурним потенціалом. Досліджено основні характеристики ділянки проектування, серед яких: історію місцевості, історико-архітектурний опорний план, розміщення ділянки в структурі міста, планувальні обмеження, існуюче функціональне зонування території, благоустрою та озеленення.</p> <p>Концепція парку базується на створенні тематичних зон із різноманітним функціональним наповненням. Функціонально-планувальна організація парку враховує природний каркас території, рельєф і потоки відвідувачів, поділяючи простір на тиху та активну зони з виокремленням вхідної, дитячої, спортивної, культурно-просвітницької, господарської та тематичних зон. Дорожньо-стежкова мережа доповнена новими маршрутами з урахуванням рельєфу та інтенсивності руху.</p> <p>Ландшафтна структура парку «Інститутський Гай» ґрунтується на гармонійному поєднанні природного рельєфу, функціонального зонування та історико-культурного контексту. Проект передбачає створення інклюзивного, екологічно орієнтованого середовища з використанням сталих матеріалів, інтерактивних і скульптурних елементів, а також сучасних систем благоустрою й навігації. Ландшафтна концепція сприяє формуванню унікального простору, що поєднує рекреаційну, культурну та освітню функції, відповідаючи потребам сучасного міста та принципам сталого розвитку.</p>

<p><i>Розділ 4. ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ</i></p>	<p>Проектування багатофункціонального парку в історичному середовищі в місті Полтава передбачає втілення художньої концепції. За художню концепцію парку було обрано річку, яка проходить через місто та пов'язана з історією Полтави. Дорожньо-стежкова мережа має хвилястий характер, що нагадує річку та її русла.</p> <p>При тематичному зонуванні ділянки було виділено 6 основних зон: Казковий світ, «Енеїда», міні-місто Полтава, козацький форт, історична інтерактивна зона, зона сезонних подій (тематика адаптивна). Кожна з цих тематичних зон по різному привертає увагу людини та відображає культуру місцевості.</p> <p>За результатами часового моделювання функціональних процесів встановлено, що зони активного та пасивного відпочинку характеризуються найтривалішим часом перебування відвідувачів. Інші функціональні зони парку розраховані на короткочасне використання.</p>
<p><i>Розділ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ</i></p>	<p>Проект парку «Інститутський Гай» розроблено з комплексним підходом до цивільного захисту, враховуючи складний рельєф території. Заходи спрямовані на мінімізацію ризиків для безпеки відвідувачів під час надзвичайних ситуацій, забезпечення оперативної евакуації та ефективного інформування. Запропоновані рішення сприяють формуванню безпечного, комфортного та екологічно стійкого паркового середовища.</p>

Висновки по роботі: В результаті аналізу теоретичного досвіду було виявлено недостатню кількість досліджень багатофункціональних парків в історичному середовищі. В основному досліджуються: проблеми розвитку сучасної паркової системи в Україні, фактори, що впливають на формування та розміщення садів і парків, а також ревіталізацію історичних парків з використанням новітніх розумних технологій. На основі вивчених об'єктів практичного досвіду було визначено тенденції: максимальне збереження історичного ландшафту, врахування історії місцевості, створення різних зон для людей з різними інтересами, відведення та відокремлення зон для тихого відпочинку, застосування екологічних матеріалів.

До факторів проектування парків в історичному контексті сучасних міст слід віднести: естетичний, соціальний, містобудівний. До умов: екологічні, економічні, історичні, природоохоронні, інженерно-технічні, містобудівні.

Визначено вимоги до проектування парків в історичному середовищі, які включають у себе такі складові: функціонально-планувальна організація, соціальна інфраструктура, транспортне обслуговування, благоустрій та озеленення, охорона ландшафтів.

Визначено принципи ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі, серед яких: принцип функціональної диференціації території, гармонізації паркового простору, екологізації паркового середовища, збереження історико-культурної спадщини, інклюзивності в сфері благоустрою, економічної ефективності проектних рішень.

На основі визначених принципів було виявлено такі особливості: врахування історичного-контексту та цінності ділянки проектування, багатофункціональність паркового простору та адаптивність просторово-планувальної структури, врахування транспортної доступності, забезпечення соціальної взаємодії.

Досліджено основні характеристики ділянки проектування, а саме: історію місцевості, історико-архітектурний опорний план, розміщення ділянки в структурі міста, планувальні обмеження, існуюче функціональне зонування території, благоустрою та озеленення.

На прикладі парку «Інститутський Гай» в м. Полтава проектом передбачається створення багатофункціонального парку, який поєднуватиме культурно-просвітницьку, історичну складову з сучасними технологіями та тенденціями ландшафтного проектування.

Проведено аналіз благоустрою та озеленення території проектування, який виявив проблеми: занедбаний стан зелених насаджень, недостатня кількість елементів благоустрою. Запропоновано комплекс заходів із благоустрою та озеленення для покращення стану ділянки.

Ключові слова: багатофункціональний парк, історичний парк, ландшафт, благоустрій.

Keywords: multifunctional park, historical park, landscape, park design.

Здобувач: _____ / Кривошита Н.І. /
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник: _____ / Войко Н.Ю. /
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ ” _____ 2025 р.

ЗМІСТ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	11
ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1 ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	18
1.1. Теоретичні передумови ландшафтно-планувальної організації рекреаційних озелених територій в історичному міському середовищі.....	18
1.2. Досвід організації багатофункціональних парків в історичних містах	36
1.3. Фактори і умови, що впливають на проектування багатофункціональних парків в історичному контексті сучасних міст	56
Висновки до розділу 1.....	63
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЛАНДШАФТНО- ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ У СЕРЕДМІСТІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ.....	64
2.1. Вимоги щодо проектування парків з охоронюваним ландшафтом	64
2.2. Принципи ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків на рекреаційних озелених територіях в історичному середовищі	79
2.3. Особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків на рекреаційних озелених територіях в історичному середовищі	90
Висновки до розділу 2.....	99
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ З ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРКУ В М. ПОЛТАВІ.....	101
3.1. Аналіз вихідної ситуації.....	101
3.2. Концепція ландшафтно-планувальної організації багатофункціонального парку в історичному середовищі парку "Інститутський Гай" в м. Полтава.....	126
3.3. Ландшафтна організація парку	132

Висновки до розділу 3.....	148
РОЗДІЛ 4. ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ	150
4.1. Художня концепція ландшафтно-рекреаційного об'єкта.....	150
4.2. Енерго-інформаційне моделювання ландшафтно-рекреаційного об'єкта .	151
4.3. Просторово-часове моделювання ландшафтно-рекреаційного об'єкта	154
Висновки до розділу 4.....	157
РОЗДІЛ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ	158
5.1. Характеристика району в якому проєктується об'єкт.....	160
5.2. Характеристика об'єкту проєктування.....	160
5.3. Розрахунок заходу Цивільного захисту	161
Висновки до розділу 5.....	163
ВИСНОВКИ	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	167
ДОДАТКИ	176

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Багатофункціональний парк - це громадський простір, який поєднує різні функції для задоволення потреб відвідувачів. Він включає зони для відпочинку, спорту, культурних заходів, дитячих ігор, прогулянок, а також може мати екологічні чи освітні елементи. Такий парк враховує різноманітні інтереси, забезпечує комфорт, безпеку та доступність, сприяючи соціальній взаємодії та покращенню якості життя в міському середовищі.

Національна ідентичність - комплекс соціокультурних, історичних, мовних і символічних характеристик, що визначають унікальність нації та формують її ідентичність у контексті урбаністичного середовища. У містобудуванні вона проявляється через інтеграцію національних мотивів, символіки та культурних наративів у просторове планування та дизайн..

Елементи благоустрою - функціональні та естетичні компоненти міського середовища, такі як вуличні меблі (лавки, урни), системи освітлення, пішохідні доріжки, інформаційні стенди та малі архітектурні форми.

Елементи озеленення - сукупність зелених насаджень (дерева, чагарники, газони, квітники) та ландшафтних композицій, спрямованих на оптимізацію екологічного стану, покращення мікроклімату, естетичної привабливості та підтримку біорізноманіття в міському середовищі.

Принцип - фундаментальна засада, що визначає методологію планування та реалізації містобудівних проєктів.

Особливість - специфічна характеристика об'єкта, території чи процесу, що виокремлює його в містобудівному контексті.

Зона охоронюваного ландшафту - природна незабудована чи переважно природна з розосередженою історичною малоповерховою забудовою територія за межами охоронної зони пам'яток культурної спадщини, з якою пам'ятки складають єдине композиційно-пейзажне ціле, яка встановлюється для збереження характерного історичного природного оточення пам'яток та відіграє разом з ними важливу роль у формуванні образу населеного пункту або окремого пейзажу [1].

ВСТУП

Актуальність дослідження

Однією з головних проблем України є руйнування природно-заповідного фонду. Щороку ситуація з парками погіршується, а стан деяких з них, з легкістю, можна назвати критичним.

Наразі більше уваги приділяється будівництву нових житлових комплексів, виробничих територій, але все це витісняє природу з міського середовища. Історичні місця знаходяться в занедбаному стані та не завжди мають належне значення для міста. Це може бути пов'язано з відсутністю "інформаційної наповненості" та невідомістю громадськості щодо історичних подій, пов'язаних з цими місцями.

Створення нових багатофункціональних міських парків в історичному середовищі може посприяти не лише розвиненню екології міста, а й стати інформативною частиною міста, де будуть висвітлені історичні події що відбувалися на ділянці парку. Розміщення парків в історичних середовищах дозволяє відновити та зберегти історичні об'єкти, враховуючи їхню архітектурну та культурну цінність.

Парки в історичних місцях можуть слугувати стимулюванням туризму. Міські парки в історичних частинах можуть стати центрами туристичного інтересу, які привертають як місцевих, так і іноземних відвідувачів. Це сприяє розвитку туристичного бізнесу та допомагає виробити позитивне враження про місто, а також покращує економічне становище міста.

Нормативні документи, що регламентують норми проектування багатофункціональних міських парків в історичному середовищі на території України:

- ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій» [1].
- ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій» [2].
- ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування» [3].

Дотичні теми були досліджені архітекторами в їх наукових роботах:

- Єгоров Ю.І. Принципи архітектурно-ландшафтної організації історичних міст України (на прикладі міста Умань): автореф. Дис ... канд. Архітектури: 18.00.04, КНУБА, 2008.
- Тупісь С.П. Методи збереження та використання об'єктів природно-заповідного фонду у структурі міста: автореф. Дис ... канд. Архітектури: 18.00.01, НУ «Львівська політехніка», 2019.
- Мельничук С.М. / Проблеми охорони та використання історичних ландшафтів.// Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.12, с. 105-109.
- Устінова І.І., Шевченко А.В. / Реновація багатофункціональних парків: актуальність, проблеми, методи. // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» | No 27 (травень, 2023) с. 669-672.
- Зубричев О. С. Про формування рекреаційних утворень в умовах історичної зони населених пунктів / О. С. Зубричев, Т. О. Муха // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Наук.-техн. збірник. - К., КНУБА, 2015. - Вип. - № 39. - С. 219 - 223.
- Шушлякова О. С., Ткач В. П./ Прийоми удосконалення ландшафтної організації центральних районів історичних міст.// Архітектурний вісник КНУБА, 2017
- Мещерякова О. М., Ідак Ю. В./ Методи дослідження міської рекреації.// Архітектурний вісник КНУБА, 2018. Київ. Вип. 14-15. с.391-399

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами:

Магістерська робота буде пов'язана із загальною темою науково-дослідної роботи кафедри містобудування КНУБА – «Наукові засади проектування та реконструкції містобудівних і ландшафтно-рекреаційних об'єктів» на період 2023-2027 рр. (Державний реєстраційний номер: 0123U101174).

Мета і задачі дослідження

Мета: Дослідити особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі

Задачі:

- проаналізувати досвід ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі
- визначити теоретичні передумови ландшафтно-планувальної організації багатофункціональних парків у середмісті історичних міст
- розробити пропозиції з ландшафтно-планувальної організації парку в м. Полтаві

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження: міські багатофункціональні парки в історичному середовищі;

Предмет дослідження: особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі.

Методи дослідження

- Дослідження літературних джерел;
- Методи класифікації інформації;
- Метод моделювання;
- Метод експериментального проєктування (пропозиції з ландшафтно-планувальної організації парку в м. Полтаві).

Наукова новизна

- Вперше отримано модель ландшафтно-планувальної організації паркового середовища багатофункціонального парку в середмісті історичних міст;
- Запропоновано розширення сфери використання існуючих методів проєктування парків.

Практична цінність

Отримані результати можуть бути використані: в подальших наукових дослідженнях; у практиці проєктування подібних об'єктів; - в освітянській діяльності.

Апробація результатів

Участь в конференції «БУД-МАЙСТЕР-КЛАС-2023» з доповіддю на тему: «Сучасний стан і перспективи реконструкції ансамблю Круглої площі в місті Полтава» (30.11.2023, Київ, КНУБА). (Див. дод. 1)

Участь в конференції «V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ» з доповіддю на тему: «СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТСЬКОЇ ГОРИ В М. ПОЛТАВІ» (27-29.12.2023, Стокгольм, Швеція). (Див. дод. 2)

Участь в конференції «XXIV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES ARE THE DRIVING FORCE OF THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC RESEARCH» з доповіддю на тему: «ДОВГОСТРОКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ «ІНСТИТУТСЬКИЙ ГАЙ» У М. ПОЛТАВІ» (22-24.05.2024, Брюгге, Бельгія). (Див. дод. 3)

Участь в конференції «XLIX Міжнародна науково-практична конференція «New Areas of Scientific Research: Exploring New Frontiers» з доповіддю на тему: «ЕТАПИ ПРОЄКТУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ПАРКІВ ЗА СЮЖЕТОМ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКУ «ЕНЕЇДА» У М. ПОЛТАВА)» (27-29.11.2024, Неаполь, Італія). (Див. дод. 4)

Публікації тез доповідей в збірниках:

- Кривошта Н.І., Шебек Н.М., Сучасний стан і перспективи реконструкції ансамблю Круглої площі в місті Полтава, БУД-МАЙСТЕР-КЛАС-2023 (Київ, 29 листопада-1 грудня 2025 р.). – Київ, КНУБА, 2025. – 23 с. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1UTz7ErwYUJnzZZ_N1TxV1cuqTCIR_mJc/view

- Шебек Н.М., Кривошта Н.І., Сучасний стан і перспективи ревіталізації Інститутської гори в м. Полтаві, V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ MODERN STRATEGIES OF GLOBAL SCIENTIFIC SOLUTIONS. SECTION: ARCHITECTURE AND CONSTRUCTION, Stockholm, Sweden, December 27-29, 2023., с.53-56. – [Електронний ресурс] –

Режим доступу: [Modern-strategies-of-global-scientific-solutions-Dec-27-29-2023-Stockholm-Sweden.pdf](https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/05/Modern_scientific_challenges_are_the_driving_force_of_the_development_of_scientific_research_May_22_24_2024_Bruges_Belgium.pdf)

- Шебек Н.М., Кривошта Н.І., Довгострокові перспективи розвитку території парку «Інститутський Гай» у м. Полтаві, XXIV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES ARE THE DRIVING FORCE OF THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC RESEARCH, Bruges, Belgium, May 22-24, 2024., с.31-35. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/05/Modern_scientific_challenges_are_the_driving_force_of_the_development_of_scientific_research_May_22_24_2024_Bruges_Belgium.pdf

- Войко Н.Ю., Кривошта Н.І., Етапи проектування культурно-пізнавальних парків за сюжетом літературного твору (на прикладі парку «Енеїда» у м. Полтава), «XLIX Міжнародна науково-практична конференція «New Areas of Scientific Research: Exploring New Frontiers», Naples, Italy, November 27-29, 2024., с.34-37. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/11/New_areas_of_scientific_research_exploring_new_frontiers_November_27-29_2024_Naples_Italy.pdf

- Кривошта Н.І., Важливість проектування міських багатофункціональних парків в історичному середовищі, Містобудування: проблеми і перспективи: тези доповідей сьомої науково-практичної конференції (Київ, 15 квітня 2025 р.). – Київ: КНУБА, 2025. – 50 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1faopuqbJ13I-iOE717E1ILI_FSzXuSat/view

Структура та обсяг роботи

Магістерська робота буде складатися з п'яти розділів: аналітичного, теоретичного, експериментального, а також з розділів «Естетика містобудування» та «Цивільний захист». Кожний розділ міститиме три параграфи і висновки. Після загальних висновків розміщуватиметься список

використаних джерел. Додатки включатимуть завдання на проектування, зображення проєктної частини, дипломи, сертифікати і довідки.

РОЗДІЛ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1. Теоретичні передумови інтеграції природних ландшафтів в історичне міське середовище.

Особливості формування парків в історичному середовищі, проблеми паркової системи та їх вплив на формування міст розглядали багато науковців.

1. Ю. І. Єгоров, Україна, Київ, 2008 [4].

Тема дослідження: Принципи архітектурно-ландшафтної організації історичних міст України (на прикладі міста Умань).

Спеціальність: 18.00.04 – "Містобудування та ландшафтна архітектура".

Об'єкт дослідження: історичні міста України.

Предмет дослідження: архітектурно-ландшафтна організація в умовах сталого розвитку історичних міст України.

Основні положення: на основі аналізу стану наукових досліджень та проблем практики, виявлені тенденції та сформульовано загальні принципи архітектурно-ландшафтної організації в умовах сталого розвитку історичних міст, що охоплюють мотиваційну, організаційну і діяльнісну складові системи.

До мотиваційної складової архітектурно-ландшафтної організації віднесені:

- принципи гуманізації, екологізації та окультурнення життєвого середовища.

До організаційної підсистеми входять:

- принцип гармонізації природно-ландшафтної, соціальної та архітектурної складових;

- принцип архітектонічності композиційної та стильової узгодженості ландшафту та архітектури;

- принцип збереження та оновлення традиційного характеру середовища.

До складу діяльнісних принципів віднесені:

- принцип домінантності одного з факторів;
- принцип сталості багаторівневої структури міста;
- принцип циклічності сталого розвитку.

На підставі цієї системи принципів доопрацьована цільова ресурсно-нормативна модель архітектурно-ландшафтної організації історичних міст, яка включає головні компоненти історичного міста: населення, території і містобудівні функції, які доповнені історико-культурною, архітектурною і природно-ландшафтною складовою.

2. С.П. Тупісь, Україна, Львів, 2019 [5].

Тема дослідження: Методи збереження та використання об'єктів природно-заповідного фонду у структурі міст

Спеціальність: 18.00.01 – "Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури".

Об'єкт дослідження: об'єкти природно-заповідного фонду міста, що посідають визначену територію.

Предмет дослідження: методи збереження і використання об'єктів природно-заповідного фонду у структурі міста.

Основні положення: на основі аналізу чинників впливу урбанізованого середовища на ОПЗФ, їх характеру та динаміки змін за останні 15 років, керуючись досвідом проектування ОПЗФ, шляхом практичного підбору рішень та дієвих методів збереження природних територій, встановлено 3 рівні збереження ОПЗФ та відповідні їм засоби роботи.

Перший рівень збереження ОПЗФ – загальноміський, передбачає формування континуальних (безперервних) природно-територіальних мереж, які є більш стійкими порівняно із дискретними (розірваними), до впливу процесів урбанізації. Нововиявлені в межах екологічних коридорів цінні елементи природи можуть претендувати на поповнення списків ОПЗФ. Обґрунтована поява нових ОПЗФ та їх охоронних зон зробить систему природоохоронних об'єктів стійкішою. Теоретичні положення формування екомережі «перекладені»

в практичну площину планування міста шляхом обґрунтування напрямів та меж коридорів екологічної мережі міста та закріплення їх в містобудівній документації, зокрема у Зонінгу міста.

Другий рівень збереження ОПЗФ передбачає обмеження видів використання прилеглих до ОПЗФ територій в межах охоронної зони. Встановлюються: зона обмеження господарської діяльності - 50 метрів - територія, що виділяється для збереження найближчого природного оточення ОПЗФ, та зона регулювання забудови - 200 м - відстань, що необхідна для нівелювання шкідливого впливу урбанізованого середовища. За межами охоронної зони формується «зона охоронюваного ландшафту», яка виконує екологістабілізуючу роль, передбачає збереження і відтворення природних та пейзажних якостей територій, з якими ОПЗФ має екологічно обґрунтований зв'язок. Величина зони не регламентується, а обумовлюється зв'язками ОПЗФ в системі ландшафтів міста.

Третій рівень збереження ОПЗФ полягає у зонуванні ОПЗФ за допустимими видами використання на основі природного районування. Теоретичним положенням роботи в збереженні точкових ОПЗФ є обмеження господарської діяльності шляхом формування об'єднаної охоронної зони для групи об'єктів. Як засіб реалізації розроблених методичних положень в збереженні та використанні усіх типів природоохоронних об'єктів рекомендується паспортизація ОПЗФ.

Для територій, що знаходяться в межах зони охоронюваного ландшафту, рекомендовано встановлення норм озеленення за показником не брутто, а нетто. Це сприятиме регенерації міських екосистем, формуватиме нові озеленені території навколо об'єктів природно-заповідного фонду, дозволить зменшити навантаження на них та попередити їх ізолюваність під впливом урбанізованого середовища.

Зону охоронюваного ландшафту рекомендовано встановлювати для об'єктів природно-заповідного фонду природного походження, що

сформувалися як частина природно-територіального комплексу і функціонують в симбіозі.

3. С.М. Мельничук, Україна, Львів, 2008 [6].

Назва: Проблеми охорони та використання історичних ландшафтів

Основні положення: Авторами було проведено аналіз стану історичних ландшафтів у різних районах країни, що дає змогу виокремити найбільш загальні причини їх руйнування:

- міста, які раніше розросталися повільними темпами, тепер за декілька років буквально "ковтають" прилеглі території, а історичні ландшафти при цьому зникають безслідно;
- історичні ландшафти, збережені в процесі росту міста, опинившись у новому оточенні, не можуть пристосуватися до змінених умов і швидко деградують;
- великі території, в тому числі і паркові, розподіляються між різними відомствами, частково забудовуються і втрачають свою композиційну цілісність;
- стрімкий ріст автомобілізації призводить до розширення наявних доріг і прокладання нових магістралей, які, переважно, проходять через території історичних ландшафтів;
- збільшення кількості населення і активізація всіх видів туризму призводить до значного зростання відвідуваності, котре без попередньої підготовки історичних територій завдає їм значної шкоди;
- за загальної нестачі територій для відпочинку багато історичних ландшафтів (особливо парки), які опинилися у складі нових житлових утворень, стихійно пристосовують для спорту, масових розваг; це непоправно деформує історичну структуру;
- забруднення повітря, води і ґрунту - найновіша, однак досить небезпечна причина, яка призводить до поступового руйнування всіх компонентів історичного ландшафту.

Найкращим вирішенням визначених проблем та збереженням історичних ландшафтів – створення рекреаційних просторів з обмеженою кількістю функцій (спокійний пасивний відпочинок, прогулянки, огляд експозицій). Задля створення комфортного середовища для людей слід проаналізувати не лише ділянку історичного ландшафту, а й оточуючу територію для того щоб розмістити там відсутні в парку функціональні зони і передбачити додаткові ділянки в оточуючій забудові. Також необхідний постійний догляд за ландшафтом зі сторони людини.

4. І.І. Устінова, Шевченко А.В., Україна, Київ, 2023 [7].

Назва: Реновація багатофункціональних парків: актуальність, проблеми, методи.

Основні положення: Дослідженням проблеми реновації багатофункціональних парків займалися багато науковців та аналіз наукових робіт показав, що на сьогодні тема реновації паркового простору та її архітектурно-планувального вирішення опрацьована недостатньо. Дослідники працювали переважно над такими аспектами як: оцінка якості існуючих насаджень парку; методи збереження існуючої дендрофлори території; естетична оцінка та колорит об'єктів ландшафтної архітектури; реновація паркового середовища шляхом залучення технологічних засобів та методів функціонального зонування.

Варто зазначити недостатність опрацювання вітчизняними науковцями можливостей використання інноваційних технологій у парковому середовищі. Залучення технологічних процесів та розумного інтелекту розглядається здебільшого у працях іноземних авторів, що пояснюється консервативним підходом до питання відновлення парків серед українських дослідників, які розглядають паркове середовище як недоторканий простір поза прогресом та намагаються зберегти його в автентичному вигляді.

Також було проведено аналіз досвіду проектування багатофункціональних парків, який показав що багатофункціональні міські парки є досить популярним місцем для відпочинку. Зарубіжні парки наразі є більш візуально привабливими

та сучасними, натомість як вітчизняні тільки починають слідувати новітнім тенденціям. В основному, багатофункціональні парки мають розважальну спрямованість, проте зараз все більше набирають популярність парки з конкретною тематикою.

Серед сучасних тенденцій було виокремлено:

- використання сучасних технологій при реновації паркового середовища;
- акцентування на створенні розважального середовища для відвідувачів;
- застосування прийомів геопластики та вертикального планування.

Серед основних принципів реновації було встановлено:

- принцип екологізації паркового простору;
- принцип технологічності простору;
- принцип стійкості паркового простору;
- принцип гармонізації;
- принцип функціональності.

Авторами статті було запропоновано два методи реновації багатофункціональних парків, а саме: структурної адаптації (пристосування до сучасних умов) та природоохоронюваного компромісу (реставрації парку з елементами реконструкції). Метод структурної адаптації полягає в реструктуризації та пристосуванні паркового середовища до сучасних вимог суспільства, в процесі якого природні елементи в своїй більшості лишаються без змін, а штучні елементи середовища підлягають кардинальному оновленню. Методи природоохоронюваного компромісу полягає в реставрації парку з елементами його екологічної реконструкції, що включає в себе проведення відновлювальних та підтримуючих робіт в питанні паркових споруд, благоустрою та озеленення без надмірного втручання у сформоване паркове середовище.

5. О. С. Зубричев, Т. О. Муха, Україна, Київ, 2015 [8].

Назва: Про формування рекреаційних утворень в умовах історичної зони населених пунктів.

Основні положення: Історичні населені пункти з цінною архітектурно-містобудівною та історико-культурною спадщиною повинні залишатися, насамперед, центрами історико-культурної рекреації і туризму. Тому максимальне збереження в історичних населених пунктах традиційного міського середовища повинне розглядатись як найважливіший містоутворюючий фактор при визначенні шляхів їх перспективного розвитку.

Основою формування рекреаційних утворень в умовах історичної зони населених пунктів має бути історико-генетичний аналіз, що включає:

- вивчення історичної зони населеного пункту з позицій системного аналізу взаємозв'язків його елементів на всіх містобудівних рівнях – міста, ансамблю, будинку;
- визначення закономірностей розвитку просторових співвідношень об'ємів та мас, особливостей художніх форм ансамблів і комплексів історичного населеного пункту, композиційної складової;
- розробку системи місторегулюючих та охоронних заходів як історично обумовленої категорії, що органічно витікає з самої задачі;
- гармонійного розвитку архітектурного вигляду історичного населеного пункту, як цілісної художньої форми.

При проектуванні рекреаційних утворень в умовах історичної зони населених пунктів повинні передбачатися заходи, що забезпечують цілісність історично сформованих ансамблів, порядок використання будівель, запобігання втраті видових перспектив і спотворенню силуетних абрисів.

Важливою складовою історичного середовища являється так звана фонова історична забудова, що є традиційним оточенням пам'яток архітектури та цінної забудови. Вона представлена переважно малоповерховими житловими будинками, які за технічним станом і рівнем комфорту в більшості випадків не відповідають сучасним вимогам. Крім того, для фонові забудови характерні

несприятлива демографічна структура, спотворення внутрішнього і зовнішнього вигляду будівель.

В якості основних методичних підходів з формування рекреаційних утворень в умовах історичної зони населених пунктів повинні бути:

- комплекс попередніх комплексних різнопланових досліджень;
- включення в розробку плану охорони аналізу археологічних, історичних, архітектурних, економічних, соціологічних та інших даних;
- визначення основних напрямів реконструкції і необхідних для цього юридичних, адміністративних і фінансових заходів;
- забезпечення гармонійного поєднання історичних кварталів з містом у цілому;
- визначення споруд, які потребують особливого захисту, тих, охорона яких здійснюється в певних умовах, і споруд, знесення яких допускається лише у виняткових випадках;
- документування існуючого стану перед будь-яким втручанням;
- громадське обговорення проектів реконструкції історичної забудови;
- забезпечення збереженості та утримання споруд у належному стані;
- пристосування нових функцій і мереж інфраструктури до специфіки історичних міст.

При неналежному використанні рекреаційної території в історичному середовищі, вона швидко втрачає своє історико-культурне значення та стає малоприсадною для відпочинку. Найнебезпечніші масові відвідувачі в тих місцях, де є особливо цінні пам'ятки. Задля збереження цілісності території та наявних пам'яток, архітектори мають провести велику роботу над функціональним зонуванням території. Крім того, можливе застосування спеціальних практичних заходів охорони природи рекреаційних територій (регулювання чисельності відвідувачів, режим їх поведінки, оптимальне розміщення споруд служби відпочинку).

6. Шушлякова О. С., Ткач В. П., Україна, Київ, 2017 [9].

Назва: Прийоми удосконалення ландшафтної організації центральних районів історичних міст.

Основні положення: у своїй статті автори виокремили функції, які мають бути присутні на рекреаційних просторах в міському середовищі:

- інтегративна (суть її полягає в об'єднанні людей за інтересами в процесі відпочинку);
- комунікативна (висловлює можливість спілкування людини під час відпочинку);
- регулятивна (забезпечує поведінку людини за заздалегідь визначеною схемою в період відпочинку);
- світоглядна (дає можливість представити свою картину світу завдяки новим враженням, отриманим під час відпочинку).

Для історичних міст ландшафтно-рекреаційні території є самим затребуваним простором у системі інтерактивних соціальних відносин, місцем відпочинку (активного, пасивного), а також простором динамічного відновлення населення у світі інноваційних технологій. Сьогодні в міському просторі історичних центрів багатьох міст України авторами було виокремлено наступні проблеми:

- втрачено початкове співвідношення архітектурних і природних домінант;
- не цілком реалізовані можливості для досягнення естетичної виразності середовища засобами ландшафтної архітектури;
- недооцінена роль природних елементів міського ландшафту як невід'ємних складових архітектурних ансамблів.

У періоди бурхливого розростання міст ландшафтно-рекреаційні території використовувалися не завжди за призначенням, що привело до втрати рівноваги між антропогенним і природним середовищем, а також до недостатнього використання ресурсу рекреації території в структурі міста. Ці проблеми лежать у площині діяльності містобудівника-архітектора, у виробленні механізму

формування архітектурної композиції, заснованого на принципах сталого розвитку міст.

Для вирішення даної проблеми необхідно зробити кілька кардинальних кроків:

1. Проаналізувати формування ландшафтно-рекреаційних територій центрів історичних міст, заснованих на принципах сталого розвитку міста.

2. Систематизувати нові наукові й практичні напрямки інтеграції природного й антропогенного як основи архітектурно-просторової композиції історичного міста.

3. На основі аналізу й систематизації виявити універсальні й специфічні принципи формування ландшафтно-рекреаційних територій в умовах сталого розвитку міста.

4. На основі аналізу розробити принципи природної й антропогенної інтеграції рекреаційної зони.

7. Мещерякова О. М., Ідак Ю. В., Україна, Київ, 2018 [10].

Назва: *Методи дослідження міської рекреації*

Основні положення: у своїй статті автори звернули увагу на те що останнім часом у жителів міста відпочинок на природі більше асоціюється з проведенням часу за межами міста, на той час як у місті люди відпочивають в основному в культурно-розважальних та торгівельних центрах. Усвідомлюючи можливі негативні наслідки, в останні роки у великих містах набуло широкого розвитку влаштування заходів, спрямованих на корисне проведення вільного часу різних верств населення у межах міста. Незважаючи на ці позитивні наміри, ситуація із відпочинком та відновленням нормального стану організму людини залишається поза увагою.

Таким чином, було зроблено висновок про недостатнє дослідження рекреаційних систем міста та запропоновано наступні методи:

- загальнонаукові методи досліджень;
- спеціальні методи досліджень.

До загальнонаукових методів дослідження слід віднести групи методів, застосованих на емпіричному та теоретичному рівнях. На емпіричному рівні відбувається збір даних та накопичення фактів: натурні обстеження, спостереження, порівняння, фотофіксація, вимірювання, опитування, опис.

На теоретичному рівні застосовано методи ідеалізації (конструювання ідеальних моделей), гіпотези та припущення, системний підхід (комплексне дослідження міста).

На емпірично-теоретичному рівні: аналіз, синтез, абстрагування, метод порівняльного аналізу, індукція, дедукція, формалізація, моделювання, узагальнення, контент-аналіз, історичний аналіз, графоаналітичний метод, метод картографічного аналізу, факторний аналіз. На основі парних кореляцій, отриманих у результаті кореляційного аналізу, одержують набір нових, укрупнених ознак – факторів.

Спеціальні методи дослідження міської рекреації ґрунтуються на архітектурно-містобудівних і міждисциплінарних підходах. Архітектурно-містобудівний підхід включає вивчення функціонального призначення, морфології та композиції архітектурного простору, пов'язаного із соціально-психологічними аспектами. Композиційний аналіз дозволяє виявити закономірності у формуванні мережі рекреаційних осередків на різних рівнях: макро-, мезо- та мікрорівнях. Типологічна класифікація допомагає визначити основні типи осередків за функціональною організацією (для дітей, молоді, дорослих, активного або пасивного відпочинку) та морфологічними ознаками (цілісні, лінійні тощо).

Функціональний аналіз дозволяє визначити функціональні зони осередків рекреації, їх моно- або поліфункційність, а також взаємозв'язок між функціями. Експериментальний метод вивчає функціонально-планувальну організацію осередків із застосуванням картографічного матеріалу та моделювання. При цьому створюються ідеалізовані моделі для спрощеного вивчення планувальних структур. Аналіз проблем формування міської рекреації також враховує соціальні аспекти — дослідження територіальних обшин, їх взаємодії та потреб.

Соціологічні методи включають опитування, анкетування та спостереження для збору емпіричних даних про демографічні та соціальні характеристики населення. При цьому застосовуються методи інтерв'ювання через онлайн-опитування або безпосередньо, з дослідженням осередків на мікрорівні. Отримані дані використовуються для аналізу потреб та ставлення мешканців до існуючих рекреаційних просторів, а також для формулювання рекомендацій щодо їх поліпшення.

На рівні макропростору (міського рівня) використовуються типологічний, морфологічний та композиційний аналізи для вивчення щільності, комунікаційності та архітектурно-планувальної структури кварталів. На мезорівні (житловий район) аналізується функціональна організація та зв'язки осередків, а на мікрорівні — функціональний аналіз і морфологічний підхід для вивчення структури осередків.

Рис. 1.1.2. Методи дослідження міської рекреації [10]

8. С. Гюнгор, С. Озер, М. Сейхан, Туреччина, 2024 [27].

Назва: Дослідження важливих особливостей парку, які заохочують відвідування парку, фізичну активність і соціальну взаємодію серед підлітків на прикладі парку Ігламур

Основні положення: в даній статті автори визначили, що на сьогоднішній день спостерігається стрімке зростання урбанізації та концентрації щільності населення, в наслідок чого, у містах збільшилася потреба людей у контакті з природою. У цьому контексті такі міські простори, як міські парки відіграють важливу роль у зустрічі фізичних і соціальних потреб молоді.

Окрім того, що парки є місцями, які сприяють фізичній активності, парки також є місцями, які посилюють соціальну взаємодію, зміцнюють зв'язки в громаді та підтримують фізичну активність. Парк Іхламур у Коньї є важливим об'єктом в житловому просторі, який привертає багато уваги молоді та пропонує різноманітні заходи та соціальні можливості. Однак існує потреба в детальній інформації про цілі, з якими молодь використовує парк, і особливості парку, які заохочують таке використання. Для визначення потреб та детального аналізу було опитано 116 підлітків, які відвідували парк протягом тижня.

Результатами опитування стали такі висновки:

Частота відвідувань. Більшість користувачів парку – жінки, які відвідують його раз на тиждень. Чоловіки частіше відвідують парк щодня. Діти та підлітки (0–18 років) використовують парк кілька разів на тиждень. Студенти університетів відвідують парк кілька разів на місяць.

Спосіб доступу. Більшість мешканців району Язир добираються до парку пішки. Сім'ї, які відвідують парк разом, також частіше користуються пішохідним доступом.

Сезонність використання. Влітку парк частіше відвідують студенти та люди, які не працюють. Найбільше відвідувачів у парку в період з 13:00 до 15:00.

Функції та переваги парку. Користувачі зазначили, що парк сприяє соціальній взаємодії. Зелені зони та спортивні майданчики роблять парк привабливим для підлітків.

Інфраструктура та безпека. Освітлення в парку оцінено як достатнє, що забезпечує комфортне використання, зокрема для жінок у вечірній час. Присутність безпритульних тварин створює певні проблеми безпеки, проте рівень загрози середній. Озеленення забезпечує достатню тінь.

Оцінка паркового обладнання. Кількість ігрових елементів у парку оцінена як достатня. Ширина пішохідних доріжок відповідає потребам відвідувачів. Нове покоління фітнес-обладнання вважається достатнім, особливо для дітей та підлітків (0–18 років). Трав'яні зони визнані достатніми, а загалом парк оцінено як естетично привабливий.

Доступність. Парк знаходиться в центрі житлових масивів, що робить його легкодоступним пішки. Громадський транспорт також забезпечує зручний доступ. Відвідувачі можуть легко користуватися паркінгом навколо парку.

9. Dalia Aly, Doaa K. Hassan, Shaimaa Mohamed Kamel, Johannes Hamhaber, Німеччина, Кельн, 2018 [28].

Назва: Потреби людини як підхід до проектування ландшафтних об'єктів

Основні положення: у статті автори пропонують новий підхід до проектування громадських ландшафтів, орієнтований на фундаментальні людські потреби. Традиційно ландшафтна архітектура зосереджувалася переважно на естетичних та візуальних аспектах, що обмежувало потенційні соціальні, екологічні та економічні переваги таких просторів. Автори дослідження прагнуть розробити більш цілісний та багатовимірний підхід до проектування ландшафтів, який враховує різноманітні людські потреби. Методологія дослідження включала критичний аналіз трьох основних напрямків:

Сталий розвиток. Розглянуто концепції сталого розвитку у контексті ландшафтного проектування, підкреслюючи важливість інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів. Основні концепції, що впливають на сталий розвиток ландшафтів: мультифункціональність та екосистемні послуги. Використання принципу мультифункціональності дозволяє створювати більш стійкі, корисні та привабливі простори, а розвиток екосистемних послуг

забезпечує довготривале функціонування міських ландшафтів, сприяючи покращенню якості життя містян.

Людські потреби у громадських ландшафтах. Досліджено, як різні людські потреби можуть бути задоволені через дизайн громадських просторів, враховуючи фізичні, соціальні та психологічні аспекти. Люди оцінюють простір через сприйняття та особистий досвід, що визначає їхню прихильність до середовища.

Переваги та сприйняття. За Туаном, люди надають перевагу знайомим середовищам. Була розроблена модель переваг, яка включає:

Зрозумілість (coherence) – легкість орієнтації.

Складність (complexity) – багатство деталей.

Читабельність (legibility) – можливість легко пересуватися.

Таємничість (mystery) – стимул до дослідження.

Простір і місце. Туан розрізняє поняття:

Простір – відкритий, дає свободу, але може викликати почуття загрози.

Місце – точка зупинки, наповнена сенсом та спогадами.

Перетворення простору в місце відбувається через досвід людини, що додає йому значення та історію.

Відчуття місця. Головні характеристики якісного публічного простору:

Комфорт та образ – зручність, безпека, впізнаваність.

Доступність – відкритість, інклюзивність, зв'язок із містом.

Функціональність – місце для активного та пасивного відпочинку.

Участь і гнучкість – можливість адаптації під потреби громади.

Екологічність – наявність природних елементів для гармонійного середовища.

Якісний ландшафт враховує не лише природні фактори, а й емоційний зв'язок людини з простором, що робить його значущим і привабливим.

Підходи до фундаментальних людських потреб. Різні дослідники пропонували свої моделі фундаментальних людських потреб, серед яких теорія мотивації Абрахама Маслоу, ненасильницьке спілкування Маршалла

Розенберга, вирішення конфліктів Джона Бертон, розвиток у людському масштабі Манфреда Макса-Ніфа та дослідження якості життя Роберта Костанци.

Ключові характеристики людських потреб:

- всі люди мають однакові базові потреби, які є їхнім правом;
- жодна з потреб не є менш важливою чи розкішною, всі вони взаємопов'язані;
- способи задоволення потреб змінюються в часі та між культурами.

Авторами було складено такий список базових потреб людини:

- фізичне існування (subsistence);
- безпека (safety);
- любов та прихильність (affection);
- ідентичність (identity);
- участь у суспільстві (participation);
- розуміння та навчання (understanding);
- творчість (creation);
- дозвілля (leisure);
- свобода (freedom);
- духовність (spirituality).

Виходячи з отриманих результатів, було створено концептуальну модель, яка інтегрує елементи, функції та сервіси ландшафту відповідно до базових людських потреб. В її основі лежить модифікована матриця Макса-Ніфа, адаптована до публічних ландшафтів. Матриця містить вертикальний список людських потреб, а їхні задовільники розташовані горизонтально за такими аспектами:

«Бути» (Being) – якісні характеристики ландшафту, пов'язані з потребами.

«Мати» (Having) – сервіси, які надає ландшафт.

«Робити» (Doing) – функції ландшафту, що забезпечують сервіси.

«Взаємодіяти» (Interacting) – елементи ландшафту, що реалізують функції.

Ця модель може стати новим інструментом для аналізу користі публічних ландшафтів та їхньої цінності для людини. Вона може бути використана: для

підтримки архітекторів у створенні просторів, орієнтованих на користувачів, для оцінки ландшафтів та прийняття рішень щодо їх покращення чи захисту. Модель допомагає ширше сприймати публічні простори, поєднуючи їхні різноманітні функції та сервіси для задоволення людських потреб.

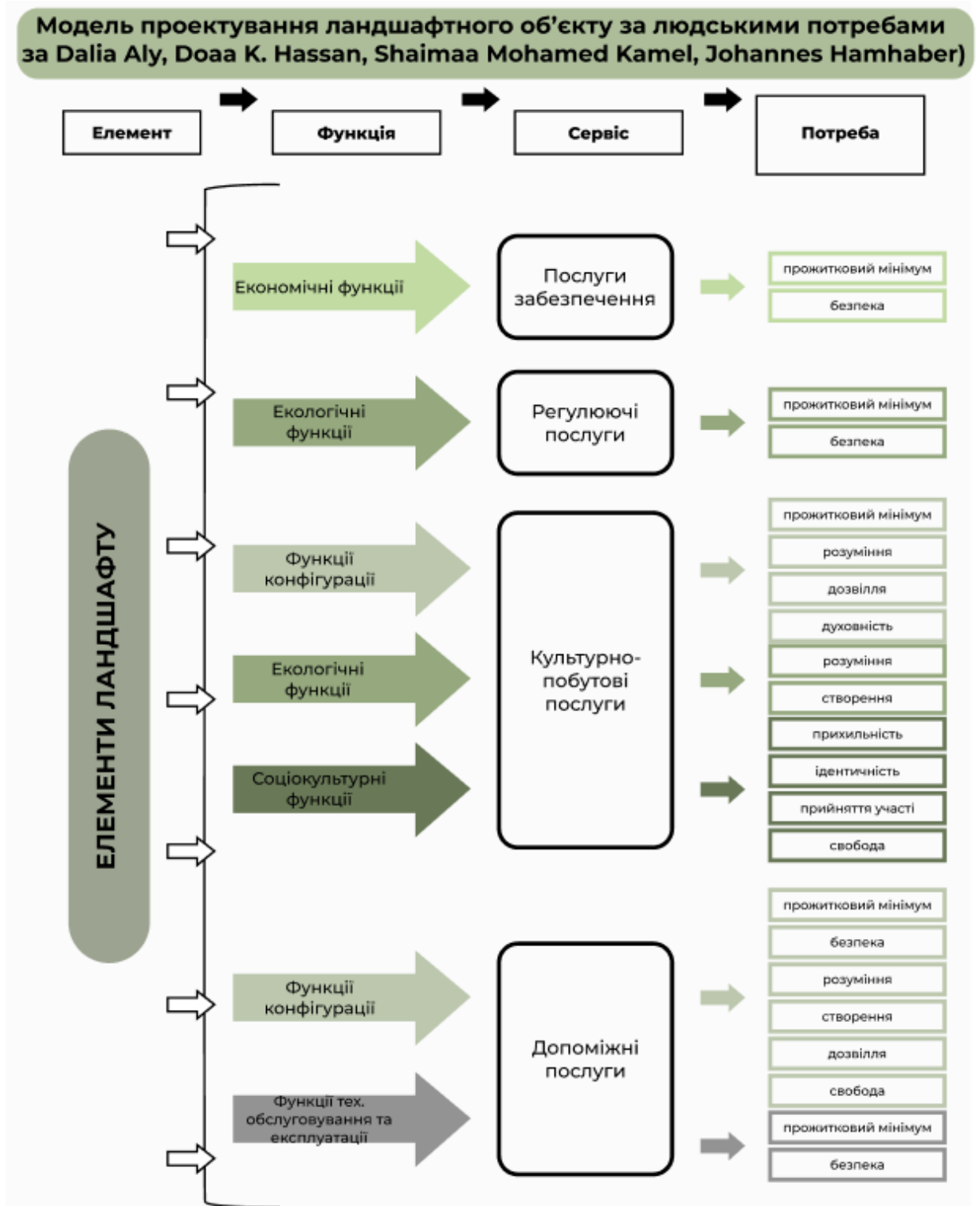

Рис. 1.1.1. Модель проектування ландшафтного об'єкту за людськими потребами [28].

10. Дідем Діздароглу, Туреччина, 2022 [29].

Назва: Розробка критеріїв проектування стійких міських парків

Основні положення: у своїй статті авторка зазначила, що міські парки відіграють ключову роль у формуванні сталих міст, забезпечуючи екологічні, економічні та соціальні переваги. Дослідження мало на меті визначити, як парки сприяють сталому розвитку, зокрема:

- дослідити принципи сталого міста;
- визначити роль парків як частини зеленої інфраструктури;
- сформулювати критерії сталого дизайну міських парків.

Авторкою було проаналізовано понад 65 книг, статей та інших наукових джерел, на основі чого було визначено, що сталий розвиток міських парків є важливим елементом загальної концепції сталого міста. Впровадження екологічних, соціальних та економічних рішень у будівництві парків сприяє покращенню якості життя міського населення, зменшенню екологічного сліду та створенню гармонійного міського простору. Ключові напрями сталого містобудування:

- сталий урбаністичний дизайн – інтеграція природних процесів у міське середовище;
- сталий транспорт – мінімізація негативного впливу на довкілля;
- раціональне використання природних ресурсів – зменшення відходів та ефективне використання матеріалів;
- соціальна інклюзивність – рівний доступ до освіти, медицини та транспорту;
- сталий розвиток економіки – зниження ресурсомісткості виробництва та підтримка місцевого бізнесу;
- освіта у сфері сталого розвитку – формування екологічної свідомості у суспільстві.

Авторка також зазначила, що міські парки є важливою частиною зеленої інфраструктури, що сприяє збереженню біорізноманіття, покращенню зв'язку громадян з природою та підвищенню екологічної свідомості через освітні

програми. Вони також виконують важливу роль у забезпеченні резистентності до катастроф, слугуючи місцями для тимчасових укриттів і надання необхідних ресурсів. Ефективне управління парками передбачає активну участь громади, партнерства з місцевими організаціями та постійну підтримку з боку волонтерських груп, що сприяє сталому розвитку і покращенню якості життя.

Критерії проектування стійких міських парків за Д. Дізароглу	Зелена інфраструктура	Сади для дощової води, біосмуги, біоутримувальні водойми, штучні водно-болотні угіддя, водопроникна плитка.
	Доступність для людей з обмеженими можливостями	Фізична активність для всіх вікових груп та рівнів можливостей, різноманітні зручності (фонтанчики з водою, чисті, гігієнічні та безпечні вбиральні, інформаційні знаки), комфортні зони відпочинку.
	Створення єдної паркової структури в місті	Мережа взаємопов'язаних вулиць, які враховують пішоходів і велосипедистів, заходи для заспокоєння руху, різні входи до парку, модернізація входів до парків.
	Впровадження методів водото- та енергозбереження	Системи збору та повторного використання дощової води, розумне зрошення, водозберігаючі рослини, використання відновлюваної енергії для освітлення та меблів, світловідбивні покриття.
	Сортування відходів	Центри переробки, компостування твердих відходів парку, виробництво меблів, бруківки та стін із перероблених матеріалів.
	Доступ до свіжої, здорової та недорогої їжі	Міське стале виробництво продуктів, громадські сади.
	Підтримка та збереження біорізноманіття	Захист міграційних шляхів та місць розмноження диких тварин, створення екологічних коридорів.
	Екологічна освіта через практичні заняття	Програми в міських парках, волонтерські ініціативи, навчальні екскурсії, позашкільні заходи, терапевтичні ландшафти та сади здоров'я.
	Забезпечення довгострокового утримання та управління парком	Оцінка наявних ресурсів, пошук способів їх інтеграції в життя громади, залучення нових можливостей для розвитку парку.
	Стійкість до катастроф	Міські парки повинні мати багатофункціональне призначення для надзвичайних ситуацій: забезпечення місць для зборів, тимчасових укриттів, їжі, води, управління відходами та енергозабезпечення.

Рис. 1.1.3. Критерії проектування стійких міських парків [29].

1.2. Досвід організації багатофункціональних парків в історичних містах

1. Парк «Срібний Кіл», Київ, Україна.

Рис.1.2.1, Рис.1.2.2. Візуалізації парку «Срібний Кіл», Київ, Україна [11].

Загальні данні: рік розробки проекту - 2021 р., рік початку будівництва першої черги - 2023 р., автори проекту: «Київзеленбуд», ТОВ «Євапроджект» [11].

Тип парку: багатофункціональний парк.

Характеристика місця розташування: парк розташований вздовж озера «Срібний Кіл», між проспектом Миколи Бажана та вулицею Срібнокільська площа. Парк «Срібний Кіл» розміщений між житловими районами Осокорки та Позняки та слугуватиме чудовим місцем для відпочинку жителів.

Параметри об'єкту: площа - 7,54 га.

Функціональне зонування: спортивні зони, зони відпочинку біля води, зони дитячих майданчиків, рекреаційні зони для людей різного віку та інтересів, господарська зона, зона виходу домашніх тварин. Крім цього, передбачають локації для фізичної реабілітації українських захисників. Біля озера розміщуються місця для відпочинку біля води (рибалка, тихий відпочинок). Зелену зону обіцяють зробити багатофункціональною, із дитячими й оглядовими майданчиками та зонами відпочинку.

Архітектурно-планувальне рішення: базовим елементом парку є замкнена пішохідна доріжка (довжиною близько 2 км), доступ до якої можна отримати з будь-якої сторони парку. Вздовж головної доріжки розосереджені зони різного призначення.

Об'ємно-просторова композиція: при проектуванні парку був врахований рельєф ділянки – запроектовані підпірні стінки, пандуси та сходи. Простір має бути інклюзивним.

Особливості благоустрою: мощення доріжок у вигляді фігурних елементів, лави, урни, альтанки для відпочинку тощо. Передбачена система відводу води, підпірні стінки.

Особливості озеленення: Передбачається буферна зона з використанням живоплоту від проспекту Миколи Бажана для захисту від пилу та шуму від дороги.

2. Парк «Жовтневий», Чернівці, Україна.

Рис.1.2.3, Рис.1.2.4. Візуалізації частини парку «Жовтневий», Чернівці, Україна [12].

Загальні данні: у 2022 році був проведений конкурс на розробку проекту реконструкції частини парку, переможцями якого стали автори проекту: ADDLINE group [12].

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк «Жовтневий» — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення в Україні, розташований у південній частині міста Чернівці. Загальна площа парку складає 70 га. Парк вважається найбільшим у місті. Територія під реконструкцію обмежена вулицями Комарова, Південно-Кільцевою, Воробкевича, а також Парковим проїздом. Парк частково входить в історичний ареал міста.

Параметри об'єкту: площа - 42 га.

Функціональне зонування: проєкт включає спортивні зони, зони відпочинку біля води, зони дитячих майданчиків, рекреаційні зони, господарські зони, зона барбекю, кав'ярні, комерційні зони.

Архітектурно-планувальне рішення: функціональні зони розташовані навколо озера, сформована набережна на паліях, а також пішохідні, бігові та велосипедні доріжки з мінімальним втручанням в існуючий ландшафт. У північній частині парку пропонують влаштувати додатковий штучний ставок з невеликим мостом, що стане частиною системи очищення води. Біля ставка є місце для відпочинку. Автори проєкту приділили багато уваги плануванню пішохідних, бігових та велосипедних маршрутів, адже навколо парку розташовані житлові масиви. Протяжність проєктованих пішохідних доріжок – понад 16 тисяч метрів, бігових – понад три тисячі метрів, велосипедних – понад дев'ять тисяч метрів.

Об'ємно-просторова композиція: максимально збережений природний ландшафт парку, застосований прийом терасування.

Особливості благоустрою: Запропоновано облаштувати три інклюзивні громадські вбиральні з пеленальними кімнатами та парковку для відвідувачів. Також архітектори розробили дизайн комерційних площ. Згідно з проєктом, екологічні та інклюзивні дитячі й спортивні майданчики облаштовані по всій території парку. Всі локації мають бути зручними та доступними для маломобільних людей.

Особливості озеленення: застосовані місцеві види дерев та кущів.

3. Park of Memories Aš, Радніце, Чехія.

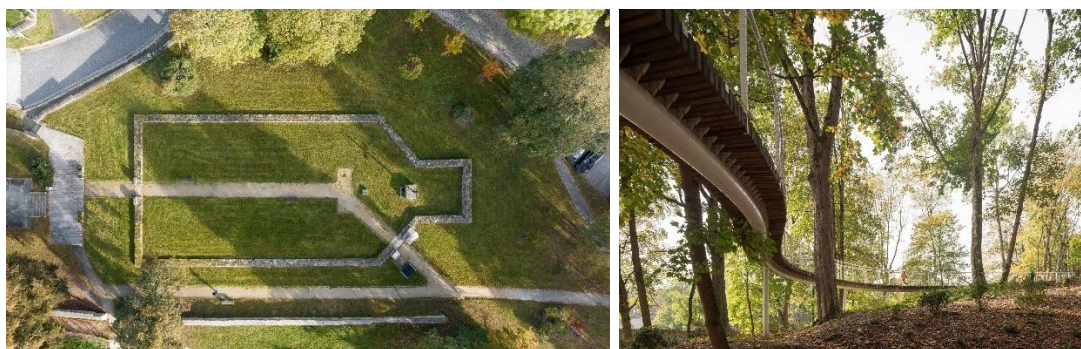

Рис.1.2.5, Рис.1.2.6. Park of Memories Aš, Радніце, Чехія [13].

Загальні данні: реалізований у 2022 р, автори проекту: Ateliér KONCEPT , SOA Architekti [13].

Тип парку: спеціалізований (історичний) парк

Характеристика місця розташування: Парк пам'яті в Аші представляє цікаву концепцію ревіталізації та міського розвитку міста, використовуючи географічний та символічний потенціал території. Проект має на меті нагадати про забуті цінності минулого та провести відвідувачів через бурхливу історію міста.

Параметри об'єкту: 47,5 га.

Функціональне зонування: проект включає рекреаційні, меморіальні, експозиційні зони.

Архітектурно-планувальне рішення: Основний композиційний принцип парку дотримується просторово-часової паралелі, створюючи поступовий перехід від урбанізованого паркового простору навколо площі Гете до лісопарку на вулиці Окружній. Цей композиційний задум пов'язує ботанічну та архітектурну концепцію парку, що відображає різноманіття історичних періодів міста.

Об'ємно-просторова композиція: Проект має на меті нагадати про забуті цінності минулого та провести відвідувачів через бурхливу історію міста. Він взаємодіє з історичним контекстом, делікатно враховуючи пам'ять про це місце, наприклад, зосереджуючи занедбані могили в новому меморіалі.

Парк спогадів поєднує нові елементи з археологічним маршрутом, який розкриває старі могили, руїни колишньої каплиці та історичні підвали, перепрофільовані на місця для проведення заходів.

Особливості благоустрою: Архітектори вміло поєднали руїни на ділянці парку з новими елементами. Був доданий підвісний міст.

Особливості озеленення: застосовані місцеві види дерев та кущів, в основному, парк пристосований до існуючого озеленення.

4. Парк Удаан ,Удайпур, Індія.

Рис.1.2.7, Рис.1.2.8. Парк Удаан ,Удайпур, Індія [14].

Загальні данні: реалізований у 2022 р, автори проекту: Studio Saar [14].

Тип парку: багатофункціональний парк в історичному середовищі, ревіталізація ділянки.

Характеристика місця розташування: Парк розташований на березі Сваруп Сагар, одного з семи історичних озер Удайпура, яке приваблює велику кількість перелітних птахів. Удаан - один з небагатьох громадських відкритих просторів у центрі міста та на березі озера.

Параметри об'єкту: 0,27 га.

Функціональне зонування: проект включає рекреаційні, дитячі, спортивні зони.

Архітектурно-планувальне рішення: Студія Saar змінила безсистемне планування оригінального парку, створивши узгоджену подорож від вулиці вниз до озера, використовуючи при цьому природний рельєф ділянки та скельні утворення, унікальні для регіону Раджастхан, у ландшафтному дизайні парку.

Об'ємно-просторова композиція: архітектори переосмислили втрачений сенс громадського парк як низку характерних та інтерактивних ландшафтів, що з'єднують громадську територію з берегом озера, пропонуючи спільноті місце для пригод, відпочинку досліджень і чудес.

Особливості благоустрою: в елементах благоустрою застосовані місцеві перероблені та повторно використані матеріали (наприклад, на дитячому майданчику деякі гойдалки зроблені з перероблених автомобільних шин). У центрі парку розташований привабливий затіняючий навіс, його задумка

походить від дзюрчання шпаків, яке часто зустрічається в цій місцевості. Тент із 34 000 птахів у натуральну величину, виготовлений із переробленого пластику, підтримується структурою з дерев'яної ферми та створює привабливу фокусну точку, одночасно створюючи тінь для сидіння та ігрової зони, розташованої під ним.

Особливості озеленення: У парку Удаан присутні насадження місцевих рослин, лабіринт, утворений квітучими рослинами, лікарськими травами та невеликими деревами.

5. Парк Монторнес Норте, Іспанія

EVOLUCIÓN DEL ÁMBITO A LO LARGO DEL TIEMPO

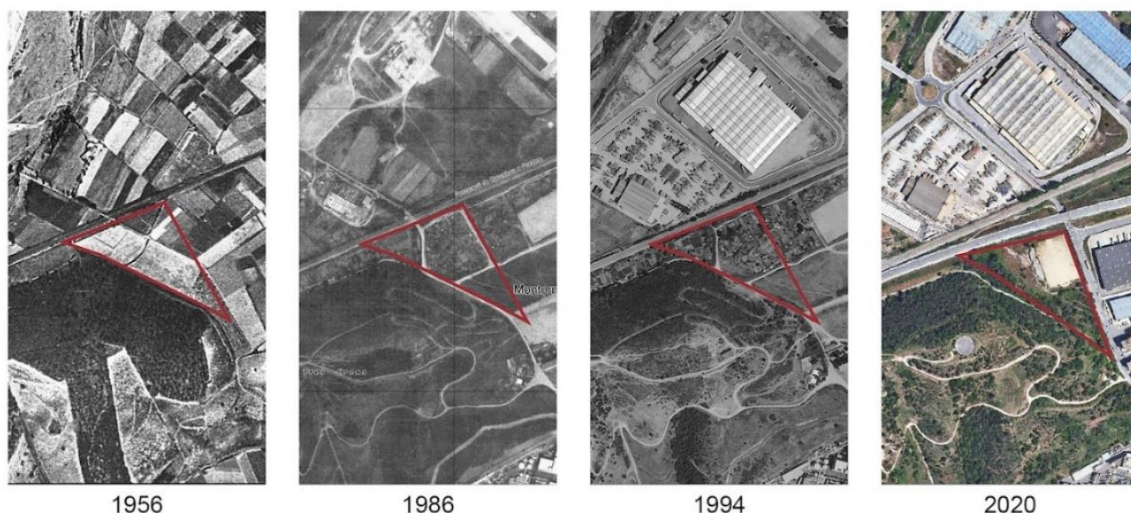

Рис. 1.2.9. Еволюція ділянки [15].

Загальні данні: реалізований у 2022 році в Іспанії, автори проєкту: Niha Studio

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк розташований на місці старого занедбаного спортивного об'єкта, у районі з дефіцитом громадського простору, поруч із природним ландшафтом Turó de les Tres Creus.

Параметри об'єкту: площа – 8,1 га.

Функціональне зонування: В парку присутні зони для різного відпочинку – спортивні майданчики, дитячі майданчики, зони для тихого відпочинку.

Архітектурно-планувальне рішення: Проєкт передбачає чітку лінійність елементів, відновлення образу зораних полів і фруктових садів, а також

використання переробленого матеріалу з руйнування старих спортивних споруд для створення дренажних каналів і тротуарів.

Об'ємно-просторова композиція: Парк поєднує відкриті простори для рослинності з природним циклом росту та зелені з більш впорядкованими елементами, що імітують зорані поля, створюючи композицію, що гармонійно поєднується з ландшафтом Turó de les Tres Creus.

Особливості благоустрою: Використання старих матеріалів для дренажних систем, інфільтрація дощової води через дренажні канали з метою досягнення річного рівня інфільтрації 740 м³.

Особливості озеленення: Парк віддає пріоритет автохтонним видам з квітами та фруктами, спрямованими на поглинання CO₂, а також інтегрує природне біорізноманіття з насіння Turó de les Tres Creus, що з часом самоосаджується.

Рис. 1.2.10. Сучасний стан парку [15].

6. Pole Mokotowskie, Варшава, Польща

Рис. 1.2.11. Сучасний стан парку [16].

Рис. 1.2.12. Сучасний стан парку [16].

Загальні данні: Pole Mokotowskie, один із найбільших та найпопулярніших парків Варшави. Проект ревіталізації розроблено архітекторами WXSA у 2018 році [16].

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк розташований у Варшаві, виконує функцію Центрального парку міста, став важливим соціальним і культурним осередком для мешканців.

Параметри об'єкту: площа – 16 га.

Функціональне зонування: Парк включає різноманітні зони: натуралізовану водойму, біоценотичний сад, зони для відпочинку, майданчики для пікніків, зони для собак, зони дикої природи та інші громадські простори.

Архітектурно-планувальне рішення: Парк має мережеву структуру, що включає водну систему, пішохідні доріжки та соціально-функціональні мережі. Архітектурно-планувальне рішення парку полягає у гармонійному поєднанні природних зон із штучними елементами. Натуралізовані водойми, біоценотичні сади та мережа пішохідних доріжок створюють відчуття безперервного простору, де кожен елемент плавно перетікає один в інший, підкреслюючи природну різноманітність та відкриваючи можливості для різних видів активності й відпочинку.

Об'ємно-просторова композиція: Проєкт передбачає інтеграцію нових елементів у природний ландшафт з мінімальним втручанням, акцентуючи увагу на збереженні екосистеми та взаємодії з уже існуючими природними процесами. Підхід "просторової акупунктури" полягає у ретельному розміщенні архітектурних елементів, таких як тераси, дерев'яні містки та зони відпочинку, щоб зберегти природний баланс парку й забезпечити комфорт для відвідувачів. Утворені тут пагорби і водойми слугують дощовими садами.

Особливості благоустрою: Ревіталізація включала заміну асфальтового покриття на водонепроникне, натуралізацію водойм із використанням очисних систем, встановлення нових лавок, столів, урн, велобагажників, елементів ігрових майданчиків та альтанок. Було впроваджено зони для собак і модернізовані вхідні зони до парку. У парку з'явилося кілька ставків для чотирилапих і готелі для комах. Була створена смуга перешкод для ролерів. У парку також є новий тренажерний зал просто неба, стійки для велосипедів, колода, що гойдається, і природні елементи для активного відпочинку,

наприклад, пеньки для лазіння. З'явилася і нова бігова доріжка, її маршрут пролягає від закладу Jeff's до великого ставка.

Особливості озеленення: Парк має біоценотичний сад з різноманітними рослинними угрупованнями, що включають лісисті ділянки, квіткові галявини, фруктові сади, очеретяні зарості та сенсорні грядки. Відбір видів базується на місцевій флорі для підтримки природних і напівприродних біотопів. Серед висаджених дерев – срібляста та широколиста липи, сіра тополя, горобина звичайна та платан. Також було висаджено кілька тисяч інших рослин: чагарників, багаторічників, цибулинних, з'явилися альпінарії.

7. Biblioteca degli Alberi, Мілан, Італія

Загальні данні: реалізований у 2018 році, автори проєкту: Inside Outside Architecture

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк Biblioteca degli Alberi знаходиться у Мілані, поблизу станції Гарібальді, оточений житловими і комерційними районами та ключовими транспортними вузлами.

Параметри об'єкту: площа –10 га.

Функціональне зонування: Парк поділено на різні зони для відпочинку, спорту, ігор, а також культурних заходів. Він включає кілька «Кругових лісів», біоценотичні садові зони, дитячі ігрові майданчики та зони для пікніків і відпочинку.

Архітектурно-планувальне рішення: Парк базується на поліцентричній системі доріжок, що з'єднують важливі ділянки, утворюючи сітку стежок. Основні елементи парку – це групи дерев у формі кіл, що слугують павільйонами для відпочинку та спортивних заходів. Прямі стежки та круглі зони створюють гармонійний перехід між різними просторовими елементами.

Об'ємно-просторова композиція: Основу композиції складають «Кругові ліси», які утворюють мозаїку просторових структур різного масштабу. Прямі доріжки переплітаються із зонами дерев та озелененням, створюючи органічний

перехід між садовими типологіями. Водні об'єкти та біоценотичний сад додають об'єму і текстури всій території.

Особливості благоустрою: Водні об'єкти очищуються природним шляхом, використовуючи біофільтри. Доріжки покриті водопроникними матеріалами, створено зручні зони для відпочинку з дерев'яними настилами, лавками, столиками та огорожами. Присутні місця для дозвілля, пікніків та зустрічей.

Особливості озеленення: Парк висаджений із 23 різних видів дерев, організованих у «Кругові ліси». Також присутні біоценотичні сади з різноманітною рослинністю, зокрема лісисті куточки, квіткові галявини, очеретяні зарості, фруктові сади і сенсорні грядки для підтримки біорізноманіття.

Рис. 1.2.12. Сучасний стан парку [17].

8. Jinguue Central Park, Чанчун, Китай

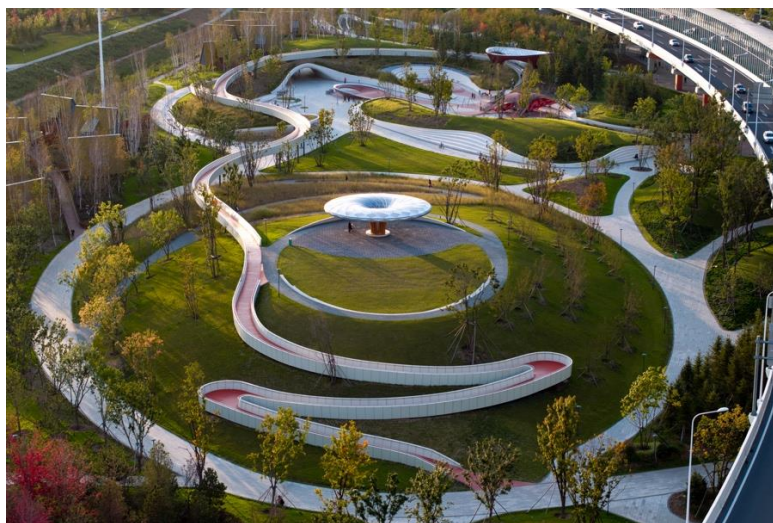

Рис. 1.2.13. Загальний вигляд центрального парку в Чанчуні [30].

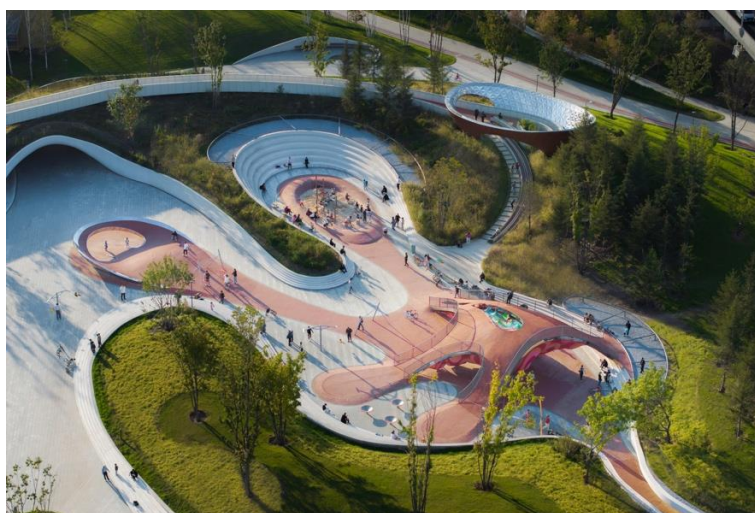

Рис. 1.2.14. Загальний вигляд центрального парку в Чанчуні [30].

Загальні данні: реалізований у 2024 році, автори проєкту: SHUIISHI. Центральний парк Jinguue, відомий як «екологічні зелені легені» високотехнологічної зони Jinguue у місті Чанчунь [30].

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк оточений великими житловими кварталами з населенням близько 300 000 чоловік, а також бізнес-центрами, офісними будівлями, початковими та середніми школами. Він розташований неподалік від дев'яти університетів, включаючи Північно-східний педагогічний університет, Університет Цзілінь Цзяньчжу та

Сільськогосподарський університет Цзілінь. У зв'язку з будівництвом віадуку, річки та житлових, комерційних та офісних будівель на прилеглих територіях ділянка проекту була оточена купами покинутої землі та будівельного сміття, які заблокували сполучення між північчю та півднем ділянки та перетворили її на пусту муніципальну землю. У відповідь на потреби розвитку міст, проект було запущено. Парк проходить на північ і південь і простягається на схід і захід, ставши центральним вузлом системи міських зелених насаджень, що з'єднує городян, місто та природу. Завдяки розробці парку та впровадженню серії зелених долин, водойм, простору для діяльності та простору під віадуком ділянка перетворюється з простої муніципальної землі на «міські зелені легені» [30].

Параметри об'єкту: площа –49 га.

Функціональне зонування: Парк має зони для різного виду відпочинку. Особливу увагу автори приділили створенню спортивних та дитячих зон. Парк має кілька дитячих майданчиків, спортивних полей та зони для тихого відпочинку. Також Університети міста Чанчунь та Центральний парк встановили режим співпраці спільного будівництва та спільного використання, забезпечуючи практичну базу для будівельної діяльності університетів, обміну освітніми ресурсами та практичними можливостями. Він пропонує студентам важливу платформу для поєднання теоретичних знань із практикою.

Архітектурно-планувальне рішення: Пішохідна система парку спроектована таким чином, що до будь якої дочки можна дістатись просто, швидко, зручно та безпечно. Враховані можливості пересування для людей з обмеженими можливостями. Доріжки мають криволінійну форму.

Об'ємно-просторова композиція: У проекті використано перепад висот ділянки для побудови багаторівневої, тривимірної транспортної мережі, що з'єднує внутрішні та зовнішні простори будівель, створюючи різноманітні сценарії розвитку подій. Пішохідні доріжки в зеленій долині спроектовані у вигляді гнучкої системи, щоб ідеально поєднати природну красу долини з послугами, забезпечуючи занурення та дослідницький досвід прогулянок для громадськості. Багаторівневі, тривимірні шляхи руху складають безперервну,

взаємопов'язану мережу, яка разом з характерними вузлами парку забезпечує плавні переходи до кожного простору.

Особливості благоустрою: У парку передбачена гнучка система доріжок, що органічно інтегрується в ландшафт. Вони мають різне покриття відповідно до функціонального призначення: природний камінь, дерев'яні настили та екологічні матеріали для комфортного пересування. Вздовж доріжок розташовані лавочки та смітники з можливістю сортування.

Особливості озеленення: В парку застосований прийом геопластика, інтегровані водні об'єкти та висаджені різні види рослин.

9. Grønningen-Bispeparken Climate Park, Копенгаген, Данія [31].

Рис. 1.2.15. Загальний вигляд парку [31].

Загальні данні: реалізований у 2024 році, автори проєкту: SLA. При проєктуванні парку, завдання полягало в тому, щоб перетворити громадські простори житлового масиву із занедбаних, небезпечних і безплідних газонів у новий кліматичний парк, який би захистив територію від грози та повеней, а також додав соціальні, біологічні та культурні цінності поруч проживаючим

людям. Щоб вирішити ці виклики, SLA розробили Grønningen-Bispeparken як найрадикальніший на сьогоднішній день проєкт Копенгагена з адаптації до клімату, заснований на природі.

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк розташований в житловому масиві та орієнтований на його жителів.

Параметри об'єкту: площа – 2 га.

Функціональне зонування: У парку представлено п'ять основних природних типологій, кожна з яких розроблена відповідно до кліматичних умов та соціальних функцій. Вологі біооазиси створюють сприятливе середовище для дикої природи, забезпечуючи гармонійне поєднання екосистеми та ландшафту. Сухі біотопи "Between the Trunks" – це затишні природні куточки серед дерев, призначені для усамітненого відпочинку та ігор. Розлогі сухі галявини використовуються для занять спортом, проведення фермерських ринків, громадських обідів та масових заходів. Компактні міські "Pocket Squares" розташовані між будівлями та слугують комфортними зонами для неформального спілкування та короткого відпочинку. "The Bunker Hills" переосмислюють колишні підземні бункери, перетворюючи їх на багатофункціональні простори, що змінюють свою роль залежно від сезону: від затишних місць для зустрічей у теплу пору року до трас для катання на лижах і санках узимку. Поєднуючи природний ландшафт із соціальними та культурними потребами, парк використовує біосвейли, які не лише виконують екологічну функцію, а й стають своєрідними «соціальними свейлами» – безпечними та атмосферними місцями для спілкування, відпочинку й взаємодії громади.

Архітектурно-планувальне рішення: Ділянка парку має видовжену форму, а доріжки розташовані криволінійно. Доріжки об'єднують всі будинки, розташовані навколо.

Об'ємно-просторова композиція: Парк повторює природню структуру, має невеликі схили. Доріжки забезпечують комфортний рух по ним.

Особливості благоустрою: В елементах благоустрою парку застосовані природні матеріали, що дозволяє їм органічно вписатись в структуру парку. Дозволивши формі парку наслідувати природу, SLA створили взаємопов'язану серію з 18 біологічних ставків по всьому схилу парку, які можуть збирати, утримувати та інфільтрувати понад 3 000 м³ дощової води, що випадає в парку та прилеглих дворах і вулицях.

Особливості озеленення: Парк спроектований так, щоб бути привабливим цілий рік для місцевих жителів, Grønningen-Bispeparken посадили 149 дерев 23 різних видів і більше 4 мільйонів посадкових насінин зі спеціально створених насінневих сумішей. Усі нові дерева та рослини є місцевими видами для збереження та збільшення місцевого біорізноманіття.

Рис. 1.2.16. Загальний вигляд парку [31].

10. Tianlin Park, Шанхай, Китай [32].

Загальні данні: реновація парку була завершена у 2023 році, автори проекту: VIASCAPE design. Парк Тяньлінь, який спочатку був огороженою зеленою зоною під назвою «Центральна зелена земля Тяньлінь», був побудований у 1999 році. Будучи громадською зеленою зоною, яка обслуговувала майже 20 000 мешканців у радіусі 300 метрів, вона мала лише один вхід на південному заході до оновлення. Цей факт ізолює парк від його

оточення та не в змозі створити зв'язок із повсякденним життям. У 2021 році команда архітекторів провела дослідження ділянки та визначили рішення, які допомогли б залучити в парк більше мешканців та стати частиною їх повсякденного життя. Серед цих рішень: інтеграція сучасних ландшафтних рішень, впровадження інклюзивності, відкриття доступу до парку з усіх сторін.

Тип парку: багатофункціональний парк

Характеристика місця розташування: Парк розташований в житловому масиві.

Параметри об'єкту: площа – 1,4 га.

Функціональне зонування: У парку наявні такі функціональні зони: фітнес-корти, дитячі та сімейні ігрові зони; вони розташовані поза межами головного кільця для користувачів будь-якого віку.

Архітектурно-планувальне рішення: Загальний план парку Тяньлінь можна нанести на карту як два прямокутники різних розмірів. Менший прямокутник зі сходу є просторово незалежним. До поновлення це була вимощена територія, огорожена метасеквойєвим лісом. Після реновації було включено багатофункціональний туристичний центр в існуючу асфальтовану територію, надаючи основні послуги для користувачів. Дизайн галереї Ліньїнь та її околиць вирізняється від загальної концепції парку Тяньлінь, базуючись на просторовому аналізі та взаємодії з навколишнім середовищем. Архітектура побудована за модульною сіткою 4×4×4 м, яка гармонійно поєднує матеріальні та нематеріальні аспекти.

Розташована серед величних дерев метасеквойї, галерея Ліньїнь створює атмосферу тиші та усамітнення, контрастуючи з відкритим простором основної частини парку. Завдяки модульному підходу дизайн забезпечує гнучкість для розміщення різних функціональних елементів, таких як туристичний центр і цілодобовий відкритий вхід із східного боку парку.

Концепція галереї акцентує увагу на динаміці руху, поєднуючи прямі та вигнуті, приховані та відкриті, статичні та динамічні простори. Це відображає філософію сучасного ландшафтного дизайну, що базується на гармонії між

природою та архітектурою. На відміну від відкритої структури парку Тяньлінь, інтегрованість галереї Ліньїнь у густий ліс метасеквойї створює унікальний, спокійний та загадковий ландшафт.

Об'ємно-просторова композиція: VIASCAPE спроектували круглу галявину в центрі парку для швидкого доступу користувачів, забезпечуючи відкритий зелений досвід у спільноті з високою щільністю. Галерея Mengtian, яка включає терасовий настил, оглядовий майданчик, зону відпочинку, центр садівництва та центр проживання, є найважливішим центром відпочинку та обслуговування в парку в північній частині зони газону з найкращим освітленням сонцем. Тим часом головна доріжка складається з «3-метрової бігової доріжки + 1,5-метрової кругової рекреаційної зеленої зони + 1,5-метрової кругової пішохідної зони», відведеної на великому газоні, зібраному для створення базової просторової структури парку Тяньлінь з багатофункціональним призначенням. Функціональні зони парку вплетені в існуючі ліси з чергуванням візерунків, утворюючи яскравий простір, вкритий природною зеленню та з'єднуючи яскравість громади та її природну основу. Створення яскравих середовищ існування, побудованих на круглому просторі, має вирішальне значення для просторового дизайну парку Тяньлінь. Цей дизайн не просто адаптований до поточної поведінки користувачів, але також містить унікальні просторові та візуальні символи, що належать лише парку Тяньлінь.

Особливості благоустрою: На основі концепції благоустрою парку Тяньлінь, простір організовано для забезпечення доступності та зручності відвідувачів. Основними елементами є зелені доріжки та зони для прогулянок, створені із врахуванням природних ландшафтних особливостей. Додатково розміщено лавки для відпочинку, смітники, та освітлення, яке підкреслює красу парку. Дизайн парку також включає монументальні елементи для орієнтування та підвищення зручності пересування, зберігаючи при цьому природний баланс і сприяючи екологічній освіті.

Особливості озеленення: Збереження дерев і будівництво поглиначів вуглецю є основними частинами проекту оновлення з урахуванням існуючих

пишних лісів, які надихнули нас на створення системи природних середовищ існування в парку Тяньлінь. Як основу чагарникового ярусу під пологом застосовані доглянуті вічнозелені квіткові кущі. Крім того, невибагливі у догляді багаторічні ґрунтопокривні та інші тіньовитривалі багаторічні квіти використовуються для створення простого, але досить природного зеленого насадження. Також залишені повністю відкритими краї пішохідних та інших вимощених зон, за допомогою яких створюються заглиблені зелені насадження для створення системи дощового саду. Крім того, різноманітні функції поєднані з дощовими садами для створення різноманітних категорій, таких як природний стиль, стиль ленд-арт і стиль джерела води. У парку, поряд із дощовими садами в природному стилі, створено різноманітні екосистеми, які збагачують біорізноманіття та надають відвідувачам унікальний досвід взаємодії з природою. До них належать сади з плодовими деревами, зони ароматичних рослин, трав'янисті простори та каменисті ландшафти під навісами дерев. Таке поєднання сприяє розвитку екологічного середовища, надаючи йому не лише естетичну та рекреаційну цінність, а й освітній аспект.

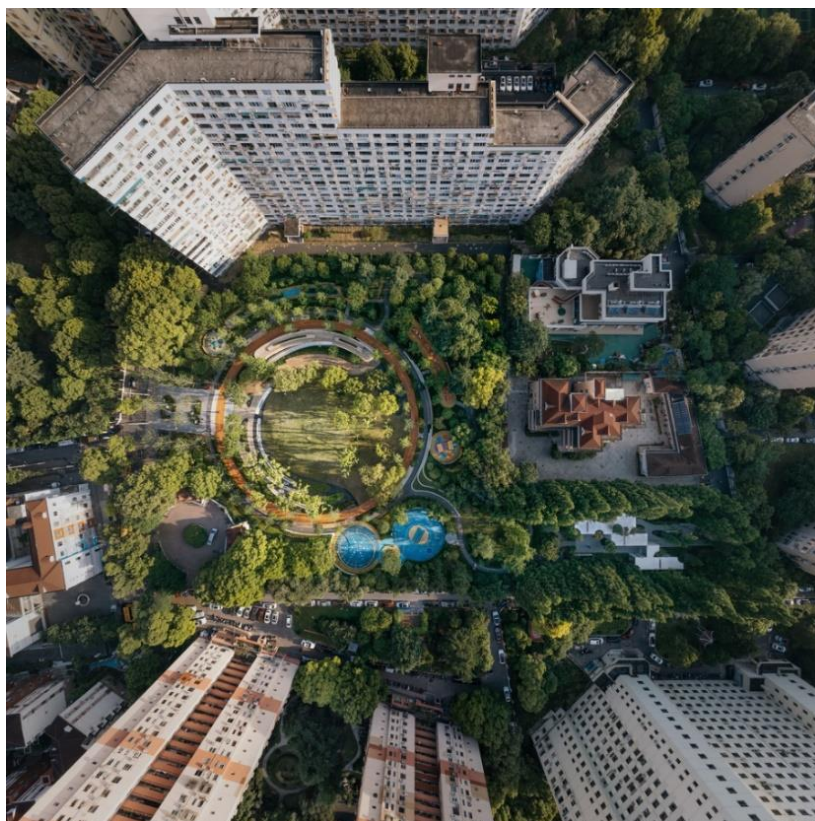

Рис. 1.2.17. Загальний вигляд парку [32].

Рис. 1.2.18. Загальний вигляд центрального парку в Чанчуні [32].

У рамках екологічного ландшафту передбачено створення «Готелю для комах» та «Живоplotної огорожі Benjes», побудованих із вторинних матеріалів: старої цегли, каміння та залишків деревини. Такі елементи не лише сприяють сталому використанню ресурсів, а й створюють прихисток для комах та дрібних тварин, підвищуючи біорізноманіття території. Особливою частиною парку є дощовий сад із джерелом води – заглиблений зелений простір під кронами дерев, що здатний накопичувати дощову воду. Він поєднаний із фруктовими насадженнями, що забезпечують природне зволоження ґрунту та створюють додаткове джерело їжі для птахів.

1.3. Фактори і умови проєктування парків в історичному контексті сучасних міст

Для забезпечення створення комфортного, наповненого людьми простору при проєктуванні парків в історичному середовищі потрібно враховувати містобудівні, екологічні, економічні, історичні, соціальні, естетичні, прородоохоронні та інженерно-технічні фактори і умови.

Містобудівні. Парк повинен бути розташований в доступній зоні для мешканців, враховуючи наявність транспортних шляхів, громадських просторів та сусідніх житлових масивів. Локація визначає потенційну аудиторію та впливає на соціальну активність у районі.

При проектуванні багатофункціональних парків в історичному середовищі міста потрібно враховувати розташування ділянки та проводити обов'язковий аналіз навколишнього середовища, функціональну структуру та зовнішній вигляд навколишніх будівель. Необхідно враховувати розміри ділянки та природні компоненти, які утворюють середовище. Головні входи мають бути розташовані в місцях найбільшого потоку людей.

Потрібно обов'язково звертати увагу на дорожню структуру та систему руху громадського транспорту. Парки повинні бути легко доступними через громадський транспорт або вело- і пішохідні доріжки. Їхнє розташування часто планується у зв'язку з житловими масивами або громадськими центрами, щоб вони стали частиною повсякденного життя містян.

Екологічні. Сучасні парки повинні компенсувати негативний вплив швидкої урбанізації міст, створюючи зелені зони, які поглинають вуглекислий газ, забезпечують тінь та допомагають охолоджувати міські простори. При проектуванні парку потрібно дослідити та максимально зберегти природні ресурси на ділянці, такі як водойми, дерева, рослинність і рельєф. Це дозволяє підтримувати природний баланс, мінімізує потребу у додаткових втручаннях, таких як штучне озеленення чи створення водних об'єктів.

Важливо забезпечити в парку раціональне використання водних ресурсів, це може бути: збір дощової води для поливу рослин; створення біоочисних зон і водно-болотних угідь, що допомагають очищати стічні води; використання дренажних систем, що зменшують ризик затоплень і ерозії ґрунту. Також необхідно звернути увагу на енергоефективні рішення, які забезпечать раціональне використання енергоресурсів та зменшать витрати на комунальні послуги. До таких рішень можна віднести: встановлення сонячних панелей для живлення освітлюючих приладів чи інших потреб; впровадження енергозберігаючих приладів освітлення та інших технологій.

В парках треба підтримувати та збільшувати біорізноманіття, висаджуючи місцеві види рослин, що пристосовані до місцевого клімату та екосистеми. Це не

тільки знижує потребу в догляді, але й створює сприятливе середовище для місцевої фауни – птахів, комах, дрібних тварин.

Економічні. Залучення туристів позитивно сприяє на економічний розвиток міста. Щоб забезпечити більший потік людей, парки мають бути розміщені у прохідних місцях. Відкриття та функціонування парку створює нові робочі місця, це стосується як робітників, зайнятих у будівництві та проектуванні, так і працівників, що займаються його щоденним утриманням (садівники, технічний персонал, охорона). Також можуть бути залучені тимчасові працівники для організації масових заходів у парку.

У парку можуть бути створені місця для розміщення комерційних об'єктів, таких як кафе, кіоски, прокат велосипедів або спортивного інвентарю, при необхідності, організація платних атракціонів чи розважальних заходів. Це може стати додатковим джерелом доходу для підтримки парку.

Історичні. При створенні парку в історичному середовищі обов'язково потрібно враховувати історію ділянки проектування і міста. Завдяки цьому можна наповнити створити освітній простір інформацією, показати через об'єкти події що відбувалися там раніше. Проектувати парки в історичному середовищі потрібно ближче до визначних місць та пам'яток архітектури щоб залучити якомога більше відвідувачів, як жителів міста так і туристів.

Також якщо на ділянці проектування знаходяться старі будівлі, мости або інші елементи архітектури, то їх варто залишити на ділянці та відновлювати за необхідністю. Якщо на території парку є старовинні дерева, природні ландшафти або рідкісні види рослин, важливо зберегти їх та включити до проєкту. Природна спадщина є невід'ємною частиною історичної цінності парку, особливо якщо вона пов'язана з історичними подіями або місцевими традиціями. Якщо парк має давню історію, важливо враховувати оригінальні планувальну структуру та ландшафтний дизайн і використовувати його як основу для нового проєкту. Це може бути відновлення старовинних садових планів, традиційного озеленення, алей, декоративних водойм чи іншого планування.

Проектування парку може передбачати інтеграцію елементів, що відзначають важливі для громади події чи дати. Це можуть бути спеціальні тематичні зони, де відображені історичні віхи або важливі культурні події, що вплинули на розвиток регіону. У деяких випадках парки можуть бути спроектовані з урахуванням місцевих легенд, міфів або фольклору. Це може стати цікавою складовою, яка приверне увагу відвідувачів та сприятиме розвитку культурної ідентичності.

У парках, де є важливі історичні об'єкти, можна створювати спеціальні екскурсійні маршрути, що допоможуть відвідувачам краще зрозуміти історію та культурне значення місця. Такі маршрути можуть бути доповнені тематичними екскурсіями, театралізованими виставами або заходами. У парку можна створювати інформаційні зони, що розповідають про історію міста, архітектурні та природні пам'ятки, важливі події та людей, пов'язаних із територією парку, це можуть бути інтерактивні інформаційні стенди, таблички з історичними довідками або QR-коди, що ведуть на спеціальні онлайн-ресурси.

Соціальні. Парк виконує важливу соціальну функцію, стаючи місцем для спілкування, організації дозвілля та культурних заходів. Він сприяє інтеграції різних соціальних груп та покращує загальний рівень якості життя в місті. Парк має бути доступним до відвідування для всіх людей, незалежно від віку, статі, фізичних особливостей або соціального статусу. Таким чином, слід обов'язково забезпечити безбар'єрний доступ для людей з обмеженими можливостями (пандуси, широкі доріжки, тактильні елементи для людей з порушенням зору; майданчики для відпочинку і активностей, що підходять для всіх вікових груп).

У процесі розробки проєкту парку слід враховувати потреби людей, що будуть відвідувати парк. Варто розмістити зони як для великих компаній так і для індивідуального відпочинку. Слід враховувати розміщення та розмежування зон для тихого та активного відпочинку. Потрібно враховувати розміщення зон та елементів, що сприяють розвитку фізичної активності людей, це може бути: велосипедні доріжки (також велопарковки); спортивні майданчики; зони для йоги, релаксу або групових занять.

В парку можуть бути розташовані місця для проведення масових заходів, які забезпечуватимуть активний потік відвідувачів – ярмарки, фестивалі, освітні заходи, громадські зустрічі та інші події.

Парк обов'язково має бути комфортним та безпечним для відвідувачів (добре освітлені пішохідні маршрути; зручний доступ до громадських вбиралень; продумані пункти охорони).

Важливим також є наявність об'єктів соціальної інфраструктури в парку або поряд. Простір парку має бути наповненим смисловими вузлами, які будуть приваблювати відвідувачів та заохочувати їх до відвідування парку.

Естетичні. Треба ретельно враховувати архітектурні елементи, що віддзеркалюють історичні стилі, а також створення гармонійного ландшафту, який сприяє візуальній привабливості та збереженню культурної спадщини міста. Використання високоякісних матеріалів, естетично приємних деталей і збалансованого кольорового палітри сприяє створенню привабливого та інтегрованого в міський пейзаж парку. Важливо досягнути балансу між природними елементами (рослини, водойми, ландшафти) та штучними об'єктами (будівлі, лавки, фонтани). Ландшафтний дизайн має органічно поєднувати ці компоненти, щоб парк виглядав природно і привабливо, а також не створював відчуття перенасиченості інфраструктурою.

Рослини відіграють ключову роль в естетичному сприйнятті парку. Важливо обрати різноманітні рослини, які створять зміну кольорів і текстур протягом року. Добре спроектоване озеленення враховує сезонність, локальні рослини та стійкість до умов середовища. Використання кольорових акцентів в проєктуванні парків може бути одним із основних інструментів для створення певного настрою. Квітники, кущі, фонтани та арт-об'єкти можуть стати акцентами, що надають парку індивідуальність та привертають увагу відвідувачів.

Освітлення відіграє важливу роль в естетиці парку, особливо у вечірній та нічний час. Добре спроектоване освітлення може підкреслити красу парку, створюючи чарівну атмосферу. Архітектурне підсвічування дерев, водойм,

будівель або арт-об'єктів створює додаткові візуальні ефекти і робить парк привабливим у будь-який час доби.

Розміщення різних функціональних зон парку повинно бути не тільки зручним, а й естетично привабливим. Важливо забезпечити плавні переходи між зонами, такі як алеї, мости, газони чи живі огорожі, що створюють логічну та гармонійну послідовність в межах парку.

Особливо важливими естетичним фактором є вміле гамонійне поєднання парку з навколишнім середовищем. Естетичний вигляд парку повинен відповідати його оточенню, гармонійно поєднуватися з прилеглими будівлями, ландшафтами та міською інфраструктурою. Важливо, щоб парк не виглядав чужорідним елементом, а доповнював загальну картину місцевості.

Природоохоронні. Слід обов'язково звертати увагу на природоохоронний статус ділянки проєктування, так як це вносить певні обмеження в проєктні рішення. Згідно з наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України «Про затвердження Порядку визначення меж зон охорони пам'яток», зони охорони пам'ятки - це зони, що регламентують містобудівну діяльність у довіллі пам'ятки з метою збереження історичного середовища пам'ятки, виявлення її композиційно-художньої цінності та доцільного використання. До зон охорони пам'яток належать:

Охоронна зона - територія, що виділяється для збереження і відтворення найближчого історичного середовища пам'ятки, головним чи суттєвим елементом якого є пам'ятка, та створення оптимальних умов її огляду. Охоронна зона також забезпечує належне функціонування пам'ятки, охорону від вібрацій, забруднень, підтоплення та інших негативних техногенних і природних впливів. В охоронній зоні нова забудова за висотою, розмірами в плані, масштабністю, архітектурними формами підпорядковується пам'яткам та їх історичному середовищу.

Зона регулювання забудови - забудована чи призначена під забудову територія за межами охоронної зони, на яку поширюється композиційний вплив пам'ятки. Ця зона призначена для збереження особливостей візуального

сприйняття пам'ятки, охорони і відновлення її активної ролі в композиції і пейзажі міста, селища, села. Ця зона виконує функції буферної, перехідної та синтезуючої зони у взаємодії пам'ятки з новими об'єктами довкілля. У зоні регулювання забудови нова забудова регламентується за висотою, розмірами в плані, масштабністю.

Зона охоронюваного ландшафту - природна чи близька до природної незабудована територія за межами охоронної зони, з якою пам'ятка має активний візуальний зв'язок. Вона визначається для збереження і реабілітації природних утворень, які є характерним історичним середовищем пам'ятки, і відіграє важливу роль в образі населеного місця або окремого пейзажі, що містить пам'ятку. У зоні охоронюваного ландшафту забороняється будівництво капітальних будівель і споруд, шляхові і земляні роботи, що змінюють ландшафт, що охороняється.

Зона охорони археологічного культурного шару - територія за межами пам'ятки археології та її охоронної зони, де виявлені окремі археологічні знахідки або можливе існування археологічного культурного шару, доведення якого потребує проведення шурфування або розкопок. Призначена для забезпечення збереження і дослідження пам'яток археології.

Інженерно-технічні. Створення парку на складному рельєфі потребує особливої уваги до інженерних рішень, щоб забезпечити його надійність і зручність для відвідувачів.

Один із головних викликів при проєктуванні парків на схилах — це стабілізація ґрунтів для уникнення зсувів і ерозії. Для цього використовуються різні технології, наприклад укріплення схилів за допомогою геосинтетичних матеріалів (геотекстиль, георешітки). Щоб запобігти зсувам ґрунту та стабілізувати схил, використовуються підпірні стінки, габіони. Вони допомагають підтримувати рельєф і створювати рівні тераси для розміщення рослинності, доріжок або рекреаційних зон.

Водовідведення на схилі є критично важливим для запобігання затопленням та ерозії. Вода природно стікає вниз по схилу, що може призвести

до підмивання ґрунту та пошкодження рослинності. Тому потрібно передбачити ефективну дренажну систему: встановлення дренажних каналів або лотків для збору дощової води; використання підземних дренажних труб для відведення зайвої вологи; створення штучних водойм або басейнів для збору та очищення води.

Після завершення проєктування і будівництва важливо передбачити системи моніторингу стану схилу, дренажу та рослинності. Регулярний огляд дозволить своєчасно виявляти та усувати потенційні проблеми, такі як зсуви ґрунту чи забиття дренажних систем.

Висновок до розділу 1.

В результаті аналізу вітчизняних та закордонних теоретичних досліджень було з'ясовано, що достатньо вивченими є такі аспекти порушеної проблеми як проблеми розвитку сучасної паркової системи в Україні, фактори, що впливають на формування та розміщення садів і парків, а також ревіталізацію історичних парків з використанням новітніх розумних технологій. Проте праць присвячених саме проєктуванню багатофункціональних міських парків в історичному середовищі майже немає, саме тому вкрай необхідно розвивати та досліджувати цю тему.

В результаті реалізованих проєктів парків в історичних містах були виявлені наступні тенденції: максимальне збереження історичного ландшафту та врахування історії місцевості, створення різних зон для людей з будь-якими інтересами, відведення та відокремлення зон для тихого відпочинку, застосування екологічних матеріалів.

До факторів проєктування парків в історичному контексті сучасних міст слід віднести: естетичний, соціальний, містобудівний, а серед умов, що мають бути враховані потрібно виділити: екологічні, економічні, історичні, природоохоронні, інженерно-технічні, містобудівні.

РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ У СЕРЕДМІСТІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ

2.1. Вимоги щодо проектування парків з охоронюваним ландшафтом

Регламентування вимог щодо ландшафтно-планувальної організації багатофункціональних парків визначається наступними нормативно-законодавчими документами в питаннях:

- **функціонально-планувальної організації:**
  - ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій" [1];
  - ДБН Б.2.2-5:2011 "Благоустрій територій" [2];
- **соціальної інфраструктури:**
  - ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій";
- **транспортного обслуговування:**
  - ДБН В.2.3-5:2018 "Вулиці і дороги населених пунктів" [47];
  - ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій";
- **благоустрою та озеленення:**
  - ДБН Б.2.2-5:2011 "Благоустрій територій";
  - ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій";
  - Державні санітарні норми і правила утримання територій населених місць, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.11 № 145, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 5.04.11 за № 457/19195 ;
- **охоронюваних ландшафтів :**
  - Наказ 26.02.2001 № 41 «Про затвердження Порядку визначення меж зон охорони пам'яток»;
  - ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 «СКЛАД ТА ЗМІСТ НАУКОВО-ПРОЕКТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ І РЕЖИМІВ ВИКОРИСТАННЯ ЗОН ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ»;

- ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій".

Функціонально-планувальна організація. У населених пунктах слід визначати озеленені території, що належать до земель рекреаційного призначення і входять до складу єдиної мережі ландшафтних та рекреаційних територій. Ділянки озеленених територій треба встановлювати згідно з існуючими межами землекористувань, природних рубежів та транспортних магістралей [1].

До озеленених територій загального користування населених пунктів відносяться багатофункціональні та спеціалізовані парки, сади, сквери, бульвари, міські лісопарки, озеленені ділянки набережних та пляжів, ботанічні сади та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва та інші природні і штучно створені ландшафтні об'єкти (рис. 2.1.1.) [1].

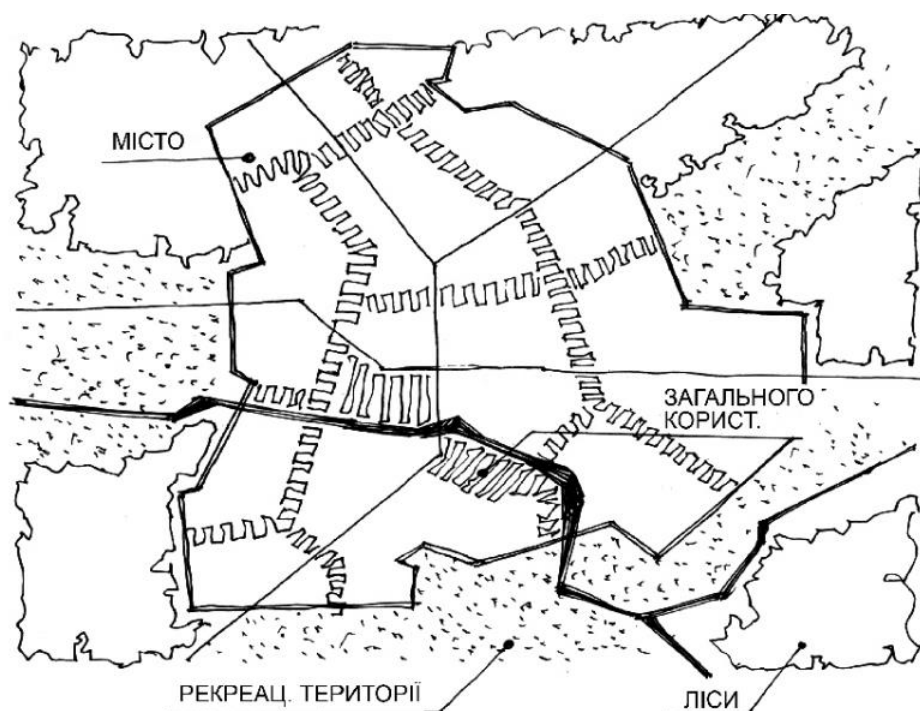

Рис. 2.1.1. Система зелених насаджень [1].

Структуру і планування парків і садів треба визначати залежно від цільового призначення, місця розміщення, рельєфу, ґрунтових та гідрологічних умов і характеру наявних зелених насаджень. Під час розміщення різних типів

парків потрібно враховувати як загальні принципи, необхідні для створення будь-якого парку, так і специфічні особливості [2].

До загальних принципів відносяться:

- відповідність розмірів відведеної території потребам населеного пункту, що визначається згідно з ДБН Б.2.2-12:2019;
- можливість максимального використання існуючої рослинності, рельєфу, водоймищ;
- забезпечення приєднання інженерних мереж до відповідних мереж населеного пункту;
- можливість будівництва капітальних споруд в умовах даного рельєфу, ґрунту, ґрунтових вод тощо;
- наявність транспортних сполучень або можливість їх будівництва;
- віддаленість від промислових підприємств та великих магістралей тощо.

Орієнтовний баланс території парків визначається залежно від їх функціонального типу за таблицею 2.1.1 [1].

Таблиця 2.1.1. [1].

Функціональний тип парку	Територія, %		
	Насаджень	Доріжок і майданчиків	споруд
Багатофункціональні парки			
Загальноміські парки	65-80	17	3-18
Районні парки	65-80	20	5-15

Територію міського парку треба поділяти на функціональні зони. Співвідношення функціональних зон території парку треба визначати згідно з таблицею 2.1.2 [1].

Таблиця 2.1.2. [1].

Функціональне зонування

Функціональні зони	Загальноміські парки			Районні парки
	Площа зони, % від загальної площі	Кількість відвідувачів	Норма площі на відвідувача	Площа зони, % від загальної площі
1	2	3	4	5
Культурно-масових заходів	5-17	15	30-40	15-30
Тихого відпочинку та прогулянок	50-75	30	200	15-45
Культурно-просвітніх закладів	3-8	25	10-20	5-35
Відпочинку дітей	5-10	9-10	80-170	0,5-1
Культурно-оздоровча	10-20	20	75-100	0,5-25
Господарська	1,5	-	-	0,5

На території парків заборонено будівництво готелів та офісів.

Маршрутну схему парку або саду треба розробляти так, щоб вона з'єднувала воєдино у певному порядку головні зони і композиційні центри парку або саду [33].

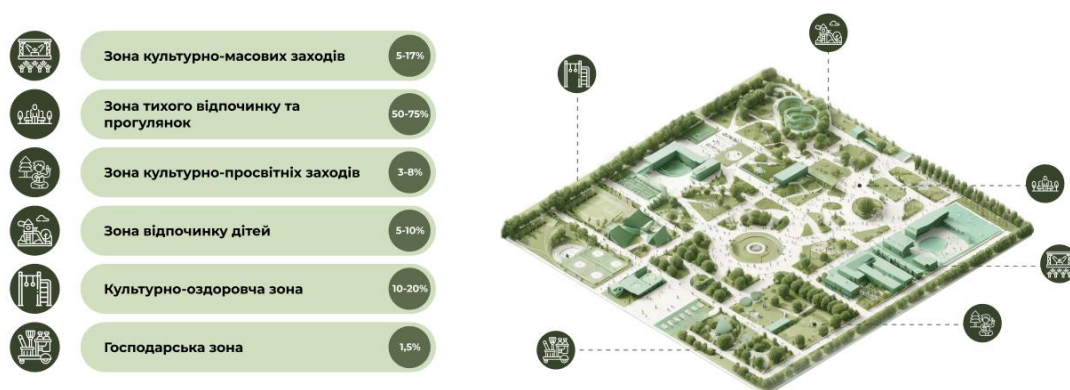

Рис. 2.1.2. Функціональне зонування парку

Соціальна інфраструктура. У районах необхідно забезпечувати вільний доступ до парків, садів та інших озелених територій загального користування, не допускаючи улаштування огорож з боку територій житлової забудови.

Рис. 2.1.3. Соціальні потреби в парках

Максимально допустиму одночасну кількість відвідувачів озелених територій загального користування в межах населених пунктів слід приймати, осіб/га:

- міські парки – 100 осіб/га;
- районні парки, парки зон відпочинку – 70 осіб/га;
- парки курортів – 50 осіб/га;
- міські лісопарки (лугопарки, гідропарки) – 15 осіб/га;
- рекреаційно-оздоровчі ліси – 4 осіб/га;
- спеціалізовані парки:
  - зі спортивно-ігровим обладнанням - 100 осіб/га;
  - з експозиційними зонами – 120 осіб/га;
  - з комплексами культурних, розважальних споруд – 150 осіб/га.

При кількості одночасних відвідувачів від 10 до 50 осіб/га слід проектувати дорожньо-стежкову мережу для організації їх руху. Якщо кількість одночасних відвідувачів перевищує 50 осіб/га слід передбачати заходи щодо перетворення лісового ландшафту у парковий.

Транспортне обслуговування. Час доступності міських парків при пересуванні на транспорті повинен становити не більше 20 хв, а районних парків – не більше 15 хв.

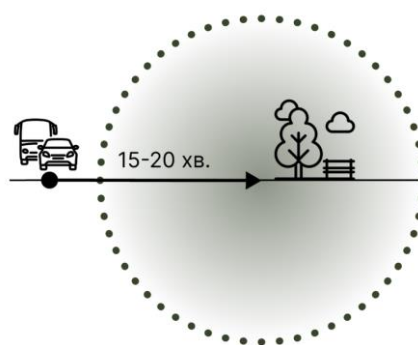

Рис.2.1.3. Транспортна доступність.

Розрахункові показники місць для тимчасового зберігання автомобілів (площинних або багатопверхових автостоянок), які розміщуються біля меж об'єктів короточасного відпочинку, слід визначати за завданням на проектування, а за його відсутності – за таблицею 2.1.4.

Таблиця 2.1.4. [1].

Визначення кількості машиномісць

Рекреаційні території	Розрахункова одиниця	Кількість машино-місць на розрахункову одиницю
Культові споруди, парки культури та відпочинку	На 100 відвідувачів	6-10
<i>Примітка.</i> Довжина пішохідних підходів від автостоянок для тимчасового зберігання автомобілів до об'єктів у зонах короточасного відпочинку не повинна перевищувати 1000 м.		

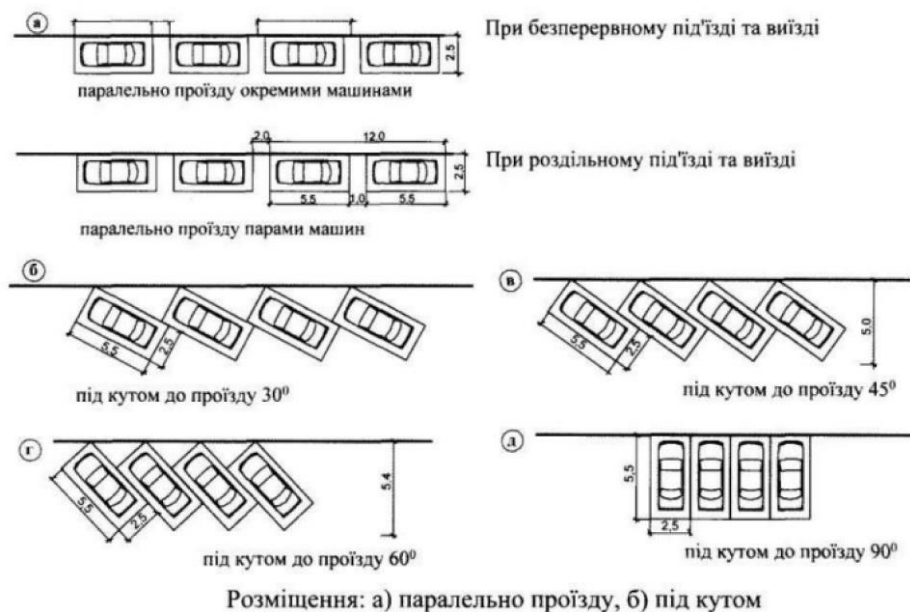

Рис.2.1.4. Варіанти розміщення паркомісць.

У межах ландшафтно-рекреаційних територій (парки та лісопарки), а також вздовж водойм велосипедні та велосипедно-пішохідні доріжки передбачаються переважно з двостороннім рухом. При цьому, слід передбачати заходи з розділення потоків велосипедистів та пішоходів [47].

Рис.2.1.5. Поєднання пішохідної та велосипедної доріжки, профіль вулиці.

Зелені насадження на вулицях і дорогах не повинні перешкоджати руху транспортних засобів, пішоходів і прибиральних машин, а на горизонтальних кривих - ускладнювати видимість проїзної частини, тротуарів, технічних засобів

організації дорожнього руху. Не допускається розташування дерев і чагарників висотою більше ніж 0,5 м у межах трикутника видимості на перехрестях і пішохідних переходах. Висота чагарників при їх розміщенні від краю проїзної частини на відстані від 0,5 м до 3 м не повинна перевищувати 50 см. Якщо чагарники (кущі) розмежовують паркувальні місця від пішохідної зони тротуару, необхідно передбачати розриви смуги озеленення для пропуску пішоходів. Відстань до краю тротуару, паркової або велосипедної доріжки до осі стовбура дерева – мінімум 0,7 м, до краю чагарника – 0,5 м.

Благоустрій та озеленення. При проектуванні парків, садів, скверів і бульварів слід передбачати максимальне збереження ділянок існуючих зелених насаджень та водойм. При цьому мінімальну площу озелених територій слід приймати: парків – 2 га, скверів – 0,05 га, садів – 1,5 га [1]. Під час розміщення зелених насаджень треба враховувати їх алергічні властивості та відстані від таких насаджень до місць скупчення людей. Зокрема, алергеном служить пилок деяких дерев та квітів – берези, клена, ліщини, сосни, тополі, амброзії, полину, а також майже всіх квітів, особливо, дуже пахучих. Площа водоймищ повинна складати від 1% до 2% від загальної території парку [2].

Мінімальну ширину бульварів з однією пішохідною алеєю слід передбачати при розміщенні: між проїзними частинами – 18 м, між проїзною частиною та забудовою – 10 м. Ширину пішохідних доріжок слід приймати кратною 0,75 м (ширина смуги руху однієї людини) (рис. 2.1.6.) [1].

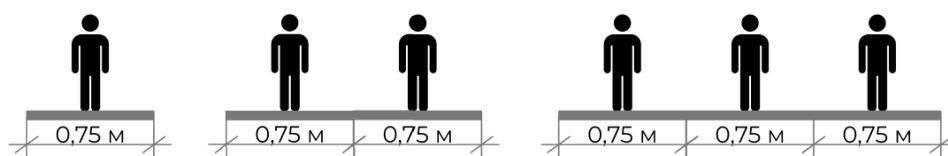

Рис.2.1.5. Варіанти ширини смуги руху.

Обов'язковий перелік елементів благоустрою парків має включати: тверді види покриття доріжок і майданчиків, елементи сполучення поверхонь, озеленення, лави, урни і контейнери для збирання побутових відходів,

освітлювальне обладнання, обладнання архітектурно-декоративного освітлювання, обладнання для паркування велосипедів [2].

Пішохідні доріжки у складі об'єктів рекреації з рекреаційним навантаженням більше ніж 100 чол/га треба обладнувати майданчиками для відпочинку, в тому числі з урахуванням потреб маломобільних груп населення, розміщуючи їх не рідше ніж через кожні 100 м. На майданчиках відпочинку встановлюють лави і урни, пофарбовані в яскраві, контрастні кольори. Майданчик має прилягати до пішохідної доріжки, мати довжину не менше ніж 1,2 м, відстань від зовнішнього краю сидіння лави та розташування урни до пішохідного шляху має бути не менше ніж 0,6 м. Довжину майданчика треба розраховувати на розміщення, як мінімум, однієї лави, двох урн, а також – місця для інвалідної коляски (вільний простір шириною не менше ніж 0,85 м поруч із лавою)(рис.2.1.6). На пішохідних доріжках не повинно бути сходів, бордюрів. Поздовжній похил пішохідних доріжок не може перевищувати 1:12. У разі необхідності влаштування сходів на пішохідних доріжках їх треба дублювати пандусами та обладнувати поручнями. Поручні повинні бути круглого розрізу діаметром не менше ніж 0,03 м і не більше ніж 0,05 м, чи прямокутного розрізу товщиною не більше ніж 0,04 м. Першу та останню сходинки треба пофарбувати у контрастний колір для безпечного пересування інвалідів з вадами зору [2].

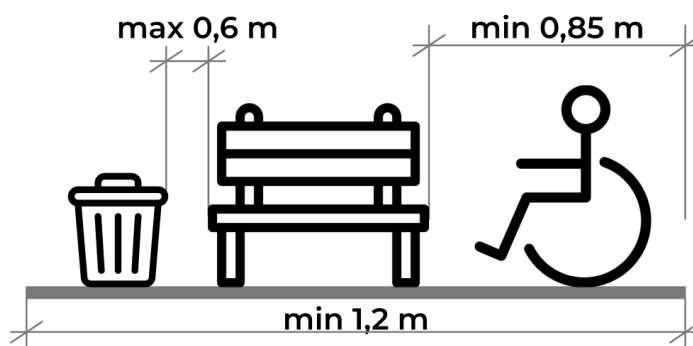

Рис.2.1.6. Відпочинковий майданчик.

На доріжках рекреаційних об'єктів треба передбачати різні види покриттів, пішохідні стежки з природним ґрунтовим покриттям. Природне ґрунтове покриття повинно бути утрамбованим для зручного пересування інвалідів у

візках. Для покриття пішохідних доріжок, тротуарів і пандусів не допускається застосування насипних або крупноструктурних матеріалів, що перешкоджають пересуванню маломобільних груп населення на кріслах-колясках або з милицями. Покриття з бетонних плит повинно бути рівним, а товщина швів між плитами – не більше ніж 0,015 м. Межі доріжки мають бути чітко позначені рельєфною, контрастною смугою для безпечного пересування нею інвалідів з вадами зору. У рекреаційних зонах передбачають встановлення обладнання для паркування велосипедів [2].

У рекреаційній зоні можуть бути розміщені скульптури, фонтани та інші архітектурні елементи, художні якості яких мають бути підкреслені фоном із зелених насаджень, виконаних у вигляді зелених стін, рослин з фігурною стрижкою певних форм. Колір листви фонових насаджень треба підбирати з врахуванням кольору архітектурного об'єкта. Дерева для фонових насаджень мають бути з щільним листям та чіткими контурами крони. Місця розташування таких елементів не повинні заважати пересуванню маломобільних груп населення вздовж основних напрямків руху, підходи до місць розташування архітектурних елементів повинні бути позначені рельєфними, контрастними смугами, добре освітлені. Проїзд до місць розташування таких об'єктів має відповідати можливостям маневрування візком.

Основні структурні елементи озелених територій різного призначення та питому вагу зелених насаджень в межах площі їх території слід визначати за таблицею 2.1.3.

Таблиця 2.1.3. [2].

Основні структурні елементи озелених територій різного призначення

Структурні елементи	Рівень озеленення
Озеленені території загального користування	
<i>Багатофункціональні парки:</i>	

Міські	65
Районні	60
Сади, сквери	75
Бульвари	60
Міські лісопарки	80

У містах у структурі озелених територій загального користування великі парки площею понад 100 га та міські лісопарки площею понад 500 га повинні становити не менше 10 % від загальної площі озелених територій [2].

Згідно Наказу 17.03.2011 N 145 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць», у населених пунктах, на території курортів, у місцях масового скупчення і відвідування громадян (парки, сквери, торгово-розважальні комплекси тощо) повинні влаштовуватись громадські вбиральні відповідно до вимог санітарного законодавства з розрахунку 1 санітарно-технічний прилад на 500 осіб. Забороняється будівництво громадських вбиралень, каналізованих на вигріб [48].

Вимоги до прибирання території парків полягають у наступному: господарська зона з контейнерними майданчиками та громадськими вбиральнями повинна бути розташована не ближче ніж 50 м від місць масового скупчення населення, що відпочиває (танцювальні майданчики, естради, фонтани, головні алеї, видовищні павільйони тощо). Кількість урн встановлюється з розрахунку одна урна на 800 кв.м площі парку. На головних алеях відстань між урнами повинна бути не більше ніж 40 м. Біля кожного ларька, палатки, кіоску (продовольчого, сувенірного, книжкового тощо) встановлюється урна місткістю не менш ніж 10 куб.дм [48].

Охоронювані ландшафти. Проектування на ділянках з охоронюваним ландшафтом регулюється комплексом законодавчих та нормативних актів, спрямованих на збереження природної та культурної спадщини. Важливо враховувати обмеження щодо будівництва, благоустрою та господарської діяльності, встановлені національним законодавством та міжнародними

стандартами. Дотримання цих вимог забезпечує збереження унікальних екосистем, історичних об'єктів і традиційного ландшафту, гармонійно поєднуючи охоронні заходи з розвитком рекреаційної інфраструктури.

Законодавча база визначає основні принципи охорони та використання територій з цінним ландшафтом, встановлюючи правила землекористування, екологічні обмеження та вимоги до збереження культурної спадщини. Вона регламентує допустимі види діяльності, механізми контролю та відповідальність за порушення, забезпечуючи баланс між розвитком території та її збереженням [49].

Зона охоронюваного ландшафту належать до зони охорони пам'яток. Зони охорони пам'яток є складовою частиною охоронного зонування як містобудівного засобу збереження культурної спадщини. До охоронного зонування, крім зон охорони пам'яток, належать території пам'яток усіх видів, типів і категорій та території історико-культурних заповідників. Зони охорони пам'ятки - це зони, що регламентують містобудівну діяльність у довкіллі пам'ятки з метою збереження історичного середовища пам'ятки, виявлення її композиційно-художньої цінності та доцільного використання. Також, крім зони охоронюваного ландшафту до зони охорони пам'яток належать:

- **охоронна зона** (територія, що виділяється для збереження і відтворення найближчого історичного середовища пам'ятки, головним чи суттєвим елементом якого є пам'ятка, та створення оптимальних умов її огляду. Охоронна зона також забезпечує належне функціонування пам'ятки, охорону від вібрацій, забруднень, підтоплення та інших негативних техногенних і природних впливів. В охоронній зоні нова забудова за висотою, розмірами в плані, масштабністю, архітектурними формами підпорядковується пам'яткам та їх історичному середовищу);
- **зона регулювання забудови** (збудована чи призначена під забудову територія за межами охоронної зони, на яку поширюється композиційний вплив пам'ятки. Ця зона призначена для збереження особливостей візуального

сприйняття пам'ятки, охорони і відновлення її активної ролі в композиції і пейзажі міста, селища, села. Ця зона виконує функції буферної, перехідної та синтезуючої зони у взаємодії пам'ятки з новими об'єктами довкілля. У зоні регулювання забудови нова забудова регламентується за висотою, розмірами в плані, масштабністю);

- **зона охорони археологічного культурного шару** (територія за межами пам'ятки археології та її охоронної зони, де виявлені окремі археологічні знахідки або можливе існування археологічного культурного шару, доведення якого потребує проведення шурфування або розкопок. Призначена для забезпечення збереження і дослідження пам'яток археології).

Зона охоронюваного ландшафту - природна чи близька до природної незабудована територія за межами охоронної зони, з якою пам'ятка має активний візуальний зв'язок. Вона визначається для збереження і реабілітації природних утворень, які є характерним історичним середовищем пам'ятки, і відіграє важливу роль в образі населеного місця або окремому пейзажі, що містить пам'ятку. У зоні охоронюваного ландшафту забороняється будівництво капітальних будівель і споруд, шляхові і земляні роботи, що змінюють ландшафт, що охороняється. Зона охоронюваного ландшафту забезпечують диференційоване збереження ролі пам'яток у віддаленому природному середовищі [49].

Межі зони охоронюваного ландшафту визначаються поширенням візуально-пейзажних зв'язків пам'ятки з природними складовими довкілля і встановлюються з урахуванням природних і розпланувальних рубежів.

До зони охоронюваного ландшафту повинні бути включені природні утворення, що становлять характерне середовище пам'ятки, а також ті, що відіграють важливу роль у цінних пейзажах, що містять пам'ятку чи є суттєвими частинами видів на неї.

Зони охоронюваного ландшафту окремих пам'яток, що частково збігаються або межують, можуть об'єднуватись. У великих і складних зонах

охоронюваного ландшафту можуть визначатися межі підзон з різним режимом використання території [49].

За таблицею «Вимоги та обмеження щодо охорони культурної спадщини» в зоні охоронюваного ландшафту наявні такі пам'яткоохоронні регламентні вимоги та обмеження:

- Забороняється:
  - будівництво, яке негативно впливає та змінює характер природного та історичного ландшафту;
  - будівництво нових житлових утворень та промислових підприємств;
  - розміщення, будівництво капітальних споруд у прибережних захисних смугах водних об'єктів, окрім тих, що споруджуються згідно чинного водного законодавства.
- Забезпечується:
  - охорона природного оточення, збереження, відтворення цінних природних і пейзажних якостей;
  - збереження і регулювання рослинності, заходи щодо зміцнення берегових територій, схилів ярів, нейтралізація дисгармонуючих будинків і споруд, що спотворюють історичний ландшафт;
  - розробка проектів реставрації, реабілітації та пристосування, реконструкції, нового будівництва об'єктів відповідно до законодавства, державних стандартів, норм та правил.
- Допускається:
  - господарська діяльність, що не порушує характер ландшафту;
  - зведення окремих нових будівель та реконструкція існуючих, що не порушують цінних якостей ландшафту;
  - використання відкритих галявин та луків для епізодичних масових свят та гулянь з встановленням тимчасових збірно-розбірних споруд;

- створення лукопарків та гідропарків з відповідними технічними заходами та впорядженням, що не впливають негативно на ландшафт та не змінюють його характеру.

Нормативна база регламентує технічні аспекти проектування на територіях з охоронюваним ландшафтом, включаючи вимоги до благоустрою, озеленення, екологічної безпеки та збереження історичного середовища. Вона визначає стандарти планування, матеріалів і технологій, що мінімізують вплив на природні та культурні об'єкти, забезпечуючи стійкий розвиток і комфортне використання простору.

Згідно з ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 «Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування», **зона охоронюваного ландшафту** - природна незабудована чи переважно природна з розосередженою історичною забудовою територія за межами охоронної зони, з якою пам'ятки складають єдине композиційно-пейзажне ціле, яка встановлюється для збереження характерного історичного природного оточення пам'яток та відіграє разом з ними важливу роль в образі населеного пункту або окремого пейзажу. зони охоронюваного ландшафту визначають поширенням візуально-пейзажних зв'язків пам'яток з природними складовими довкілля і встановлюють з урахуванням природних і розпланувальних рубежів. До зони охоронюваного ландшафту включаються природні утворення та/або такі, що мають переважно природний характер (поля, городи, сади, сквери, парки, місця традиційної розосередженої забудови тощо), які складають традиційний характер середовища пам'яток або беруть участь у пейзажах, що містять пам'ятки, чи є суттєвими складовими видів на них [50].

Режимом зони охоронюваного ландшафту, яка виконує консерваційну роль, забезпечується охорона природного та переважно природного оточення пам'яток, передбачається збереження та відтворення цінних природних і

пейзажних якостей, пов'язаного з пам'ятками ландшафту, ліквідація чи візуальна нейтралізація будівель, споруд і насаджень, що спотворюють цей ландшафт [50].

За ДБН Б.2.2-12:2019, на територіях, які входять до зон охоронюваних ландшафтів не допускається розміщення будинків, споруд і комунікацій сільськогосподарських підприємств (крім сінокосіння), розміщення і функціонування АЗС усіх типів, розміщення будинків, споруд і комунікацій [1].

У зонах охоронюваного ландшафту забезпечується охорона цінного природного та переважно природного оточення пам'яток культурної спадщини, передбачається збереження та відтворення цінних природних і пейзажних якостей пов'язаного з пам'ятками ландшафту, ліквідація чи візуальна нейтралізація будівель, споруд і насаджень, що спотворюють цей ландшафт. Заходами щодо збереження ландшафту забезпечується охорона цінних особливостей рельєфу, водоймищ, рослинності, відтворення їх історичного вигляду, збереження візуальних зв'язків пам'яток з природним та переважно природним оточенням, що має історичну цінність, захист берегових, лукових територій від зсувів та розмиву, укріплення схилів, ярів, їх озеленення; проведення інших природоохоронних заходів [1].

2.2. Принципи ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків на рекреаційних озелених територіях в історичному середовищі

Міські багатофункціональні парки є важливими елементами урбаністичного середовища, що забезпечують комфортний відпочинок, екологічну рівновагу та культурну інтеграцію. Ландшафтно-планувальна організація парків має враховувати потреби різних груп населення, поєднувати природні та архітектурні елементи, а також сприяти збереженню історико-культурної спадщини. Комплексний підхід до благоустрою таких парків дозволяє створити гармонійний, стійкий та доступний міський простір. Серед принципів, які варто враховувати при проектуванні парків слід виділити: функціональної диференціації території парку; гармонізації паркового

середовища; екологізації паркового простору; збереження історико-культурної спадщини; інклюзивності в сфері паркового благоустрою; економічної ефективності проектних рішень.

Принцип функціональної диференціації території парку - це принцип організації простору, що передбачає поділ території на зони відповідно до їх функціонального призначення. Використання цього принципу дозволяє ефективно використовувати природні та рекреаційні ресурси, забезпечувати комфорт для відвідувачів і зберігати екологічну рівновагу. Функціональна диференціація допомагає оптимально розподілити потоки людей, мінімізувати вплив антропогенного навантаження на природу та створити комфортні умови для різних груп відвідувачів. Розмір та наповнення зон залежать від типу парку. Багатофункціональні парки складаються з різноманітних зон без чітко вираженої переваги однієї з них. Зони тихого (прогулянкова, усамітнення тощо) та активного (ігрові та спортивні майданчики) відпочинку варто розділити буферною територією, щоб не створювати дискомфорт різним групам користувачів. Зона тихого відпочинку розташовуються посеред зелених насаджень подалі від шуму та скупчень людей. Зони активного відпочинку розташовуються поруч із активними маршрутами та осторонь житлових будинків.

До основних функціональних зон багатофункціональних парків належать:

Вхідна зона. Входи в парк мають розташовуватись біля зупинок транспорту, пішохідних переходів та вулиць із найбільш інтенсивним рухом. Вхідна зона має бути помітною та композиційно виділеною завдяки елементам благоустрою. Вхідна зона в парк мусить бути добре освітлена. На вході передбачається розташування велопарковки та звичайного або сортувального смітника. Обов'язковим елементом є інформаційний пілон або інформаційний стенд з великою картою парку, якщо це необхідно. Вхідна зона виконує функцію організації потоків відвідувачів [51].

Рекреаційна зона — озеленена територія для масового короткочасного відпочинку, зазвичай, займає найбільшу територію парку, оскільки парки є важливими рекреаційними об'єктами для містян. Люди, які мають зв'язок з природою і можуть бачити навколо себе природний чи штучно створений ландшафт, швидше одужують після хвороби та відновлюють сили. Проведення часу на природі покращує настрій і знижує рівень стресу. Основними функціями цієї зони є відпочинок та оздоровлення населення, спрямовані на відновлення фізичного та психологічного стану. Зазвичай, вона складається з ділянок для пасивного проведення часу, для якого не потрібне особливе обладнання та спеціалізованих майданчиків. Наприклад, прогулянкових маршрутів та оглядових майданчиків. Активності, для яких необхідне обладнання, розміщуються на спеціалізованих майданчиках, що розташовуються в інших зонах [51].

Ігрова зона може складатися як з універсальних ігрових майданчиків, так і з розділених за віковою категорією, наприклад, до та після 3-х років. Обладнання для дітей до 3-х років має бути низьким та пристосованим для спокійних ігор. Для дітей старшої групи використовують лазальні сітки, драбини та інше обладнання, що потребує більшої фізичної сили та витривалості. Ігровий простір має бути цікавим, розвивальним та неординарним. Цікавими для дітей є тематичні ігрові майданчики, наприклад, морські, космічні, казкові, супергеройські тощо. Серед тематичних майданчиків слід виокремити природні. Для створення використовують штучні або природні елементи рельєфу та водойми, обладнання обирають з екологічних і природних матеріалів. Ігрову зону розміщують на відстані не менше, ніж 25 м від вікон житлових будинків та подалі від майданчиків тихого відпочинку. Ігрові зони слід розміщувати ближче до входу в парк збоку житлової забудови [51].

Спортивна зона. Наповнення спортивної зони залежить від її площі, оскільки здебільшого спортивні майданчики займають велику територію. Спортивні майданчики можуть розташовувати поруч один з одним. Якщо площа

для спортивної зони не дозволяє зробити декілька майданчиків для різних видів спорту, можна зробити комбінований майданчик. Між майданчиками слід дотримуватися безпечного простору, який залежить від виду спорту кожного конкретного майданчика. Якщо безпечний простір одного майданчика більший за простір іншого, то слід обирати більше значення. Спортивну зону розміщують на відстані не менше, ніж 25 м від вікон житлових будинків та подалі від майданчиків тихого відпочинку. Її влаштовують на вільній від дерев ділянці з рівнинним рельєфом. Спортивні майданчики слід орієнтувати довгою стороною з півночі на південь, а місця глядачів на схід. Обладнання має бути безпечним і доступним для всіх користувачів. Освітлення майданчиків спортивної зони мусить бути холодним [51].

Комерційна зона - це зона, в якій влаштовують місця торгівлі і харчування, наприклад, фудкорти і кав'ярні. Основними функціями цієї зони є торговельна, харчова та рекреаційна. Комерційну зону слід розташовувати в місцях концентрації людей, наприклад, у центрі парку, близько до входів або в ключових точках перетину шляхів. Влаштовуючи комерційну зону, слід передбачити можливість підведення інженерних комунікацій, влаштування шляхів для під'їзду спеціалізованої техніки і місця для розвантаження товарів. Якщо це можливо, проїзд слід прокладати подалі від пішохідних шляхів та майданчиків відпочинку. Якщо ж для цього недостатньо місця або не дозволяє планування, то проїзд потрібно відокремити кущами [51].

Культурна зона спрямована на організацію культурного дозвілля містян. Тут відбуваються виставки, концерти, музичні фестивалі, книжкові ярмарки тощо. Місце розташування майданчиків для проведення культурних заходів визначають залежно від рівня шуму, площі та кількості відвідувачів. Під час організації громадських заходів слід передбачити достатньо місця для вільного пересування людей. Ця зона може поєднуватись із комерційною для влаштування сезонних ярмарок чи виставок із музичним супроводом. Високий рівень шуму створює дискомфорт для тих, хто не є безпосереднім учасником

заходу, тому концерти і музичні фестивалі не можна проводити поблизу вікон житлових будинків та майданчиків тихого відпочинку. Щоб знизити рівень шуму, культурну зону слід розташовувати посеред зелених насаджень і високорослих дерев. Для обслуговування зони слід передбачити під'їзд автомобільної техніки [51].

Господарська зона передбачає технічне обслуговування парку та має бути закрита для відвідувачів парку. На господарській зоні розміщуються склади інвентарю (або інших інструментів, елементів сезонного декору тощо), ремонтні майстерні, сміттєві баки. Господарська зона має бути розміщена якомога ближче до проїзду для забезпечення проїзду автомобільної техніки.

Принцип гармонізації паркового середовища передбачає створення збалансованого, естетично привабливого та екологічно стійкого простору, який поєднує природні, архітектурні та функціональні елементи. Важливими складовими гармонізації паркового середовища є:

- *естетично-візуальне сприйняття паркового простору* (естетично виразна просторова структура, гармонійно пов'язана з оточуючим середовищем: співвідношення та єдність форм, масштабність та пропорційність складових композиційних елементів). Візуальне сприйняття простору базується на гармонії природних і архітектурних компонентів, пропорційності елементів, використанні різних рівнів простору та взаємозв'язку всіх складових. Для забезпечення естетично-візуального сприйняття паркового простору слід застосовувати такі принципи:

- співвідношення та єдність форм (узгоджене поєднання природних і штучних елементів: дерев, водойм, скульптур, альтанок; використання плавних ліній та природних контурів для забезпечення природності композиції);
- масштабність і пропорційність (відповідність розмірів архітектурних і ландшафтних об'єктів до масштабу людини; гармонійне

співвідношення відкритих та закритих просторів, використання перспективи для створення глибини.);

- колеристику та текстурну виразність (врахування сезонних змін кольорової гами рослинності; контрастне або плавне поєднання кольорів у декоративних композиціях.);
- використання відповідних композиційних прийомів (прийоми залежать від настрою, який ви хочете донести до відвідувачів. Для більш яскравих вражень, для підкреслення активності слід використовувати динамічні прийоми: ритм, асиметрія. Для більш серйозної та стриманої атмосфери варто використовувати: статику, метр, симетрію. Візуальними акцентами можуть бути фонтани, скульптури, видові майданчики. Алеї й доріжки доцільно використовувати для спрямування погляду та створення враження просторової глибини.

Рис. 2.2.1. Елементи естетично-візуального сприйняття паркового простору.

- *стильова єдність ландшафтної композиції* є одним із ключових принципів формування естетично довершеного паркового середовища. Стильова єдність передбачає взаємоузгодження всіх елементів (ландшафтних, архітектурних, декоративних) в єдиний гармонійний простір, що відповідає певній концепції або історичному контексту місцевості. Парк може бути виконаний у певному стилі: регулярному (класичному), пейзажному (англійському), сучасному, футуристичному, етнічному тощо. Всі елементи (доріжки, малі архітектурні форми, насадження) повинні відповідати обраному стилю для цілісного сприйняття композиції середовища відвідувачами.

Стильова єдність ландшафтної композиції

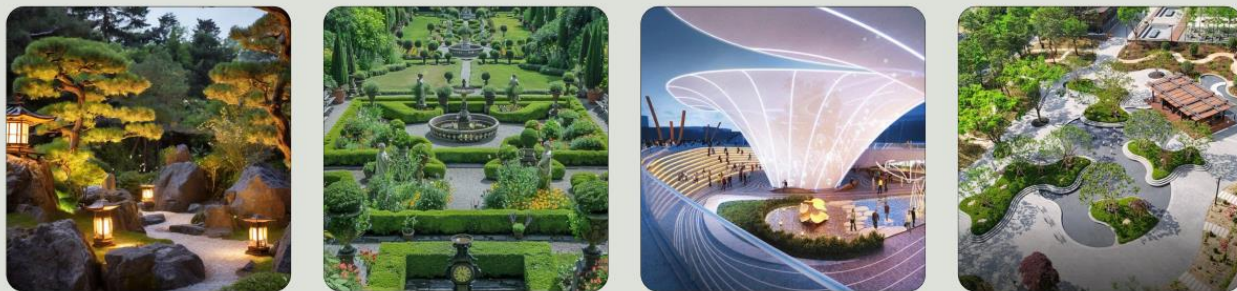

Рис. 2.2.2. Приклади стильової єдності ландшафтної композиції

- *цілісність паркового середовища та оптимальна організація просторових зв'язків* забезпечують гармонійне функціонування паркового простору, його зручність, естетичну привабливість і екологічну збалансованість. Цілісність паркового середовища означає, що всі його елементи (природні, архітектурні, функціональні) взаємопов'язані і підпорядковані єдиній концепції, а просторові зв'язки між ними організовані таким чином, щоб забезпечити комфортне пересування відвідувачів і взаємодію з навколишнім середовищем.

Цілісність паркового середовища та оптимальна організація просторових зв'язків

Рис. 2.2.3. Приклади цілісності паркового середовища та оптимальної організації просторових зв'язків

Принцип екологізації паркового простору передбачає максимальне збереження та відновлення природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, підтримку біорізноманіття та зменшення антропогенного навантаження на довкілля. Цей принцип спрямований на створення екологічно стійких, саморегульованих ландшафтних систем, які позитивно впливають на якість міського середовища та комфорт відвідувачів.

Рис. 2.2.4. Принципи екологізації паркового простору

Для реалізації цього принципу можуть бути використані такі прийоми:

- *збереження та відновлення природних екосистем* передбачає максимальне збереження природного рельєфу, водойм, лісових масивів та лугових екосистем. Використання місцевих видів рослин для підтримки природного балансу;
- *збереження та розширення біорізноманіття* включає висадку різних видів дерев, кущів і квіткових рослин, які сприяють створенню стійких екосистем; створення сприятливих умов для тваринного світу (птахів, комах-запилювачів, дрібних ссавців);

- *раціональне використання природних ресурсів* включає використання систем збору та очищення дощової води для зрошення зелених насаджень; біоочищення водою за допомогою природних фільтрів (водних рослин, штучних болот); використання сонячних батарей для освітлення парку, роботи фонтанів, зарядки гаджетів;
- *застосування екологічних матеріалів* передбачає використання натуральних та екологічно чистих матеріалів для покриття доріжок, лавок, дитячих і спортивних майданчиків; мінімізацію використання бетону та асфальту на користь натурального каменю, дерева, гравію;
- *зменшення негативного впливу людини* передбачає: обмеження транспортного руху та викидів CO₂ у межах парку (організація пішохідних і велодоріжок); розміщення екологічних інформаційних стендів та зон екопросвіти для підвищення екологічної культури відвідувачів; розташування контейнерів для сортування сміття; використання біорозкладних матеріалів у зонах відпочинку та громадського харчування.

Принцип збереження історико-культурної спадщини в парковому просторі спрямований на збереження, відновлення та інтеграцію історичних та культурних об'єктів у сучасне середовище парків. Це дозволяє передавати цінності минулого наступним поколінням, підкреслювати унікальність території та створювати особливий культурний ландшафт.

Виконавши детальний аналіз даних, які пов'язані з містом, або безпосередньо ділянкою проектування, можна інтегрувати їх у благоустрій парку. Для відображення історико-культурної цінності місцевості можуть бути використані сюжети літературних творів, історичних подій або елементи національної символіки.

Серед засобів прояву національних рис у сучасній ландшафтній архітектурі слід виділити:

- використання місцевих рослин в озелененні парку;

- виготовлення елементів благоустрою з місцевих матеріалів;
- елементи декору (скульптури, інсталяції, панно);
- використання орнаментальних мотивів в елементах благоустрою;
- інтеграція елементів культурних традицій, обрядів та ремесла в концепцію парку.

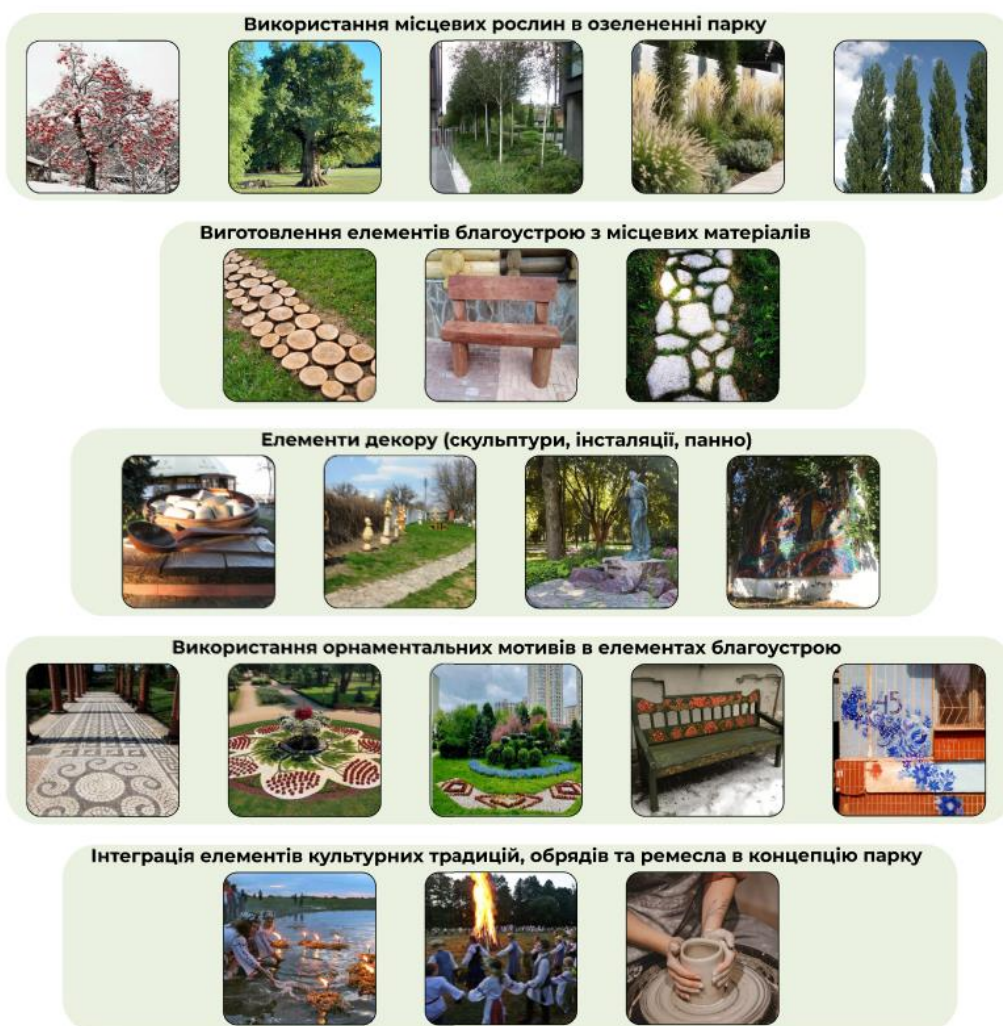

Рис. 2.2.5. Принципи збереження історико-культурної спадщини

Принцип інклюзивності в сфері паркового благоустрою передбачає створення комфортного, безпечного та доступного середовища для всіх категорій населення, незалежно від віку, фізичних можливостей чи соціального статусу. Це означає, що парки мають бути відкритими, зручними та привабливими для людей з обмеженими можливостями, сімей з дітьми, літніх людей, а також різних соціальних груп. Для забезпечення комфортного відвідування парку для всіх груп населення слід забезпечити облаштування доріжок з мінімальним ухилом, пандуси, тактильну плитку, поручні та інші

елементи для людей з обмеженими можливостями. Інформаційні стенди мають дублювати інформацію шрифтом Брайля для людей з порушенням зору, а для людей з порушенням слуху слід забезпечити аудіогіди та навігаційні системи. Дитячі, спортивні та інші майданчики також мають бути облаштовані під потреби всіх людей.

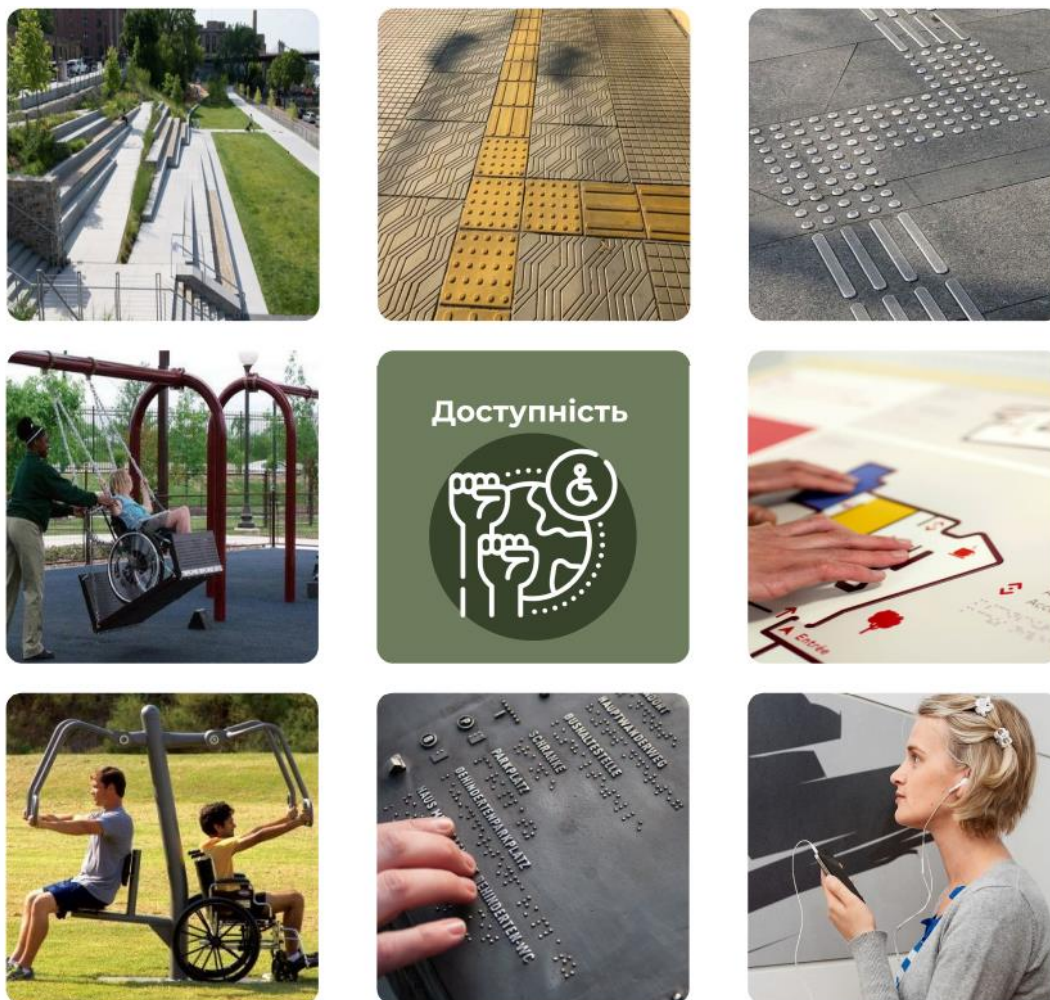

Рис. 2.2.6. Принцип інклюзивності в сфері паркового благоустрою

Таким чином, визначені принципи допоможуть забезпечити ефективну організацію міських багатофункціональних парків, створюючи комфортне, екологічно стійке та доступне середовище. Функціональна диференціація сприятиме раціональному розподілу зон відпочинку, екологізація допоможе зберегти природні ресурси, а інклюзивність зробить парки доступними для всіх категорій населення, гармонізація простору та збереження історико-культурної спадщини дозволять створити естетично привабливий і змістовний ландшафт, що сприятиме покращенню якості життя мешканців міста.

2.3. Особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків на рекреаційних озелених територіях в історичному середовищі

Аналіз досвіду проєктування та визначених принципів дозволив виявити особливості, які характерні для проєктування міських багатофункціональних парків в історичному середовищі парків, серед яких:

Врахування історичного контексту та цінність ділянки проєктування та оточуючої території. Особливість врахування історичного контексту полягає в тому, що парк не створюється як автономний сучасний простір, а стає частиною історично сформованого середовища. Це потребує дбайливого підходу до зонування, вибору матеріалів, розташування об'єктів та інтеграції історичних елементів, щоб гармонійно поєднати минуле й сучасність.

Рис. 2.3.1. Приклад врахування історичного контексту та цінність ділянки проєктування та оточуючої території.

На відміну від парків, що можуть будуватися на ділянках в сучасній місцевості, багатофункціональні парки в історичному середовищі вимагають ретельного дослідження культурного контексту. Це означає, що в процесі проєктування необхідно врахувати історичні події місцевості та функції території в різні епохи, планувальні традиції та зміну ландшафту з часом.

Головна особливість ландшафтно-планувальної організації парків в історичній місцевості — це необхідність збереження існуючих архітектурних

пам'яток і археологічних об'єктів. Будь-які нові елементи мають гармонійно доповнювати історичне середовище та не утворювати конфліктних вузлів. У деяких випадках це може означати навіть обмеження в плануванні або використанні матеріалів, що також необхідно враховувати при проектуванні.

Для органічної інтеграції нового об'єкту в історичний простір, його елементи мають містити локальні матеріали (камінь, цеглу, дерево), характерні для даної місцевості. Крім того, важливо враховувати стилістику історичної забудови міста, що оточує ділянку.

Звичайні міські парки можуть мати сучасні, експериментальні форми та матеріали, тоді як в парках, створених в історичному середовищі, головний акцент робиться на збереження традиційного характеру місцевості. Наприклад, доріжки можуть повторювати історичну систему шляхів, а озеленення — відтворювати колишні ландшафтні композиції.

Історичне середовище часто має сформовані візуальні осі, панорами, традиційні площі та проходи. Це означає, що при проектуванні парку необхідно зберігати види на історичні пам'ятки, не перекривати важливі перспективи, а іноді навіть відтворювати втрачені просторові елементи.

Багатофункціональність паркового простору та адаптивність просторово-планувальної структури.

Багатофункціональність паркового простору та його адаптивність полягають у створенні динамічного середовища, що відповідає сучасним потребам суспільства. Гнучке зонування, можливість трансформації простору та інклюзивність роблять парк не просто місцем відпочинку, а важливим центром соціального та культурного життя міста.

Головна особливість багатофункціональних парків у тому, що вони не мають єдиної спеціалізації, а поєднують різні сценарії використання. Це означає, що їх територія має бути поділена на зони з різним рівнем активності:

- *активні зони* — ігрові майданчики, спортивні комплекси, інтерактивні простори;
- *пасивні зони* — місця для тихого відпочинку, прогулянкові маршрути, ландшафтні сади;
- *громадські простори* — площі, амфітеатри, відкриті майданчики для заходів.

Багатофункціональність паркового простору передбачає, що простір має змінюватися відповідно до потреб громади та сезону. Це досягається через: трансформаційні елементи (мобільні меблі, модульні конструкції, складані сцени та павільйони), відкриті простори для тимчасових заходів (території, які можуть бути використані для фестивалів, виставок, концертів, ярмарків), гнучке освітлення та інфраструктура (можливість адаптації освітлення та комунікацій під різні сценарії використання).

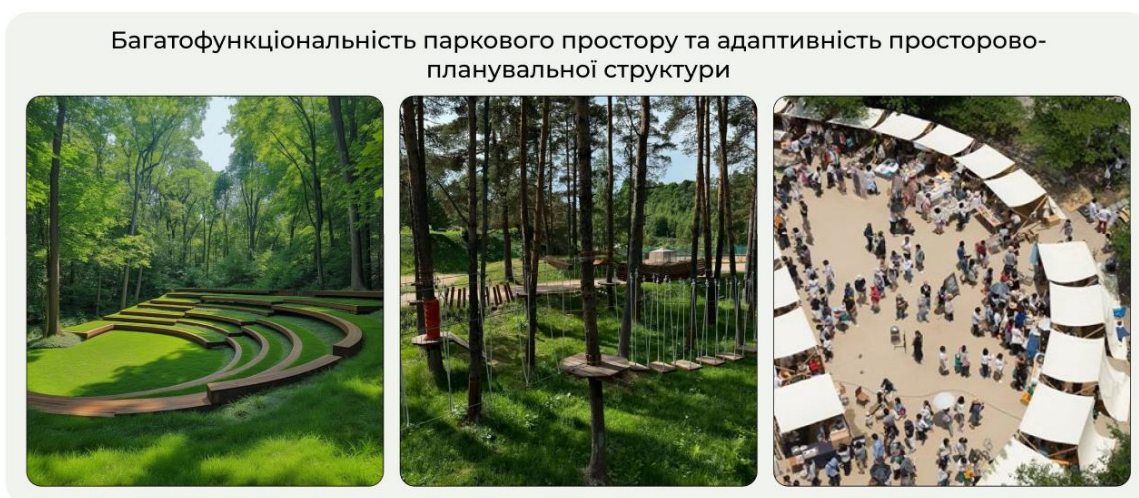

Рис. 2.3.2. Приклад врахування багатофункціональності паркового простору та адаптивності просторово-планувальної структури.

На відміну від традиційних парків, що часто мають фізичні обмеження (сходи, нерівні доріжки), при проектуванні багатофункціональних парків враховують потреби всіх відвідувачів, включаючи: маломобільних людей (безбар'єрні пандуси, спеціальні лавки, тактильні доріжки), людей з порушеннями зору та слуху (інформаційні таблички з шрифтом Брайля,

аудіоінформатори), сім'ї з дітьми (безпечні ігрові зони, місця для сповивань, зручні санітарні вузли).

Екологічна спрямованість ландшафтних рішень полягає в гармонійному поєднанні природи та сучасних технологій. Завдяки природоорієнтованому дизайну, адаптації історичних ландшафтів і впровадженню інноваційних технологій, міські багатофункціональні парки стають не лише комфортними для людей, а й екологічно збалансованими, підтримуючи природне середовище. Екологічна спрямованість ландшафтного проектування передбачає не лише озеленення території, а й глибоку інтеграцію природних процесів у просторове рішення парку. Це робить середовище більш стійким, адаптивним до змін клімату та сприяє до біорізноманіття.

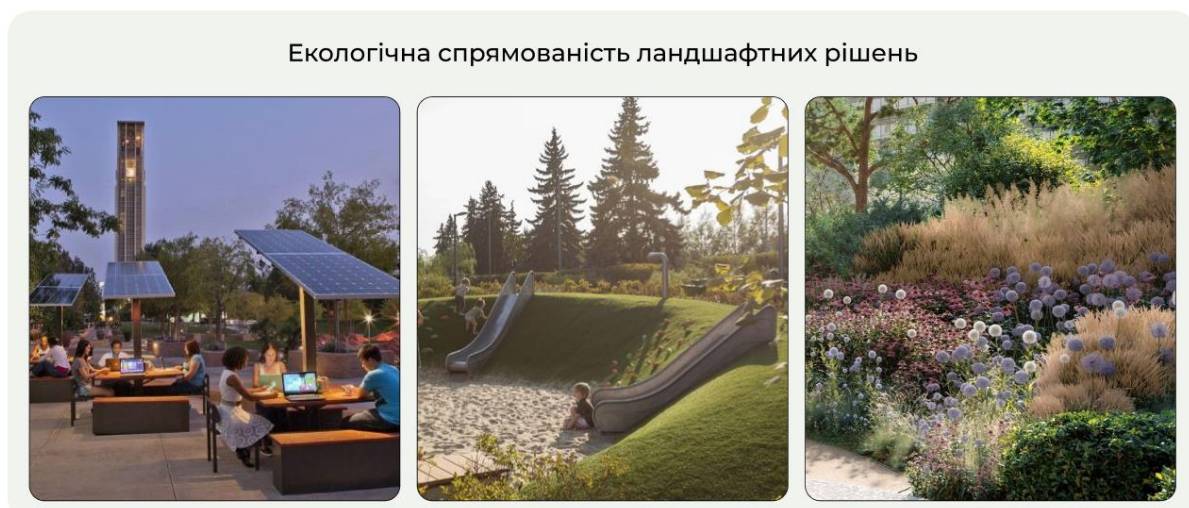

Рис. 2.3.3. Приклад екологічної спрямованості ландшафтних рішень

Природньо орієнтований дизайн застосовується в проектуванні сучасних парків та дозволяє створити мінімальне втручання в природний ландшафт та його гармонійний розвиток. Основні методи природньо орієнтованого дизайну:

- стійке водовідведення (замість традиційної зливової каналізації використовуються біо-дренажні системи, дощові сади, зелені канави, що допомагають фільтрувати воду та зменшують ризик підтоплення);

- збереження біорізноманіття (застосування місцевих видів рослин, створення умов для птахів, комах та тварин, формування природних луків та мікроландшафтів);

- мінімальне втручання в ландшафт (планування доріжок та зон відпочинку з урахуванням рельєфу, використання екологічних технологій зміцнення схилів та берегів водойм). В парках, що розташовані в історичних середовищах, важливо не просто зберігати наявний ландшафт, а й відновлювати його.

Сучасний догляд за парками включає використання передових технологій, що дозволяють мінімізувати екологічний слід:

- *розумні системи поливу* – автоматизовані системи з датчиками вологості, що зменшують витрати води;

- *екологічні матеріали* – використання пермеабельного мощення (пористого бетону, дерев'яних настилів, гравійних доріжок), що сприяє природному водообміну;

- *енергоефективні рішення* – сонячні батареї для освітлення, компостування органічних відходів, біоінженерні конструкції.

Врахування транспортної доступності та впорядкування пішохідних зв'язків з можливістю використання немоторизованих видів транспорту. Ефективна інтеграція парку в міський простір забезпечує його доступність для різних категорій відвідувачів та сприяє сталому розвитку території. Врахування транспортної доступності та пішохідних зв'язків дозволяє створити комфортне, безпечне й екологічне середовище, яке підтримує принципи мобільності та сталого транспорту.

Інтеграція парку в міську пішохідну та велоінфраструктуру. Парк має бути частиною міської мережі пішохідних та велосипедних маршрутів, що пов'язують його з житловими районами, історичними об'єктами, туристичними локаціями та транспортними вузлами. В парку можуть бути прокладені як окремі

веломаршрути, так і велодоріжки, які суміщені з пішохідними. На входах та біля майданчиків встановлюються велопарковки. Також можуть бути розміщені маршрути для альтернативного транспорту: електросамокатів, сігвеїв, гольф-карів для пересування парком без шкоди для довкілля.

Облаштування доступних входів та зв'язків із сусідніми історичними зонами. Розташування основних входів має бути у місцях найбільшого потоку людей (поблизу громадського транспорту, популярних міських маршрутів). В парках в історичному середовищі необхідне збереження та розвиток історичних маршрутів у парку (стежки, алеї), їхня адаптація до сучасних потреб.

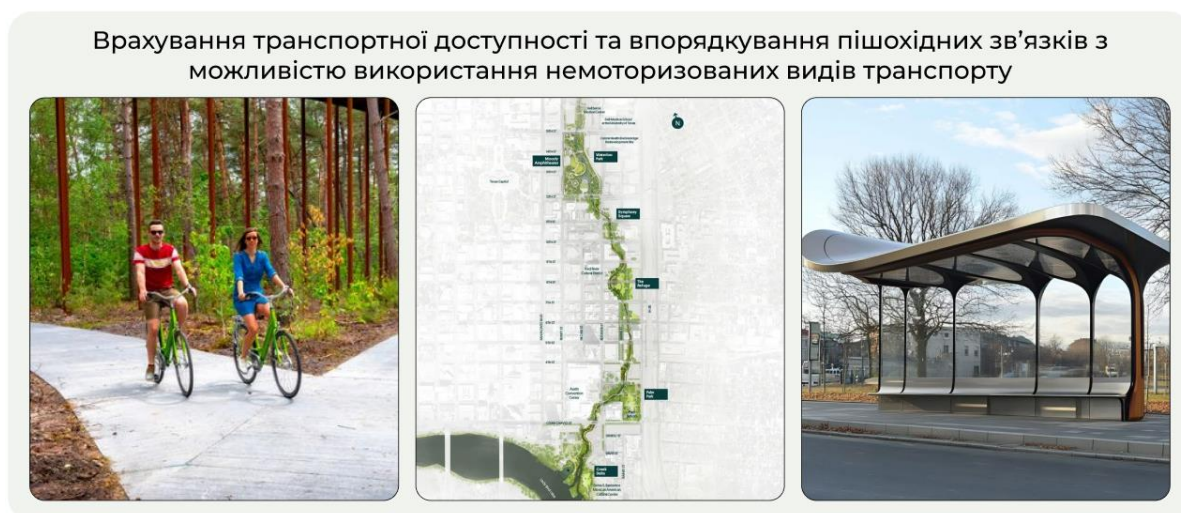

Рис. 2.3.4. Приклад врахування транспортної доступності та впорядкування пішохідних зв'язків з можливістю використання немоторизованих видів транспорту

Стильова єдність та цілісність проєктних рішень. Проєктування багатofункціонального парку в історичному середовищі потребує дотримання стильової єдності, що гармонійно вписує новий простір у міську структуру. Ця цілісність досягається через збереження візуальної та концептуальної відповідності традиціям міста, використання характерних матеріалів і мотивів, а також інтеграцію сучасних технологій для розкриття історичної цінності території.

Дизайн-код міста.

Одним із ключових аспектів збереження стилістичної єдності є відповідність загальному дизайн-коду міста. Всі елементи благоустрою, покриття доріжок, малі архітектурні форми та озеленення повинні гармоніювати із загальною композицією історичного середовища. У такому підході важливу роль відіграє кольорова гама, характер матеріалів і принципи компонування елементів.

Для міст, які мають багатий архітектурний спадок, доречно використовувати матеріали та стилістичні прийоми, притаманні їм історичному розвитку. Наприклад, мощення може повторювати орнаменти старовинних вулиць, а елементи вуличних меблів – зберігати риси традиційної української естетики.

Використання елементів традиційного озеленення та національних мотивів у благоустрою. Підбір озеленення відіграє важливу роль у формуванні парку. Рослини мають відповідати місцевій флорі та враховувати традиційні для місцевості композиційні прийоми.

Національні мотиви можуть бути інтегровані в елементи благоустрою через використання орнаментальних патернів у мощенні доріжок, оформленні лавок чи малих архітектурних форм.

Малі архітектурні форми (лавки, ліхтарі, навіси) мають бути не лише функціональними, а й відповідати історичному контексту. Наприклад, ліхтарі можуть повторювати форми старовинних вуличних світильників, а лавки можуть мати дерев'яні або чавунні елементи.

Навіси та альтанки слід виконувати у легких конструкціях, що перегукуються з історичними павільйонами, характерними для міських садів минулих епох. Використання натуральних матеріалів, таких як дерево, метал і камінь, сприятиме створенню атмосфери автентичності.

Інтерактивні елементи, що розповідають про історію місця. Щоб зробити парк не лише місцем відпочинку, а й простором пізнання, можна інтегрувати сучасні технології. Інформаційні стенди можуть містити історичні довідки, фотографії або карти, що відображають зміну міського ландшафту в часі.

Доповнена реальність дозволить відвідувачам за допомогою смартфонів побачити, як виглядали ті чи інші історичні об'єкти на цій території. Використання QR-кодів для екскурсій дасть можливість отримати доступ до аудіогідів або відеоматеріалів, що розповідають про історію місця.

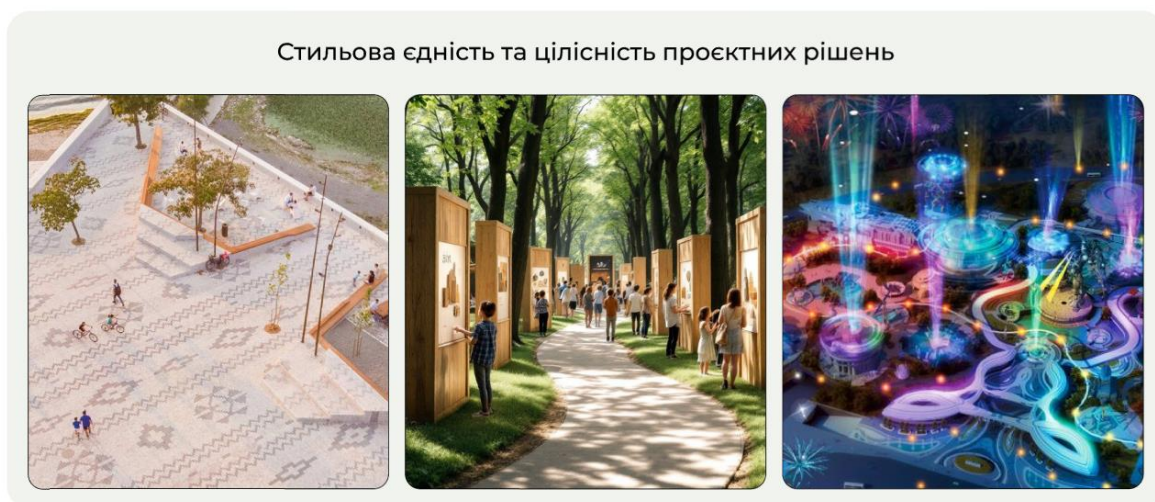

Рис. 2.3.5. Приклад стильової єдності та цілісності проєктних рішень.

Забезпечення соціальної взаємодії та активного відпочинку відвідувачів. Міський багатофункціональний парк виконує не лише рекреаційну функцію, а й стає важливим центром соціальної взаємодії. Врахування потреб різних груп населення, можливість спільного використання простору для дозвілля, культури, навчання та відпочинку сприяє зміцненню зв'язків у громаді. Завдяки ретельно спроектованій структурі парк може стати комфортним і доступним місцем для мешканців та гостей міста.

Розвиток громадських просторів для проведення культурних подій, відпочинку та дозвілля. Однією з основних функцій парку є створення багатофункціональних громадських просторів, які можуть адаптуватися під різні

заходи. Це можуть бути відкриті майданчики для концертів і фестивалів, амфітеатри для виступів та кінопоказів, павільйони для виставок і лекцій. Наявність таких зон дозволяє проводити як масштабні культурні події, так і невеликі локальні зустрічі, що сприяють активному використанню парку протягом усього року.

Крім культурних заходів, в парку мають бути передбачені комфортні зони для повсякденного відпочинку. Це можуть бути затишні простори з лавками та зеленими насадженнями, місця для пікніків, спортивні та дитячі майданчики. Різноманітність функціональних зон дозволяє кожному відвідувачу знайти в парку простір, що відповідає його потребам.

Взаємодія з місцевими громадами при плануванні парку. Ефективне функціонування парку можливе лише за активної участі місцевих мешканців. Важливо залучати громаду до процесу планування ще на початкових етапах, враховуючи їхні побажання щодо використання території. Це можна реалізувати через громадські обговорення, опитування та воркшопи, що дозволять створити простір, який максимально відповідає потребам містян.

Освітні та природоохоронні ініціативи (екскурсії, лекції, екологічні майстер-класи). Ще одним важливим напрямком розвитку парку є інтеграція освітніх програм, що підвищують екологічну свідомість населення. Організація тематичних екскурсій, історичних лекцій і природничих досліджень сприятиме розширенню знань про культурну та природну спадщину місцевості.

Окрему увагу варто приділити екологічним ініціативам, які дозволять популяризувати дбайливе ставлення до природи. Наприклад, проведення майстер-класів із садівництва, навчання принципам компостування, лекцій про біорізноманіття можуть залучати відвідувачів різного віку. В парку можна облаштувати еко-стежки з інтерактивними стендами, що розповідатимуть про місцеві екосистеми та способи їх збереження.

Рис. 2.3.6. Приклад забезпечення соціальної взаємодії та активного відпочинку відвідувачів.

Висновок до розділу 2.

У першій частині розділу були розглянуті нормативні вимоги до проектування парків з охоронюваним ландшафтом. Визначено комплекс регламентів щодо функціонально-планувальної організації територій, озеленення, благоустрою, розміщення інженерної інфраструктури, транспортної доступності та допустимого рівня рекреаційного навантаження. Окремо проаналізовано законодавчі обмеження, що регулюють режим використання зон охорони пам'яток, включаючи охоронну зону, зону регулювання забудови та зону охоронюваного ландшафту. Вимоги до проектування парків, викладені у нормативно-правовій базі, є обов'язковими до врахування при розробці архітектурно-планувальної структури таких об'єктів і забезпечують дотримання принципів сталого розвитку, екологічної безпеки та охорони культурної спадщини.

У другій частині розділу були визначені принципи ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків на рекреаційних територіях в історичному середовищі. Розглянуто ключові засади, що забезпечують комплексний і сталий підхід до проектування, а саме: функціональну диференціацію території, гармонізацію простору, екологізацію, збереження історико-культурної спадщини, інклюзивність та економічну ефективність. Ці принципи дозволяють не лише досягти функціональної повноти

паркового середовища, а й забезпечити його культурну та соціальну значущість. Їх реалізація сприяє формуванню доступного, екологічно збалансованого та змістовного ландшафтного простору, що відповідає потребам сучасного міста та вимогам сталого розвитку.

У третій частині розділу було проаналізовано особливості ландшафтно-планувальної організації багатофункціональних парків, розташованих у межах історичного середовища. Визначено, що головними аспектами такого проектування є врахування історико-культурного контексту, адаптація просторових рішень до наявної забудови, забезпечення стильової єдності та гармонійне включення парку в міську структуру. Особливу увагу приділено багатофункціональності паркового простору, його екологічній спрямованості, інклюзивності, транспортній інтегрованості та соціальній ролі. Запропоновані підходи забезпечують збереження цінностей середовища, культурної спадщини та біорізноманіття, формуючи сталий, гнучкий і змістовний простір, який відповідає потребам сучасного міста.

РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ З ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРКУ В М. ПОЛТАВІ

3.1. Аналіз вихідної ситуації

3.1.1. Історико-культурний аналіз містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта

Планування і зовнішній вигляд досліджуваного фрагмента середовища на різних етапах історичного розвитку

Перший етап (XIII-XVI ст.) – Наслідки монголо-татарської навали - через монголо-татарську навалу значна частина поселень занепала. Проте у 15—16 століттях розпочалося економічне відродження. Люди селилися біля річок і лісових масивів, що забезпечувало захист. З'являлися хутори, слободи та нові фортеці, відображені на картах Боплана (рис. 3.1.1.)[33].

Другий етап (XVII ст. – XVIII ст.) – Розруха і відродження - після Визвольної війни Полтавщина активно розбудовувалася. Основу містобудування того часу становили укріплені центри, часто на високих місцях (Полтава, Лубни). У XVIII столітті почалася заміна дерев'яних укріплень на муровані, з новими містобудівними принципами регулярного планування [34].

У історії міського простору Полтави XVII-XVIII століть можна виділити кілька ключових етапів просторового зростання. У 1630-х — на початку 1640-х років виникла Полтавська фортеця, розпочалося її заселення, а також з'явилися перші передмістя. У другій половині 1640-х — 1650-х років територія фортеці розширилася за межі її історичного ядра на Івановій горі, і почалася забудова передмість Поділ, Кобищани та Мазурівка. У другій половині XVII — на початку XVIII століття відбулося подальше розширення міської території на Монастирську гору, а забудова поширилася на схили балок і знижені ділянки між згаданими горами. У середині — другій половині XVIII століття виникло нове південно-західне передмістя, а передміські села та хутори почали зливатися з міською територією. Наприкінці XVIII — на початку XIX століття місто стрімко зростало за рахунок північно-західних ділянок, прилеглих до фортеці,

здійснювалася перепланування міста та забудова навколо нового центру на неосвоєних раніше територіях. [35].

Третій етап (XIX ст. – поч. XX ст.) – Полтавська губернія - у XVIII столітті на Полтавщині активно проводилися роботи з реконструкції міст, базуючись на принципах регулярного планування. Це передбачало введення ортогональних сіток вулиць, знесення старих укріплень і створення зелених бульварів. Головні архітектурні доміанти, такі як собори і дзвіниці, ставали важливими елементами міського силуету. Полтава та інші міста зазнали значного оновлення, що сприяло їх економічному зростанню [36].

Зокрема, поблизу ділянки проєктування був побудований закритий навчальний заклад у дореволюційній Росії – Інститут шляхетних дівчат. Відкритий 12 грудня 1818 р. за ініціативою княгині В. О. Рєпніної. На ділянці проєктування розміщувався сад. В Інститутському саду знаходився пам'ятник Імператору Олександрю II-му [37].

Четвертий етап (1950-ті – наші часи) – Формування сучасного вигляду - після Другої світової війни багато міст Полтавщини, зокрема сама Полтава, зазнала значних руйнувань. У 1950—60-х рр. розпочалося масове житлове індустріальне будівництво, впровадження мікрорайонів із комплексами громадських закладів. Проте сучасна забудова часто спотворювала історичний вигляд міст. Починаючи з 1970-х рр., розроблялися нові плани, що прагнули поєднати історичну архітектуру з сучасними індустріальними потребами, але багато ініціатив залишилися нереалізованими [38]. Поблизу ділянки будується великий житловий район «Левада».

Рис. 3.1.1. Полтавська фортеця на карті Гійома де Боплана 16 ст. [39].

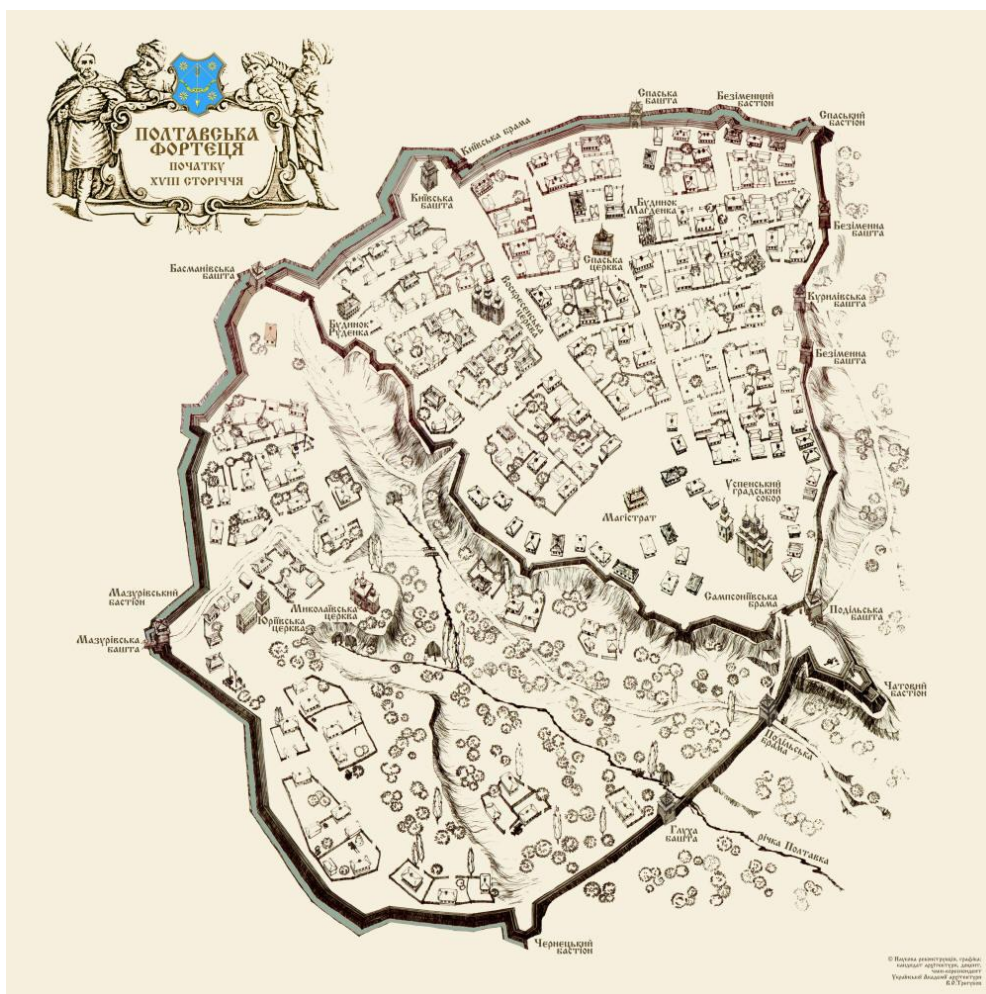

Рис. 3.1.2. Полтавська фортеця початку XVIII сторіччя [40].

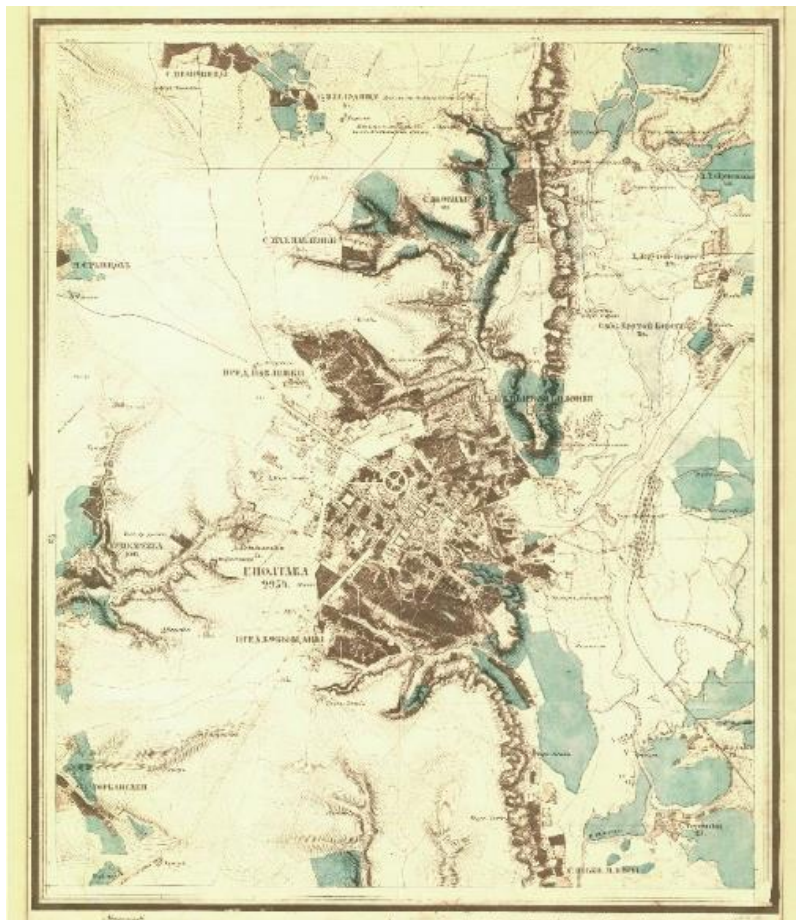

Рис. 3.1.3. План міста Полтава 1857 року (національний архів Швеції)
[41].

Рис. 3.1.4. Супутниковий знімок 1973 р. [42].

Рис. 3.1.5. Ілюстрація Полтави 16-17 ст. [43].

Рис. 3.1.6. Аксонометрична модель міста 17 ст. [44].

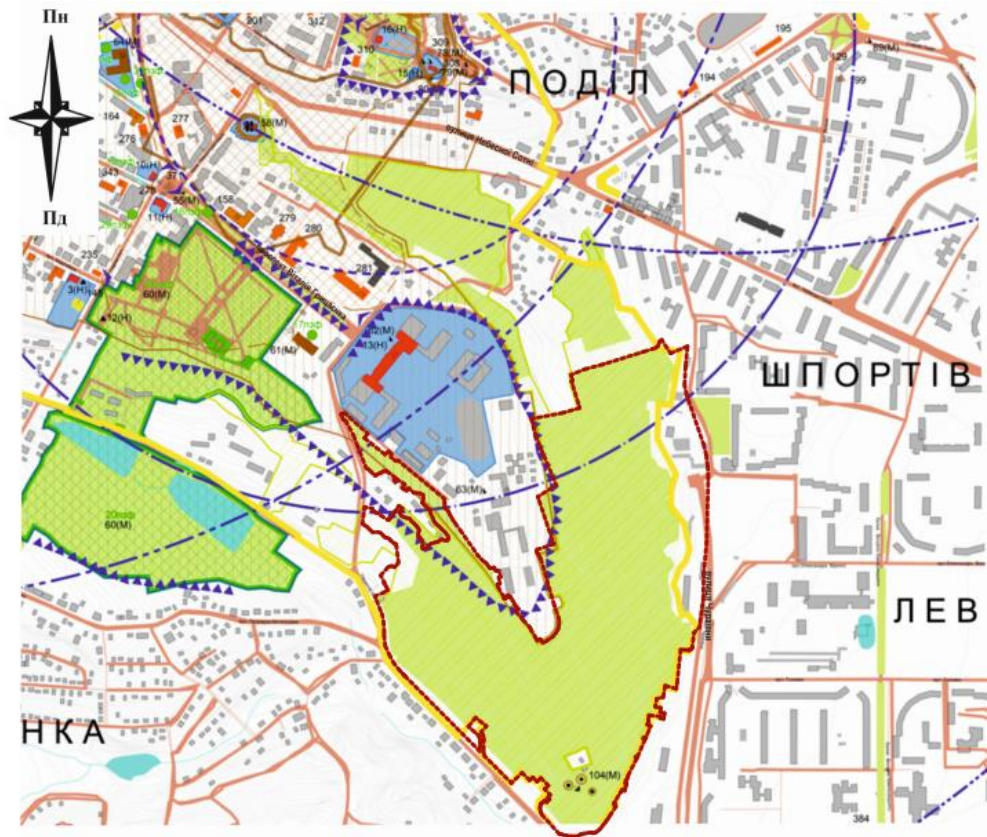

Рис. 3.1.7. Інститут Шляхетних Дівчат [45].

Рис. 3.1.8. Першотравневий проспект, 1950-то роки [46].

Історико-культурна цінність елементів урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища

Умовні позначення:

- Центральна комплексна охоронна зона
- Зони історичного ареалу
- Зони охорони археологічного культурного шару
- Зони ландшафту, що охороняються
- Території пам'яток археології
- Території пам'яток архітектури
- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва
- Парки-пам'ятки природи
- Бульвари, алеї - пам'ятки природи місцевого значення
- Видові осі
- Поріг сприйняття 2000 м, добре видно будівлі всьому
- Поріг сприйняття 1000 м, розрізняються основні членивання будівель
- Поріг сприйняття 500 м, розрізняються деталі, вірно сприймається простір
- Видові фронти
- Пам'ятка архітектури національного значення
- Пам'ятка місцевого національного значення
- Щойно виявлений об'єкт культурної спадщини (за видом-архітектура)
- Об'єкт значної історичної забудови, що пропонується для взяття на облік
- Об'єкт значної історичної забудови
- Об'єкт рядової історичної забудови
- Втрачені оборонні укріплення
- Пам'ятка археології національного значення
- Пам'ятка археології місцевого значення
- Щойновиявлений об'єкт культурної спадщини за видом - археологія
- Меморіальні дерева - пам'ятки природи місцевого значення
- Об'єкти культурної спадщини, що пропонується для взяття на облік
- Пам'ятка історії національного значення
- Видові точки

ПЕРЕЛІК ІСНУЮЧИХ ПАМ'ЯТОК НАВКОЛО ДІЛЯНКИ ПРОЄКТУВАННЯ			
№	Найменування пам'ятки	Вид пам'ятки	Охоронний номер
ПЕРЕЛІК ПАМ'ЯТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ м. ПОЛТАВА			
3	Садба письменника В.Г. Короленка	пам'ятка історії	160005-Н
8	Могила письменника Панаса Мирного (П. Я. Рудченка)	пам'ятка історії	160006-Н
10	Пажоха кам'яна	пам'ятка архітектури	380
11	Житловий будинок (Будинок В.Колісниста)	пам'ятка архітектури	1474
12	Могила письменника В. Г. Короленка	пам'ятка історії	160007-Н
13	Інститут шкільних діятелів	пам'ятка архітектури	581
ПЕРЕЛІК ПАМ'ЯТОК МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ м. ПОЛТАВА			
58	Миколаївська церква	пам'ятка архітектури	89-Пл
59	Колонний будинок земельного банку	пам'ятка архітектури	2787-Пл
60	Міський сад	пам'ятка садово-паркового мистецтва, ландшафту	4899-Пл
61	Будинок школи садівництва	пам'ятка архітектури	124-Пл
62	Пам'ятний знак полеглим воїнам-студентам і працівникам інженерно-будівельного інституту	пам'ятка історії	2814-Пл
63	Пам'ятник полеглим воїнам	пам'ятка історії	2823-Пл
104	Група курганів	пам'ятка археології	4792-Пл

ПЕРЕЛІК ПРОПОНОВАНИХ ПАМ'ЯТОК м. ПОЛТАВА		
№	Назва об'єкта	Пропонований вид об'єкта
ПЕРЕЛІК ЩОЙНО ВИЯВЛЕНИХ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ м. ПОЛТАВА		
145	Пам'ятник-пагодка письменнику В.Г. Короленку	монументального мистецтва
ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ м. ПОЛТАВА, ПРОПОНОВАНИ ДЛЯ ВЗЯТТЯ НА ОБЛІК		
276	Житловий будинок	містобудування і архітектури
277	Адміністративний будинок	містобудування і архітектури
278	Монументально-паркова декоративна скульптура (пам'ятний знак Ю.В. Кондратюку)	монументального мистецтва
279	Церква Віри, Надії, Любові і матері їх Софії	містобудування і архітектури
280	Будинок гуртожитку інженерно-будівельного інституту	містобудування і архітектури
281	Будинок гуртожитку інженерно-будівельного інституту з пролієвими	містобудування і архітектури

Рис. 3.1.9. Історико-архітектурний опорний план [19].

Узагальнення результатів історико-культурного аналізу

Після проведення історико-культурного аналізу можна виділити такі історико-культурні конфлікти та аспекти історико-культурного потенціалу урбанізованого середовища:

1. Конфліктне розташування об'єктів транспортної інфраструктури (гаражі, АЗС) впритул до зони історичного ареалу.
2. Розміщення закинутого житлового будинку поблизу групи курганів, що заважає розташувати там експозиційну зону.
3. Досліджуваний об'єкт має потужний історико-культурний потенціал, оскільки на його території були виявлені пам'ятки археології, а поблизу розташовані пам'ятки історії, архітектури, садово-паркового мистецтва та монументального мистецтва, які придатні до збереження та охорони.

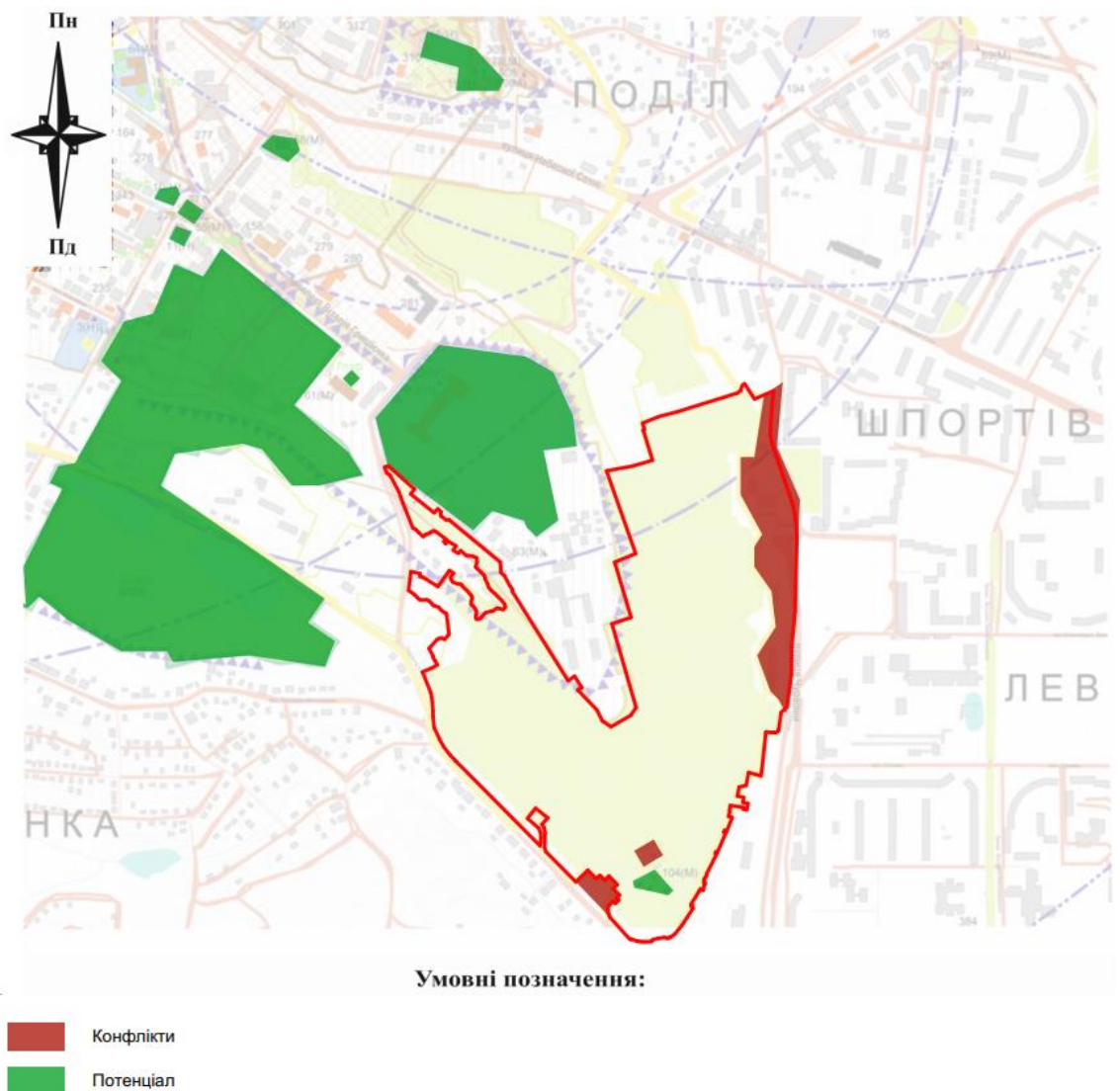

Рис. 3.1.10. Схема історико-культурних конфліктів та потенціалів.

3.1.2. Просторово-планувальна організація території.

Ситуаційний план. Планувальна ділянка знаходиться на південному сході центральної частині міста Полтава, входить в історичний ареал. Зі сходу, півдня та південного заходу ділянку оточує територія гаражів, з іншої сторони ділянки знаходиться університет [18].

Рис. 3.1.11. Ситуаційна схема

Планувальний каркас та система розселення. До ділянки прилягає проектна магістраль загальноміського значення вул. Південна з південно-західної сторони. По ній можна буде вийти на магістраль М-03 (траса Київ-Харків) [18].

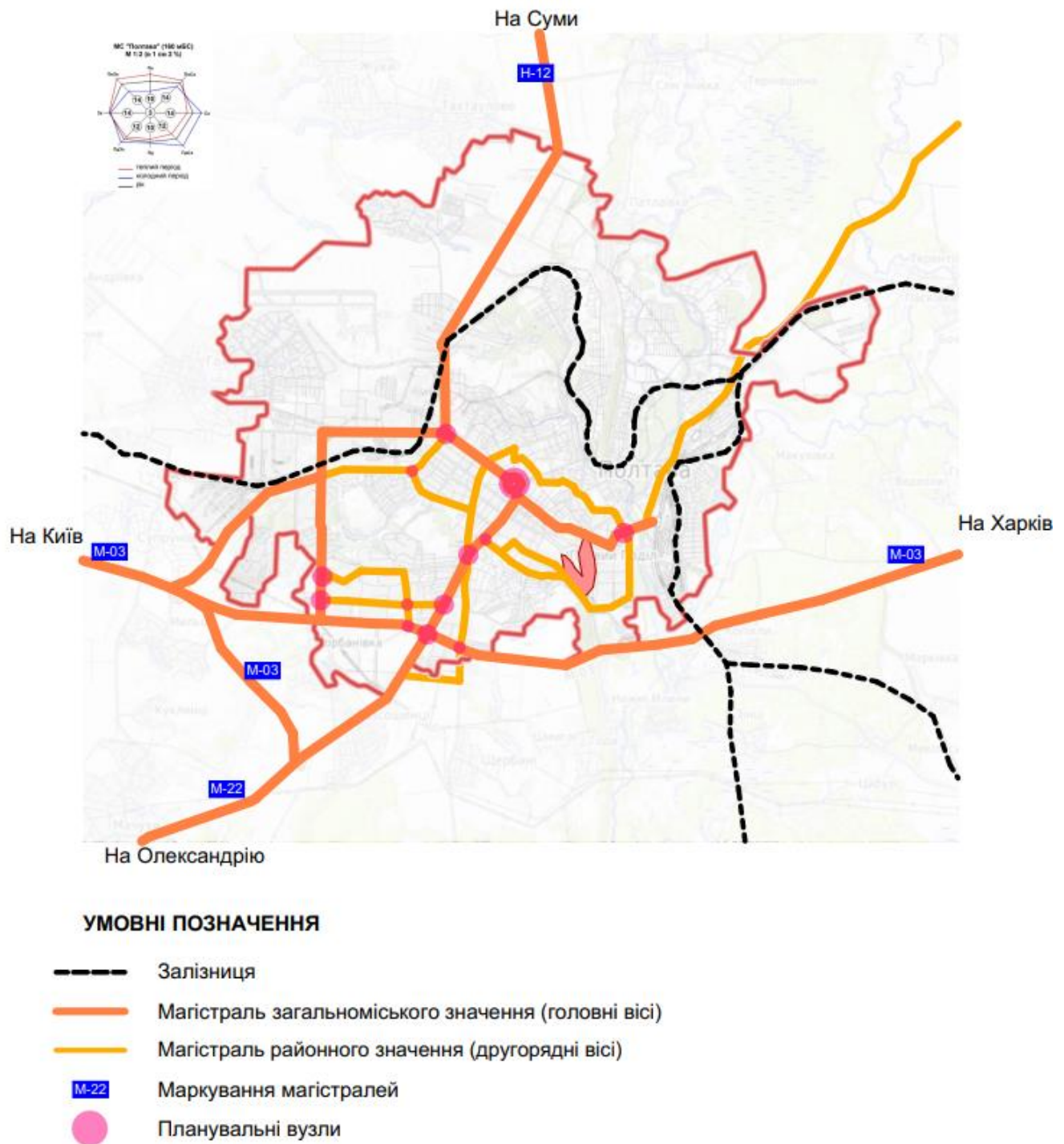

Рис. 3.1.12. Схема планувального каркасу

3.1.3. Землеустрій та землекористування.

Ділянку оточують різні функціональні зони, в основному це – землі житлової забудови, землі громадської забудови та землі рекреаційного призначення. Додатково велику площу займають землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення та землі сільськогосподарського призначення [22].

В межах ділянки проектування знаходяться землі житлової забудови (не використовуються) [22].

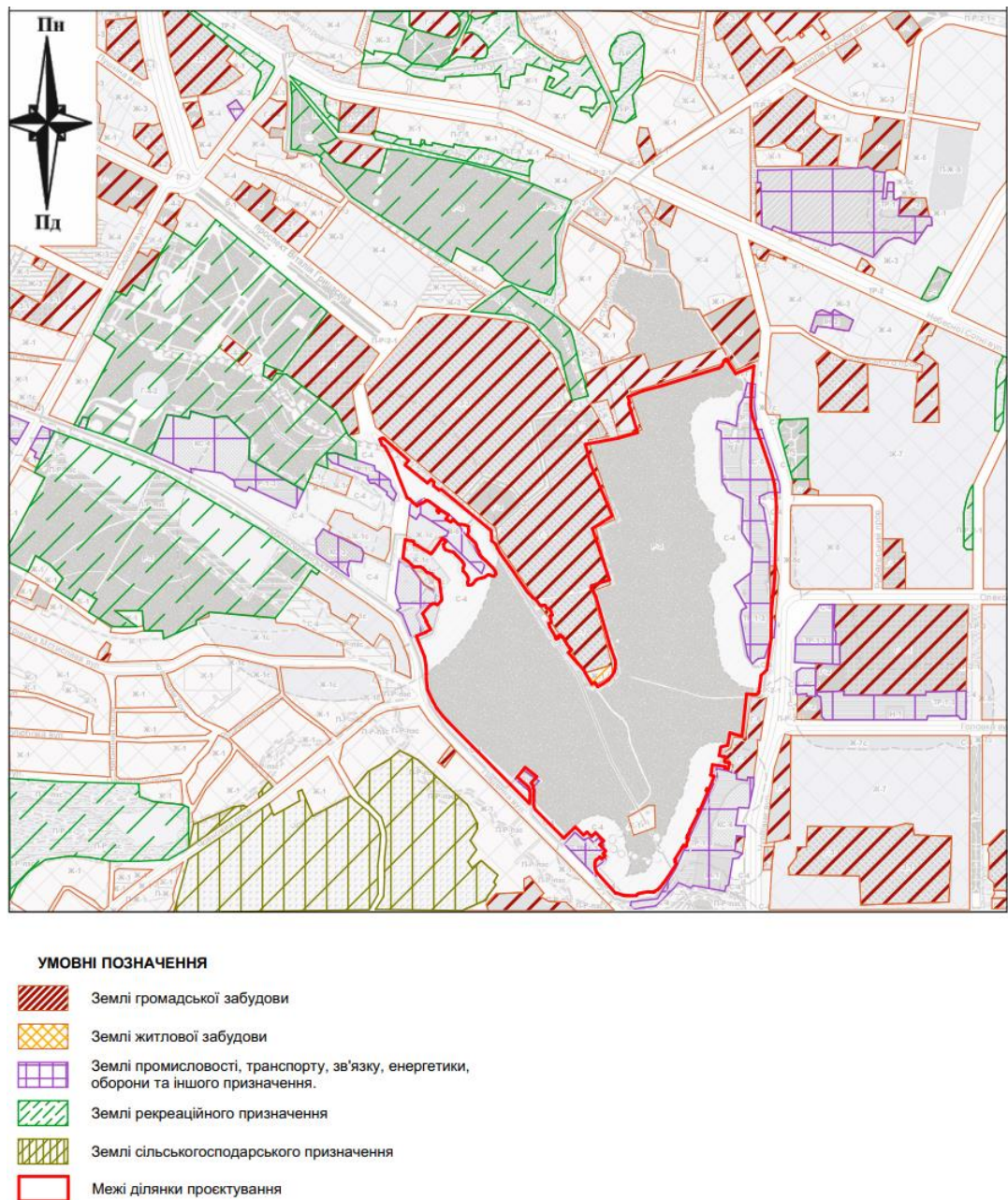
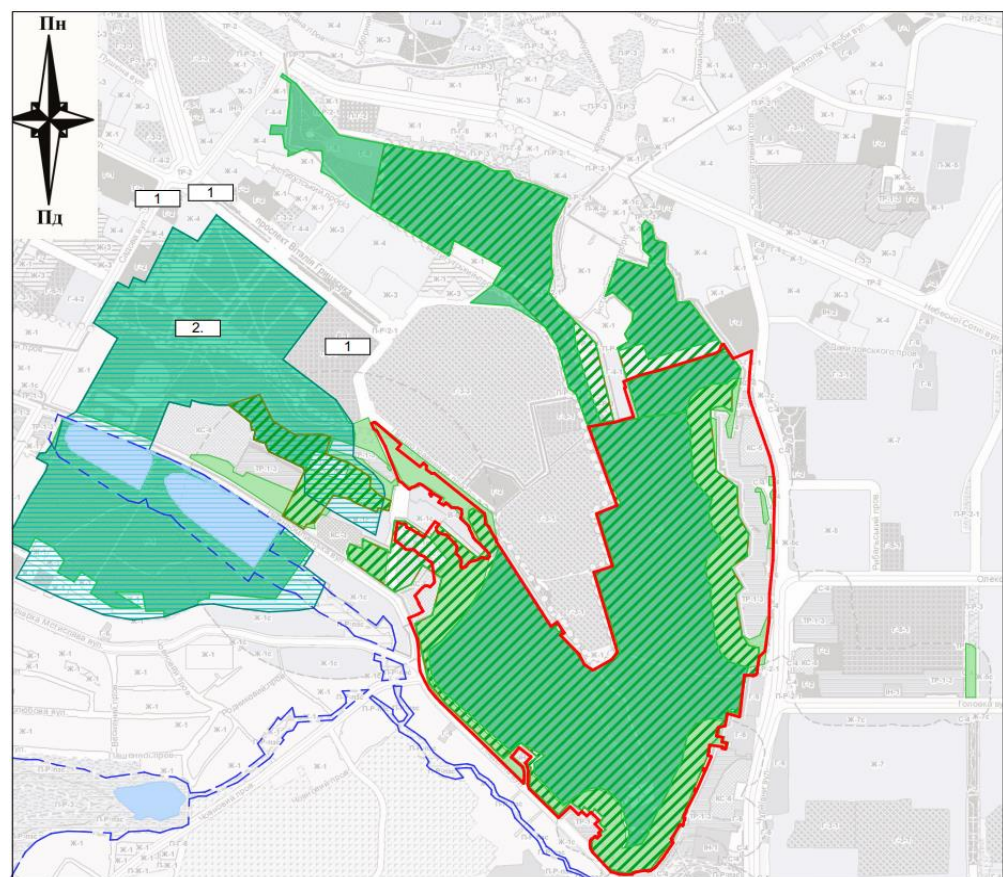

Рис. 3.1.13. Фактичне використання земель в межах території детального планування

3.1.4. Природоохоронні та ландшафтно-рекреаційні території

Ділянка представляє з себе територію з озелененням загального користування, що потребує реконструкції. Ця територія входить до зон охоронюваного ландшафту. У зоні охоронюваного ландшафту забороняється будівництво капітальних будівель і споруд, шляхові і земляні роботи, що змінюють ландшафт, що охороняється [23].

Поряд, на південному сході, знаходяться зони озеленення спеціального призначення. Також ділянку оточує озеленення загального користування.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ	ЕКСПЛІКАЦІЯ
	Прибережні захисні смуги водойм
	Водні об'єкти
	Озеленення спеціального призначення
	Озеленення загального користування
	Зони охоронюваного ландшафту
	Території та об'єкти природно-захисного фонду
	Ділянка проектування

1. Ботанічна пам'ятка місцевого значення - Дуб Черешчатий.
2. Парк "ПЕРЕМОГА"

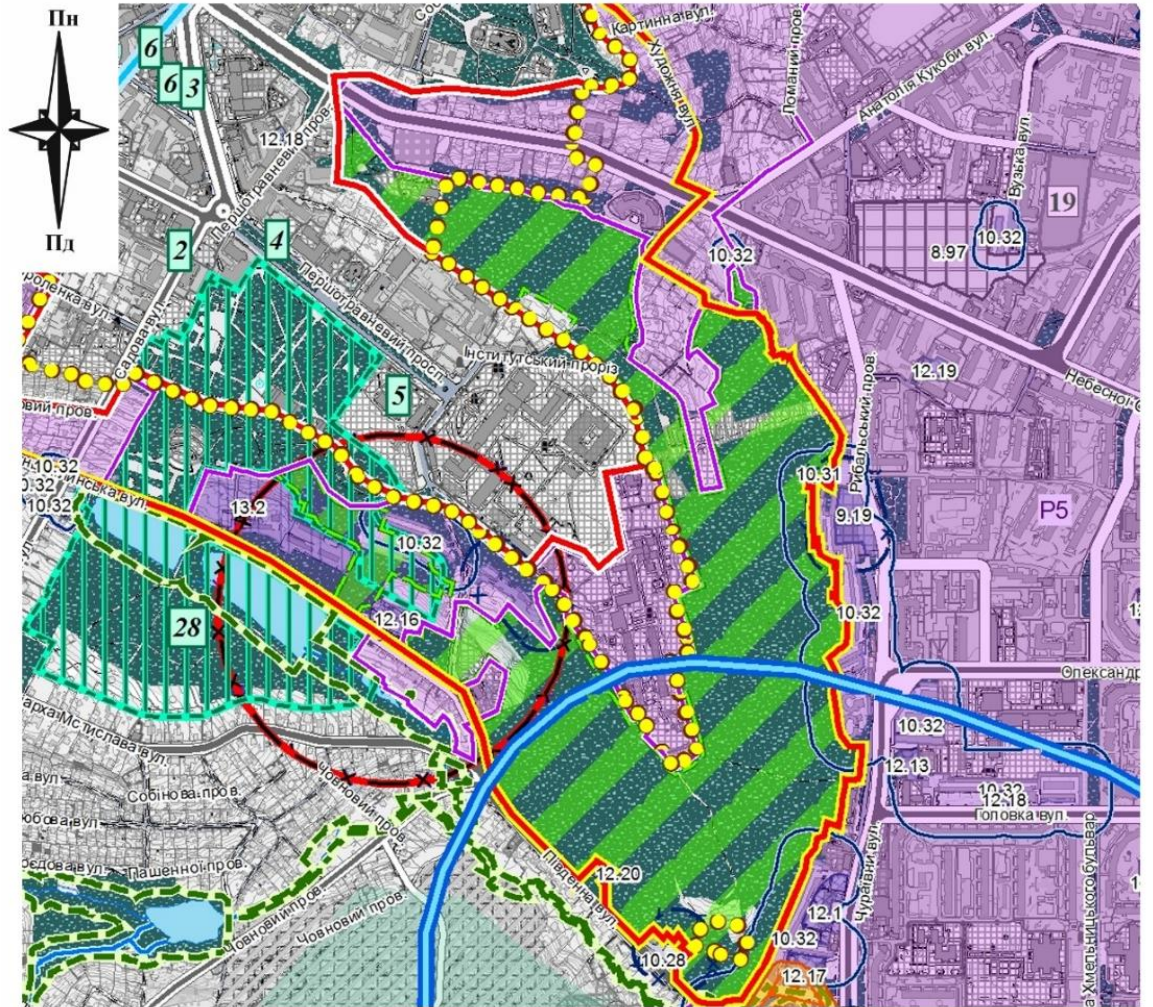
Рис. 3.1.14. Схема природоохоронних та ландшафтно-рекреаційних територій

3.1.5. Обмеження у використанні земельних ділянок

Існуючі обмеження обумовлені II поясом санітарної охорони підземних джерел господарсько-питного водопостачання. Згідно постанови «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» [24] забороняється:

- забруднення територій сміттям, гноєм, відходами промислового виробництва та іншими відходами;
- розміщення складів паливно-мастильних матеріалів, пестицидів та мінеральних добрив, накопичувачів, шламосховищ та інших об'єктів, які створюють небезпеку хімічного забруднення джерел водопостачання;
- розміщення кладовищ, скотомогильників, полів асенізації, наземних полів фільтрації, гноєсховищ, силосних траншей, тваринницьких і птахівничих підприємств та інших сільськогосподарських об'єктів, які створюють небезпеку мікробного забруднення джерел водопостачання;
- зберігання і застосування мінеральних добрив та пестицидів;
- закачування відпрацьованих (зворотних) вод у підземні горизонти, підземне складування твердих відходів та розробка надр землі;
- проведення головної рубки лісу.

Також, ділянка входить до зон охоронюваного ландшафту, згідно до постанови «Про затвердження Порядку визначення меж зон охорони пам'яток» Зона охоронюваного ландшафту - природна чи близька до природної незабудована територія за межами охоронної зони, з якою пам'ятка має активний візуальний зв'язок. Вона визначається для збереження і реабілітації природних утворень, які є характерним історичним середовищем пам'ятки, і відіграє важливу роль в образі населеного місця або окремого пейзажі, що містить пам'ятку. У зоні охоронюваного ландшафту забороняється будівництво капітальних будівель і споруд, шляхові і земляні роботи, що змінюють ландшафт, що охороняється.

Умовні позначення:

ІЮН. СТАН		ПРОЕКТ		ТЕРИТОРІЇ	
					ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
					СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
					КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ
					СКЛАДІВ, БАЗ
					МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНОГО ПРОФІЛЮ, ІНШІ ВИРОБНИЧІ
					ЗОНИ ВІДВОДУ ЗАЛІЗНИЦІ
					ОБ'ЄКТІВ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
					ІНДУСТРІАЛЬНОГО ПАРКУ
					СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
					КЛАДОВИЩ
					ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ
					САНИТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА ПРОМИСЛОВО-ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ
					САНИТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ПЕРШОЧЕРГОВО ПОТРЕБУЄ СКОРОЧЕННЯ (добробудова проєктів скорочення СЗЗ за рахунок виконання інженерних заходів: зміни технологій, термодіагностики)
					САНИТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА КОМУНАЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ
					ВІДСТАНЬ ВІД ОБ'ЄКТІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТРАНСПОРТУ (АЗС, СТО, ГАРАЖІ, АВТОСТОЯНИНИ)
					САНИТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ (тваринницької галузі)
					САНИТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА КЛАДОВИЩ ДІЮЧИХ ЗОНИ ЗАКРИТИХ 50м (після закінчення кладовищного періоду)
					ОХОРОННА ЗОНА МЕТЕОСТАНЦІЇ
					АКУСТИЧНЕ ЗАБРУДНЕННЯ
					САНИТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА ЗАЛІЗНИЧНИХ КОЛІЙ (з урахуванням виконання протишумових заходів)
					САНИТАРНИЙ РОЗРІВ ЗА АКУСТИЧНИМИ УМОВАМИ ВІД МАГІСТРАЛЬНОЇ АВТОДОРОГИ ДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ (з урахуванням виконання протишумових заходів: шумозащисні екрани, обтічна дорога)
					ЗОНА ОБМЕЖЕННЯ ЗАБУДОВИ ЧІЗІЗ УМОВ АВІАЦІЙНОГО ШУМУ ВІД ЗПС (орієнтовні параметри, потребує корегування відповідно спеціалізованої проєктної документації)
					ЕЛЕКТРОМАГНІТНЕ ЗАБРУДНЕННЯ
					ОХОРОННА ЗОНА ЛЕП НАПРУГОЮ 35кВ і вище

	ПРИБЕРЕЖНІ ЗАХИСНІ СМУГИ ВОДОЙМ (згідно спецпроекту)
	ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ ПРИБЕРЕЖНОЇ ЗАХИСНОЇ СМУГИ ІНШИХ ВОДОЙМ (потребує корегування при розробленні спецпроекту)
	ВОДООХОРОННА ЗОНА ВОДОЙМ (згідно спецпроекту)
	ІІ- ПОЯС ЗОНИ САНИТАРНОЇ ОХОРОНИ ПІДЗЕМНИХ ДЖЕРЕЛ ГОСПОДАРСЬКО-ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ
	ІІІ- ПОЯС ЗОНИ САНИТАРНОЇ ОХОРОНИ ПІДЗЕМНИХ ДЖЕРЕЛ ГОСПОДАРСЬКО-ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ
	ІСНУЮЧІ ТЕРИТОРІЇ ТА ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ**
	ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕРИТОРІЇ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
	ОБ'ЄКТ СМАРАГДОВОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ "ДОЛИНА Р.ВОРСЬКА"
	ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ
	РОДОВИЩА КОРИСНИХ КОПАЛИН
	ЛІЦЕНЗІЙНІ ДІЛКАНИ НА ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН
	МЕЖІ
	МІСТА
	ІСТОРИЧНОГО АРЕАЛУ
	ОХОРОНИХ ЗОН
	ЗОН РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБУДОВИ:
	І КАТЕГОРІЇ - 25 м
	ІІ КАТЕГОРІЇ - 27 м
	ІІІ КАТЕГОРІЇ - 30 м
	ІV КАТЕГОРІЇ - 30 м
	V КАТЕГОРІЇ - 30 м
	ЗОНИ ОХОРОНОВАНОГО ЛАНДШАФТУ
	ЗОНИ ОХОРОНИ АРХЕОЛОГІЧНОГО КУЛЬТУРНОГО ШАРУ

Примітки:
 ** - від КНС в залежності від розрахункової продуктивності споруд встановлюється СЗЗ радіусом 15-30м.
 *** - межі існуючих об'єктів природно-заповідного фонду відображені в урахування матеріалів "Мережа територій та об'єктів ПЗФ Полтавського району" (Лубенський ДТТЛ, 2001р.) і потребує корегування при виготовленні технічної документації із землеустрою з врахування відповідних змін до державного реєстру ПЗФ згідно вимог ЗУ "Про природно-заповідний фонд".

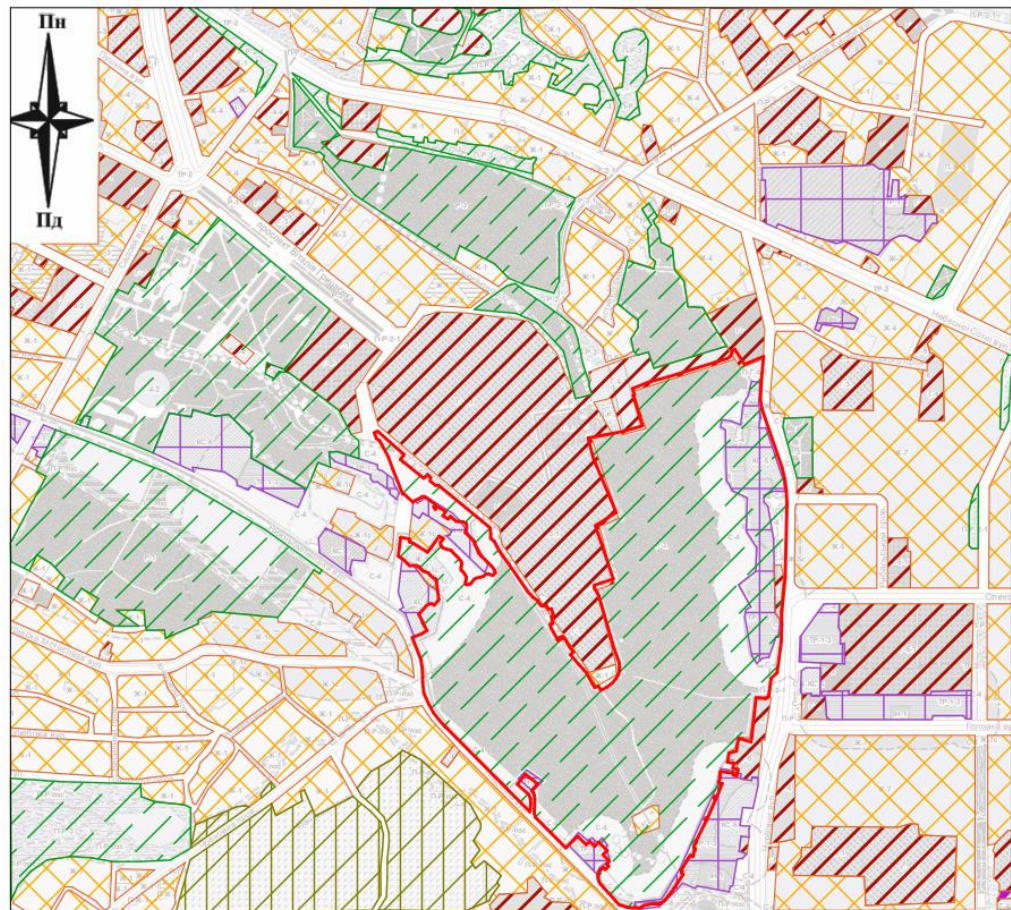
Рис. 3.1.15 Схема обмежень у використанні земельних ділянок [18]

3.1.6. Структурно-функціональний аналіз урбанізованого середовища

Функціональне зонування території

Ділянку оточують різні функціональні зони, в основному це – землі житлової забудови, землі громадської забудови та землі рекреаційного призначення. Додатково велику площу займають землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення та землі сільськогосподарського призначення [16].

В межах ділянки проектування знаходяться землі житлової забудови (не використовуються), землі рекреаційного призначення та землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення [16].

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

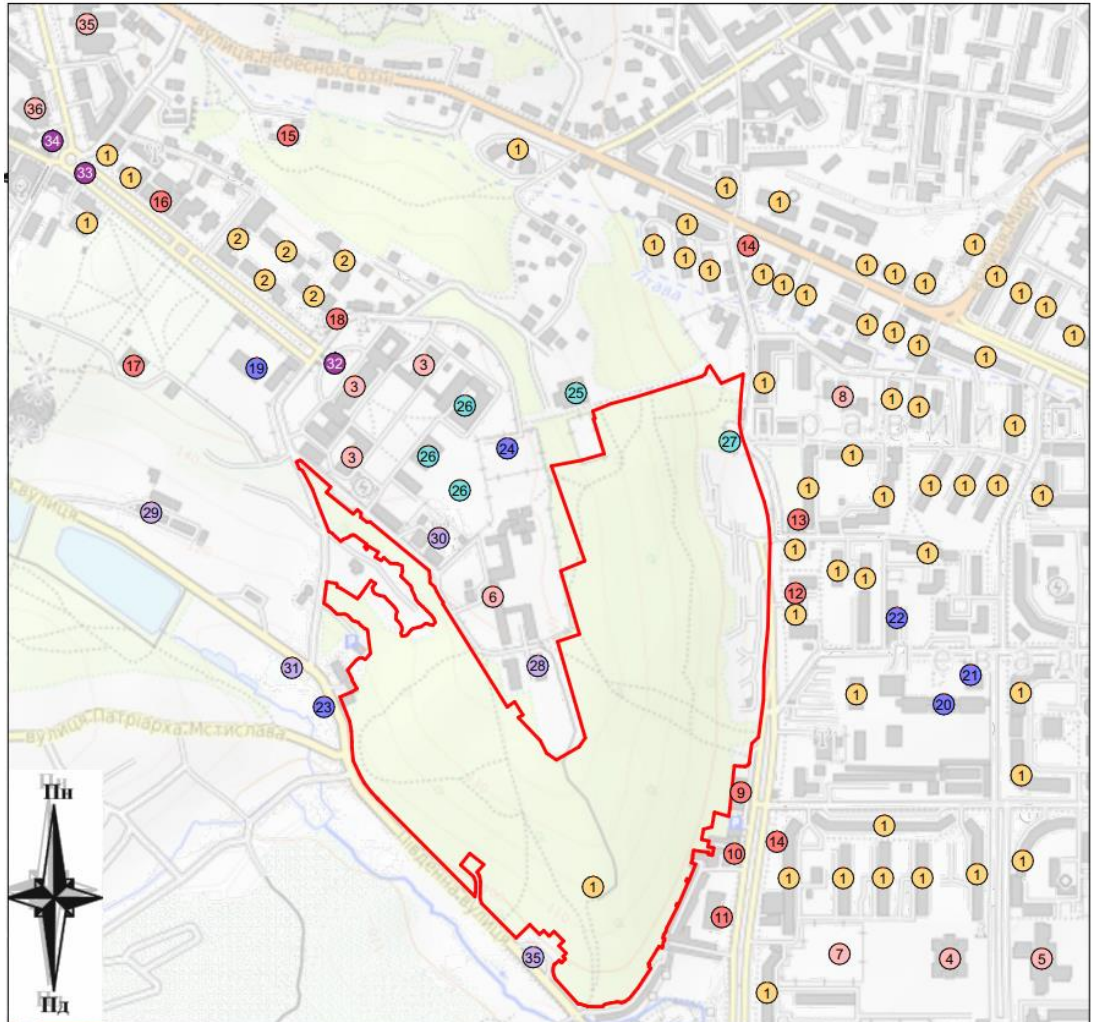
- Землі громадської забудови
- Землі житлової забудови
- Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
- Землі рекреаційного призначення
- Землі сільськогосподарського призначення
- Межі ділянки проектування

Рис. 3.1.16. Схема функціонального зонування

Особливості розташування об'єктів різного призначення

На ділянці наявна житлова будівля (не використовується) та гаражі. Навколо ділянки проектування розміщено декілька груп об'єктів з напрямків: освіта, медицина, комерція та обслуговування.

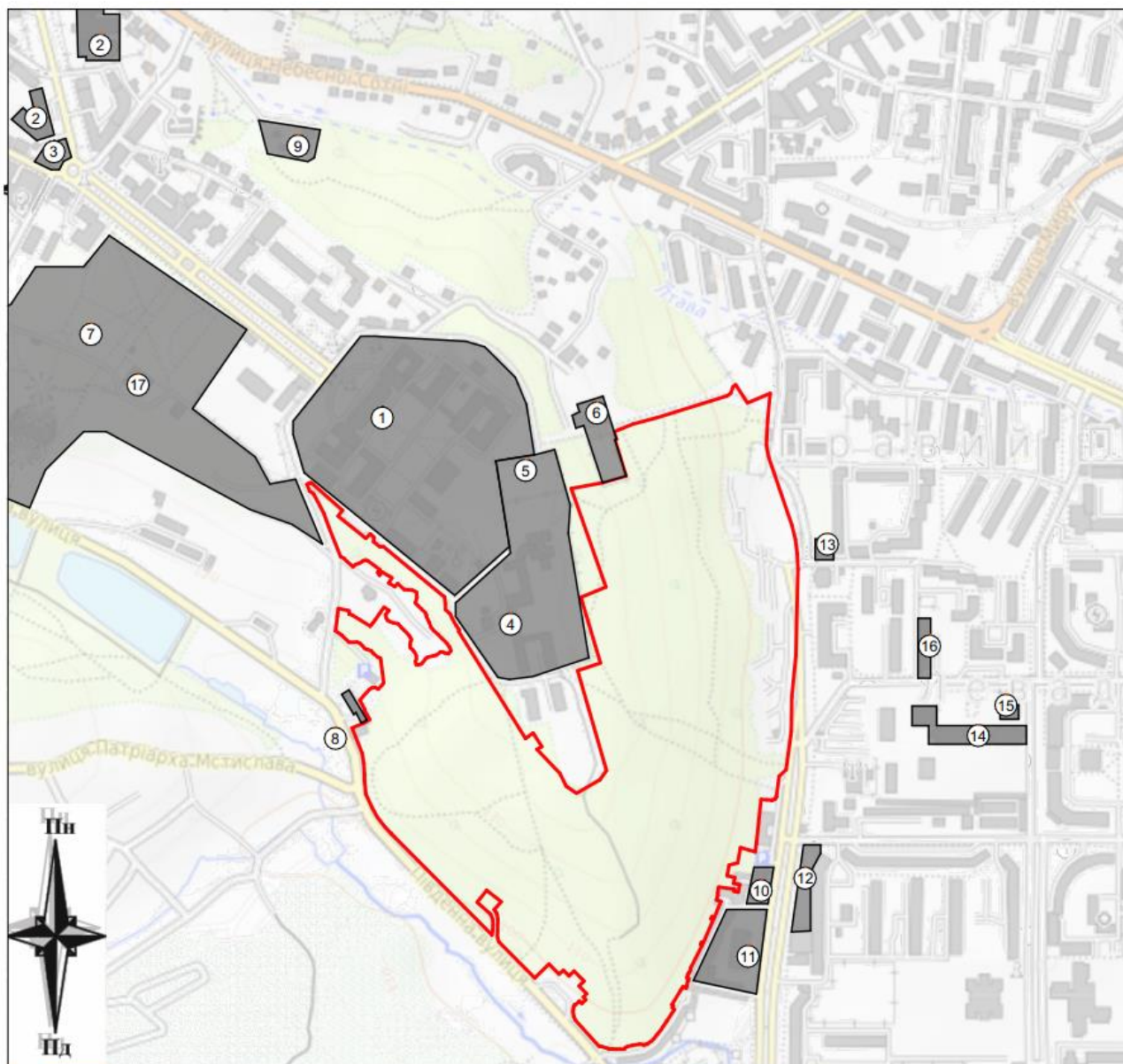
ЕКСПЛІКАЦІЯ

1. Житловий будинок	21. Дитяча міська травматологія
2. Гуртожиток ПолтНТУ	22. Третя міська клінічна поліклініка
3. Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"	23. Ветеринарна клініка Полтавського району
4. Полтавська загальноосвітня школа №34	24. Полтавський обласний дитячий Центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи
5. Полтавська гімназія №17	25. Тенісний клуб "Скітенс"
6. Полтавський художній ліцей ім. Софії Русової	26. Спорткомплекс ПолтНТУ
7. Дошкільний навчальний заклад №36 "Школа здоров'я"	27. Прокатний центр велосипедів
8. Початкова школа №41	28. ДП Полтавський обласний радіотелевізійний передавальний центр
9. АТБ-Маркет	29. СТО
10. Кафе "Криниця"	30. Полтавська філія концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення
11. Діловий центр	31. Автомайстерня
12. Маркетопт	32. Пам'ятник Юрію Кондратюку
13. Кафе-готель "Щастя"	33. Пам'ятник коннедтанту Келіну
14. Ринок "Левада"	34. Полтавський музей авіації і космонавтики
15. Ресторан "Козачка"	35. АЗС
16. Кафе "Августін"	
17. Концерт-хол "Вілла Крокодила"	
18. Кафе "Кулиничі"	
19. Полтавська обласна клінічна інфекційна лікарня	
20. Дитяча міська клінічна лікарня Полтавської міської ради	

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

 Ділянка проектування

Рис. 3.1.17. Схема розміщення об'єктів різного призначення

ЕКСПЛІКАЦІЯ

1. Територія Національного університету "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"
2. Територія Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
3. Полтавський музей авіації і космонавтики
4. Полтавський художній ліцей ім. Софії Русової
5. Полтавський обласний дитячий Центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи
6. Тенісний клуб "Скітенс"
7. Парк "Перемога"
8. Ветеринарна клініка Полтавського району
9. Ресторан "Козачка"
10. Кафе "Криниця"
11. Діловий центр
12. Ринок "Левада"
13. Кафе-готель "Щастя"
14. Дитяча міська клінічна лікарня Полтавської міської ради
15. Дитяча міська травматологія
16. Третя міська клінічна поліклініка
17. Концерт-хол "Вілла Крокодила"

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

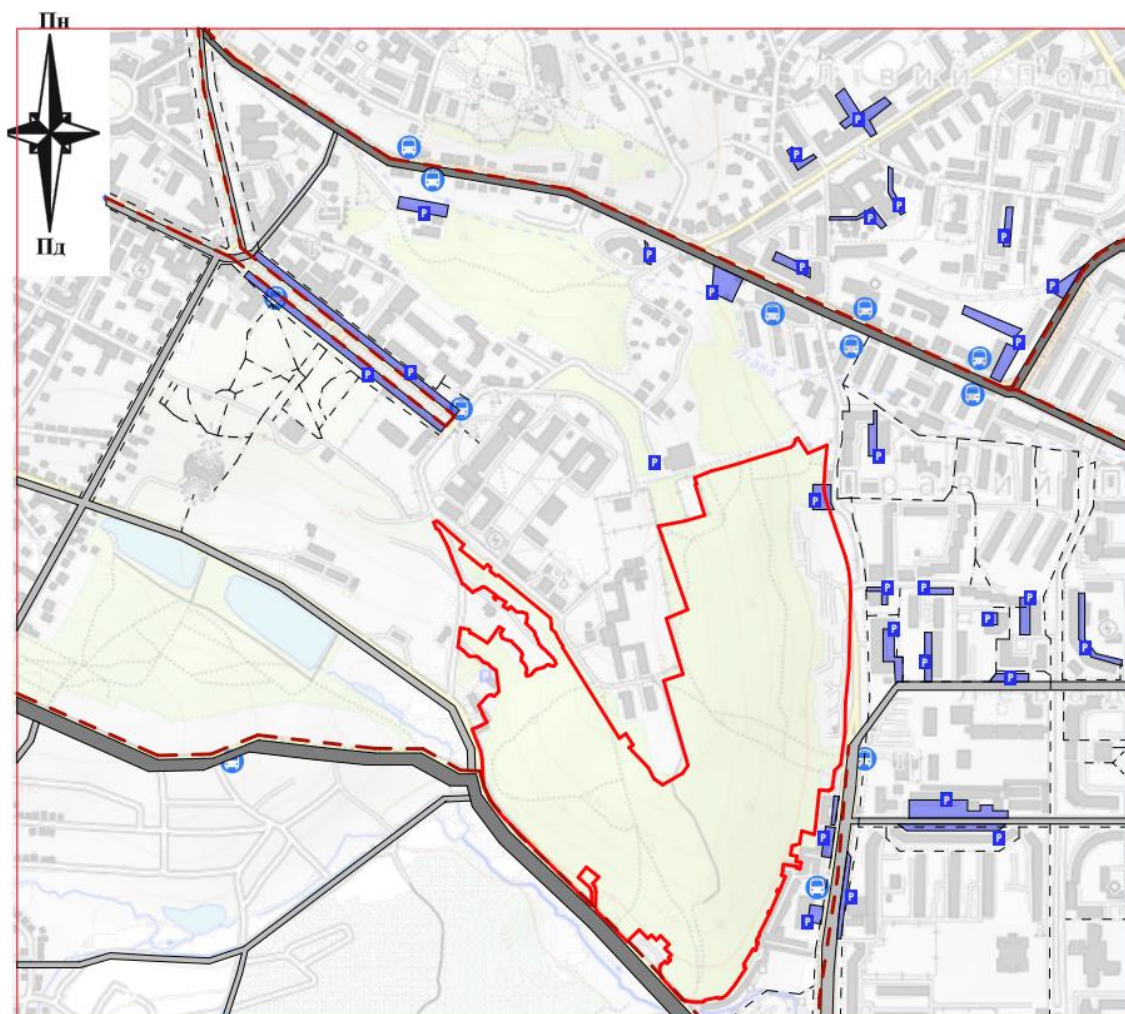
- Ділянка проектування

Рис. 3.1.18. Схема розміщення об'єктів, що становлять особливий інтерес для цільової аудиторії та впливають на контингент відвідувачів

Транспортна мобільність та інфраструктура

Зі східної частини ділянки знаходиться магістраль районного значення, з південно-західної знаходиться магістраль загальноміського значення.

Ділянка знаходиться в межах пішохідної доступності зупинок громадського транспорту.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

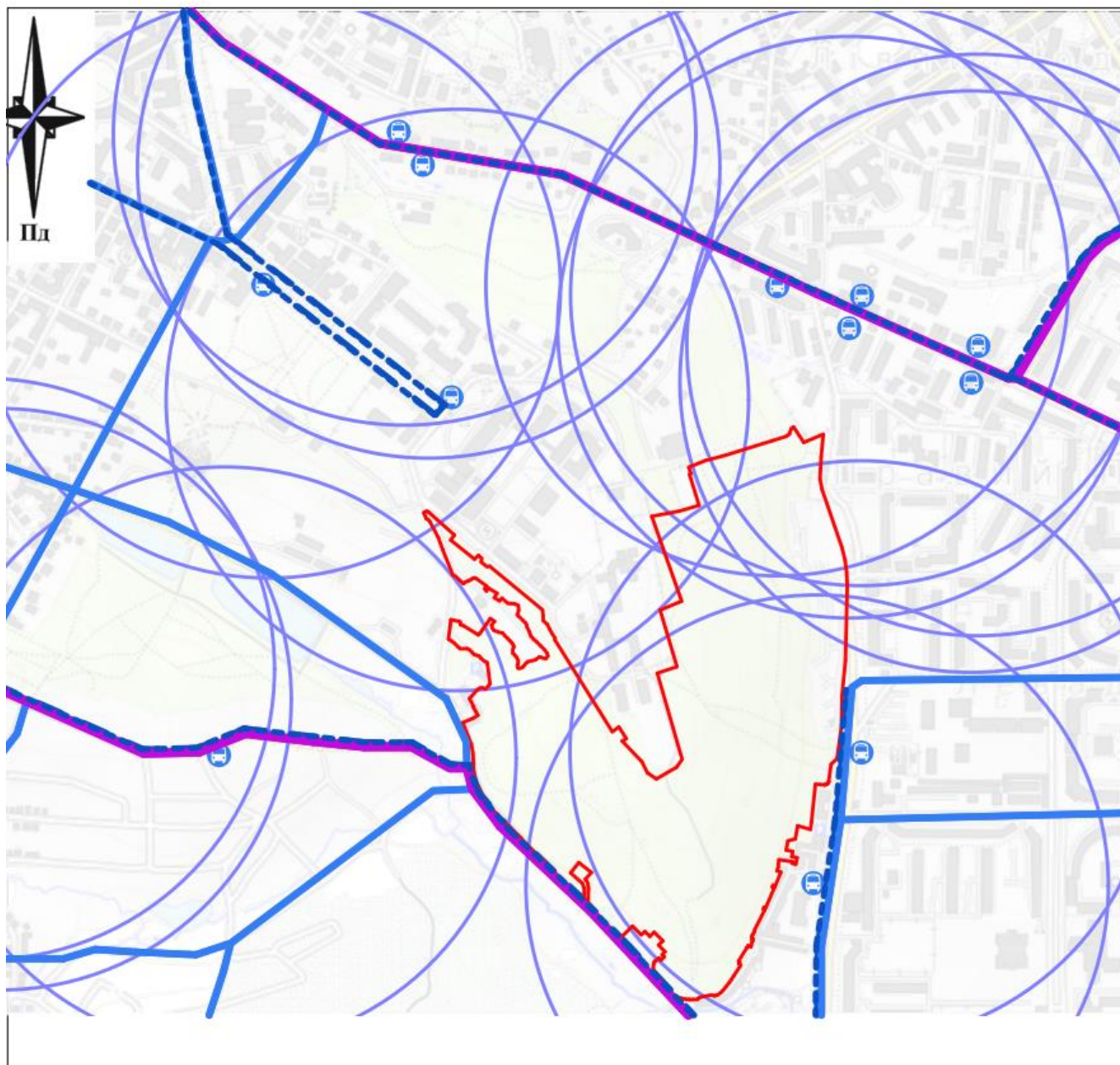
- Магістральні вулиці загальноміського значення
- Магістральні вулиці районного значення
- Рух пішоходів
- Рух громадського транспорту
- Зупинка громадського транспорту
- Паркінг

Рис. 3.1.19. Схема руху пішоходів і транспорту

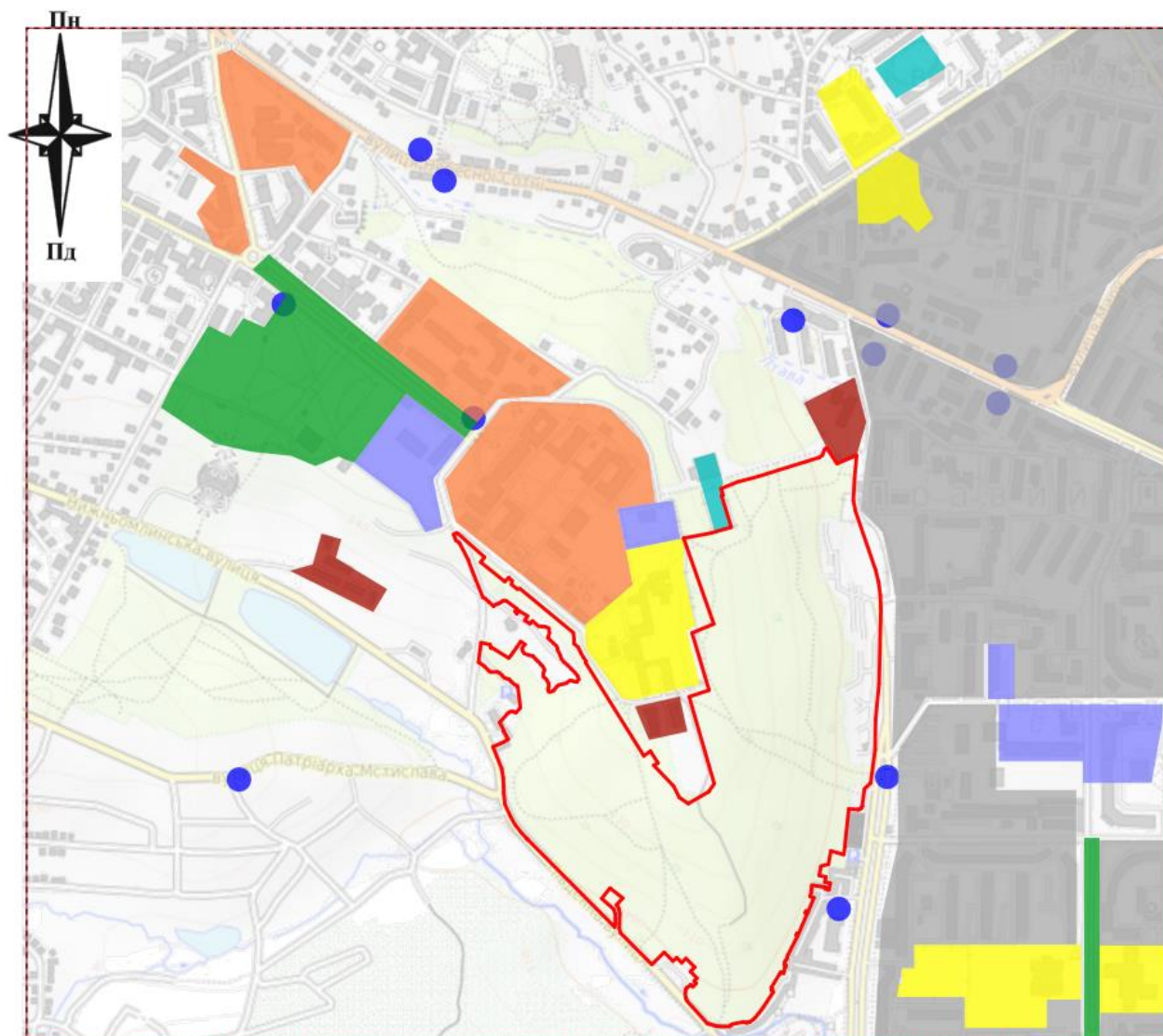

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Магістральні вулиці загальноміського значення
- Магістральні вулиці районного значення
- Рух громадського транспорту
- Ⓜ Зупинка громадського транспорту
- Доступність до зупинок громадського транспорту (500м)

Рис. 3.1.20. Схема транспортної мобільності та інфраструктури.

Місця локалізації типових ситуацій життєдіяльності

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Пасажири громадського транспорту
- Школярі, діти дошкільного віку та їх батьки
- Місцеві жителі мікрорайону Левада та Подолу
- Студенти вищих навчальних закладів
- Люди, що відпочивають
- Пацієнти лікувальних закладів та лікарі
- Спортсмени (теніс, футбол)
- Робітники
- Межі ділянки проектування

Рис. 3.1.21. Схема типових ситуацій у досліджуваному середовищі

3.1.7. Ландшафтна оцінка території

Геоморфологічний аналіз. Розглянута ділянка характеризується складним рельєфом із значним перепадом висот - від 85 до 150 метрів над рівнем моря. Перепад висот сягає понад 60 метрів, що свідчить про значну крутизну рельєфу, особливо на західних та східних схилах. Схили переважно середньої крутизни ($15-25^\circ$), однак окремі ділянки мають круті укоси ($>30^\circ$). Схили крутизною понад 15° потребують заходів з укріплення. Рекомендується використання таких рішень:

- георешітки, габіонні конструкції;
- висадження глибокореневиx рослин (декоративні чагарники, багаторічні трави);
- влаштування підпірних стінок у місцях перспективної забудови;
- ризик ерозійних процесів у нижній частині балки може бути зменшено шляхом влаштування дренажних систем, підземного водовідведення та запобігання концентрації поверхневих вод.

Рис.3.1.22. Схема геоморфологічного аналізу з позначенням зсувонебезпечний ділянок

Благоустрій території. Серед елементів благоустрою наявні дві протоптані стежки, освітлення, місця для відпочинку та асфальтовані стежки на ділянці відсутні.

Сучасний стан зелених насаджень. Ділянка містить озеленення, що потребує реконструкції. Серед основних видів дерев, які можна зустріти на ділянці наявні: акація, клен, береза, в'яз, шиповник. Інститутський гай, як частина міського зеленого фонду, потребує регулярного догляду, включаючи санітарну обрізку, видалення сухою та боротьбу з інвазійними видами рослин.

Використання підземного простору. Поряд з ділянкою наявні підземні найпростіші укриття місткістю 200-880 чоловік. На території ділянки підземні простори не використовуються.

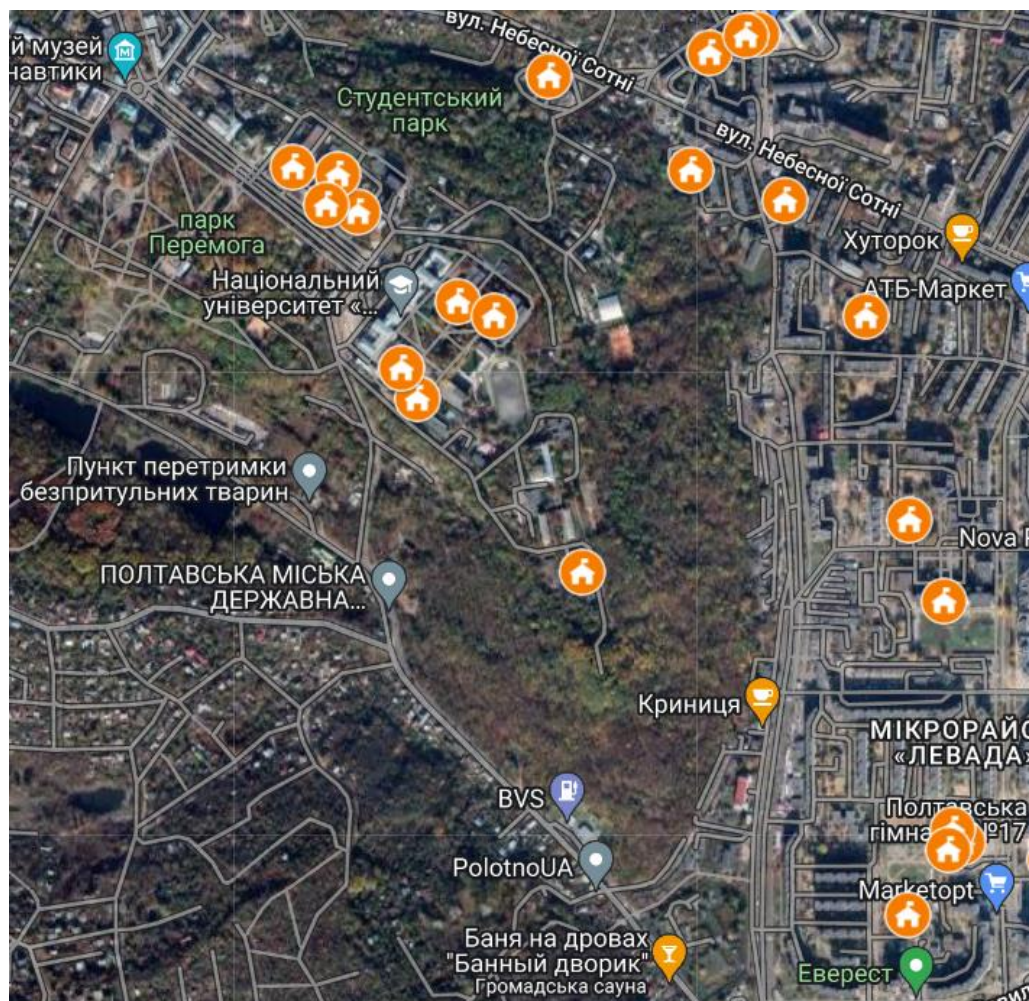

Рис. 3.1.24. Схема розміщення укриттів [26]

Композиційний аналіз природного ландшафту

Полтава лежить в межах великої Східноєвропейської рівнини, на рівнинному Полтавському плато і його крутому прирічковому схилі. Більша, західна частина міста лежить на порівняно високому (150...159 м над рівнем моря) вододільному плато, розчленованому біля долини Ворскли досить глибокими балками на ряд плосковерхих виступів (Монастирський, Інститутський, Кобищанський, Іванова гора). Менша, східна частина міста (Поділ, Левада, Дублянщина) розміщена на заплаві і частково першій терасі річки Ворскли. Тут переважають абсолютні висоти від 78 м до 100 м над рівнем моря [17].

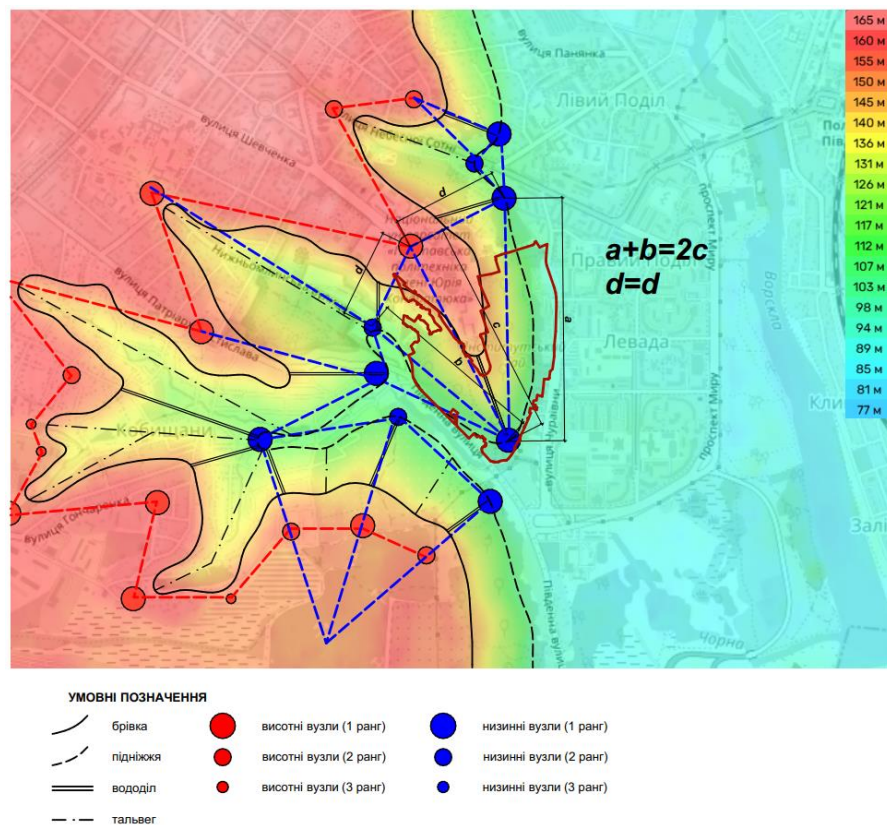

Рис. 3.1.25. Схема композиційного аналізу природного ландшафту.

На досліджуваній території знаходиться один з плосковерхих виступів міста (Інститутська гора) та заплави річки Ворскли (Поділ та Левада).

Композиційний аналіз техногенного ландшафту

В результаті аналізу техногенного ландшафту території було виявлено певні закономірності та пропорції. Наприклад, ширина житлової забудови рівна ширині зеленої зони в тій же вісі та рівна довжині проспекту. На території також

виявлені пропорції золотого перетину. Основні композиційні вісі було прокладено через вулиці.

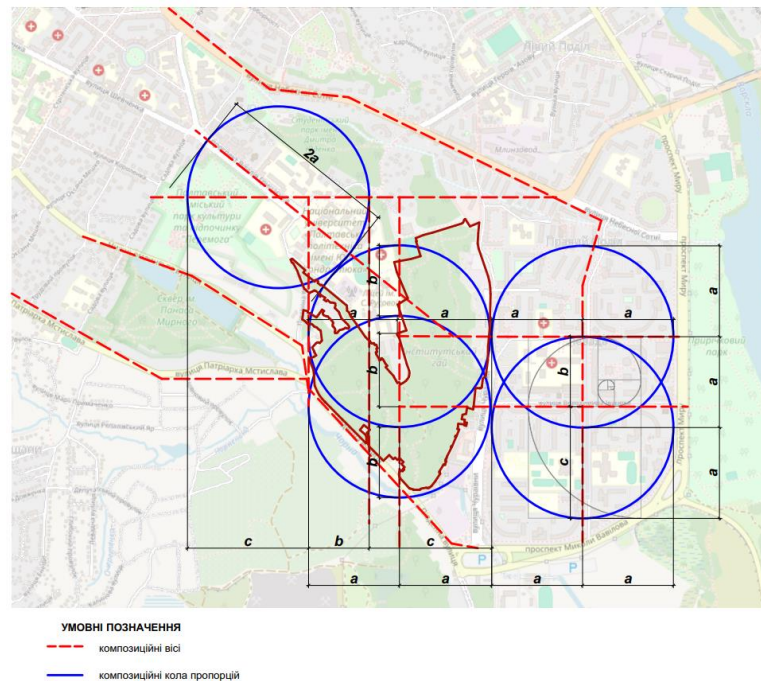

Рис. 3.1.26. Схема композиційного аналізу техногенного ландшафту.

Аналіз умов візуального сприйняття

Під час аналізу ділянки проектування було виділено основні точки для візуального сприйняття.

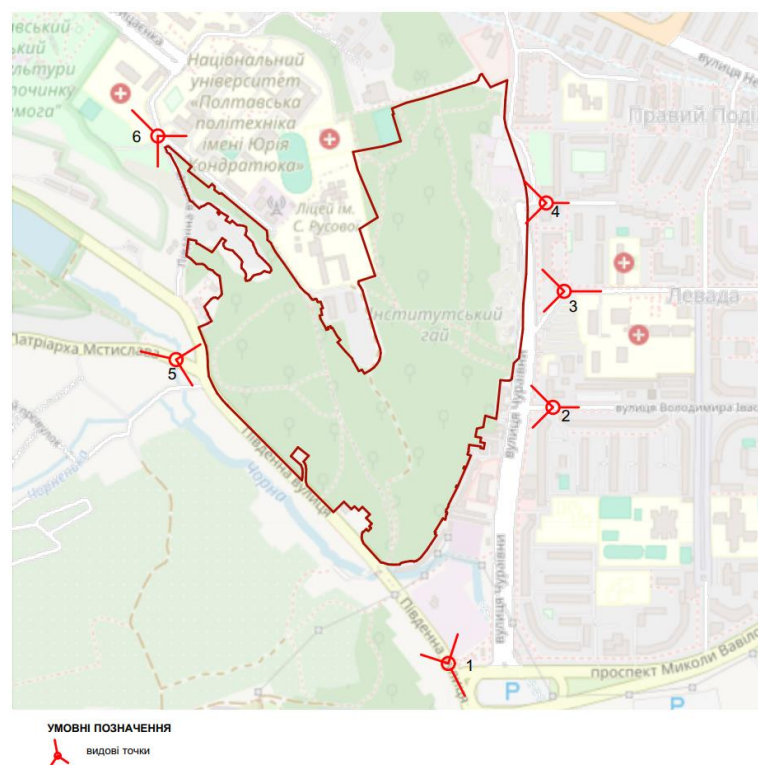

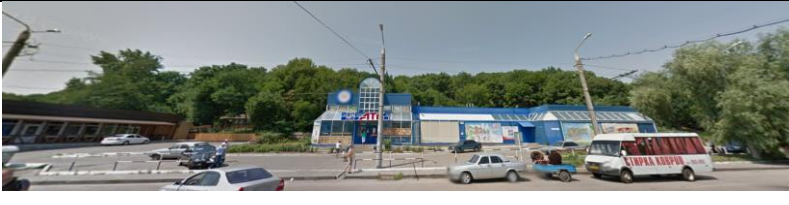

Рис. 3.1.27. Схема розміщення видових точок.

Таблиця 3.1.1.

Зображення видових точок

№ видової точки	Зображення	Опис
1		Вид з вул. Південна
2		Перехрестя вул. Чураївни та вул. В. Івасюка
3		Перехрестя вул. Чураївни та вул. О. Бідного
4		Перехрестя вул. Чураївни та пров. Рибальського
5		Вид з вул. Патріарха Мстислава
6		Перехрестя Першотравневого просп. та вул. Південної

3.2. Концепція ландшафтно-планувальної організації багатофункціонального парку в історичному середовищі парку "Інститутський Гай" в м. Полтава

Концепція ландшафтно-планувальної організації парку базуються на особливостях проектування багатофункціональних парків в історичному середовищі, а саме:

- врахування історичного контексту та цінності ділянки проектування та оточуючої території;
- багатофункціональності паркового простору та адаптивності просторово-планувальної структури;
- екологічної спрямованості ландшафтних рішень;
- врахуванні транспортної доступності та впорядкуванні пішохідних зв'язків з можливістю використання немоторизованих видів транспорту;
- стильової єдності та цілісності проектних рішень;
- забезпеченні соціальної взаємодії та активного відпочинку відвідувачів.

Проектом передбачається освоєння території земельної ділянки Інститутської гори у місті Полтаві площею 38 га. Данна територія, відповідно до генерального плану міста Полтава, відноситься до земель рекреаційного призначення. На території ділянки планується зведення багатофункціонального міського парку, який би слідував сучасним тенденціям ландшафтно-архітектури, забезпечував комфортний простір для відпочинку жителів міста та його гостей. Так як ділянка майже повністю знаходиться в зоні історичного ареалу міста, пропонується максимально відобразити культуру міста та внести історичний контекст в концепцію парку.

Особлива увага приділяється збереженню природного ландшафту території, а також інтеграції нових елементів благоустрою таким чином, щоб не порушити існуючий екосистемний баланс. Проектом передбачено створення тематичних зон, серед яких — культурно-історичний простір з інтерактивними

експозиціями, зона для проведення сезонних ярмарків, локація для проведення майстер-класів, виставок під відкритим небом та сад «Енеїда».

Проектування садів за сюжетом літературного твору дозволяє відвідувачам повністю поринути в події твору та відчутти себе головним героєм. Такий підхід слугуватиме не лише інструментом популяризації української літератури, а й створенням унікального освітньо-культурного простору. Такі сади сприятимуть збереженню національної культурної спадщини. Особливо корисними такі парки можуть бути для школярів та студентів, які вивчають які можуть вивчати літературні твори не тільки через читання, але й через досвід занурення в їхній світ. За літературний твір було обрано «Енеїду» Івана Котляревського. Іван Котляревський, як автор першої масштабної літературної праці, написаної живою українською мовою, є надзвичайно важливою фігурою для української культури та літератури. Його «Енеїда» — це не просто адаптація античного сюжету Вергілія, а справжня енциклопедія українського життя XVIII століття. Створення парку в Полтаві, на батьківщині письменника, стане символом вшанування його внеску в розвиток української мови, культури та самоідентичності.

Парк на схилі Інститутської гори міг би стати особливим місцем, де кожен куточок відображав би певні аспекти сюжету «Енеїди». Це також має культурно-історичне значення, оскільки Полтава — місто, де зберігається спадщина Котляревського, а сам парк надасть змогу глибше зануритись у сюжет твору.

Після дослідження сюжету твору було виокремлено тематичні зони парку: Знищена Троя, Карфаген, Сицилія, Кумська Земля, Пекло, Острів Цирцеї, Острів Латина.

Сюжет проходження парку «Енеїда»:

Відвідувачі парку "Енеїда" починають свою подорож із зони, що представляє руїни Трої, де вони стикаються з відчуттям розпачу, горя та хаосу після знищення міста. Вони проходять через зону шторму, де за допомогою звукових і світлових ефектів відтворено небезпеки бурі на морі, що викликає страх та відчуття небезпеки.

Після цього вони потрапляють до Карфагену, де на них чекає мирна та романтична атмосфера, символізуючи радість і кохання, що панують у цьому місті під правлінням Дідони. Переходячи до Сицилії, відвідувачі занурюються в атмосферу святкування та веселощів, де вони можуть відпочити та насолодитися музикою, танцями та традиційними стравами.

Далі вони входять у загадкову та тривожну зону Кумської землі, де темні ліси та печери готують їх до спуску в підземний світ. У цій зоні відвідувачі зустрічаються із Сивіллою і спускаються в пекло, де вони бачать сцени суду над грішниками, що створює похмуру і жахливу атмосферу.

На острові Цирцеї їх очікують магія, страх і небезпека, де ілюзії та магичні істоти постійно вводять в оману, нагадуючи про спокуси та обман. Завершується подорож на острові царя Латина, де панує спокій, надія і відвага.

Тут відвідувачі бачать сцени, що символізують новий початок і заснування нової батьківщини, залишаючи парк з почуттям завершеності та тріумфу після подолання всіх випробувань.

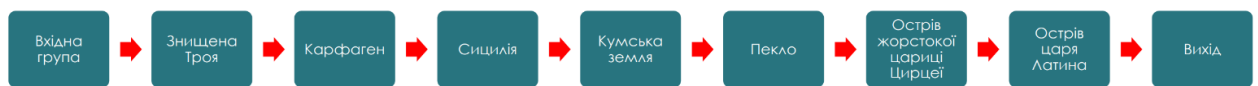

Рис.3.2.1. Маршрут проходження парку «Енеїда»

Функціональне зонування території

Парк умовно поділений дві частини – тиху (західна сторона) та активну (східна сторона). У рамках функціонального зонування території парку було визначено доцільним запропонувати такі основні зони:

- вхідна зона;
- зона тихого відпочинку та прогулянок;
- зона відпочинку дітей;
- спортивна зона;
- зони культурно-масових заходів та просвітніх заходів;
- господарська зона;
- тематичні зони.

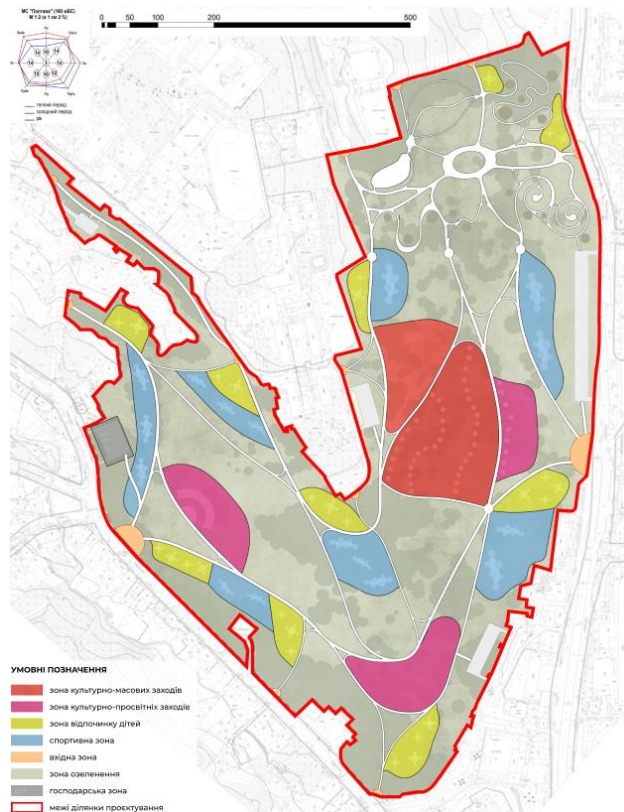

Рис.3.2.2. Функціональне зонування парку «Інститутський Гай»

Вхідна зона є ключовим елементом організації простору парку та виконує функцію інформаційно-орієнтаційного вузла. В межах вхідної зони передбачено встановлення інформаційних стендів із картою парку, правилами поведінки та довідковою інформацією про зони і маршрути. Також передбачено облаштування зручних лавок, тіньових навісів, декоративного озеленення, урн для сміття, велопарковок. Загальне оформлення зони виконується у стилістиці, гармонійній із загальним дизайном парку.

Зона тихого відпочинку та прогулянок займає більшу частину парку та переважно розташована східній частині парку. Ця зона представлена озеленими територіями з місцями для індивідуального або колективного відпочинку. Зокрема, облаштовано затишні ділянки з м'якими пуфами та шезлонгами для релаксації, розташовані під тінню дерев. Окремо виділено зони для пікніків на відкритих галявинах, де встановлено дерев'яні столи та лавки. Також передбачено кілька невеликих альтанок, які забезпечують захист від негоди та можуть використовуватись для спокійного читання або спілкування.

Зони відпочинку дітей рівномірно розподілені по всій території парку та розміщені неподалік від входів в парк, на безпечній відстані від транспортних шляхів і з урахуванням зручного доступу для батьків. У цих зонах облаштовано сучасні дитячі майданчики, виконані з врахуванням активного рельєфу на території парку. На деяких ділянках для дітей запроєктовані мотузкові парки, на невеликій висоті. До складу майданчиків входять гойдалки, гірки, лазанки, інтерактивні ігрові елементи та пісочниці. Для найменших передбачено окрему територію з м'якими ігровими модулями. Також встановлено лавки для дорослих, які супроводжують дітей, та тіньові навіси для захисту від сонця.

Спортивна зона включає відкриту тренажерну зону з вуличними тренажерами та обладнанням для різних видів спорту (кроссфіт, флай-йога, trx, атлетика). Частина території пристосована для занять йогою та фітнесом — це відкриті ділянки, на яких можна розмістити килимки або портативний спортивний інвентар. Освітлення дозволяє користуватися зоною навіть у вечірній час.

Зона культурно-масових заходів представлена у вигляді ділянки для проведення сезонних ярмарків та невеликих фестивалів. Конструкції, які використовуватимуться для проведення даних заходів є розбірними і мобільними та не несуть великого навантаження на ґрунт.

Зона культурно-просвітніх заходів включає зони для проведення майстер-класів, виставок під відкритим небом, а також невеликий зелени театр (який може використовуватись як лекторій) з лавками та навісом. У цій частині розташовані стенди з історичною або природознавчою інформацією про парк, QR-коди з доступом до інтерактивного контенту, а також книжкові шафи з можливістю буккросингу.

Господарська зона ізольована від основних маршрутів відвідувачів і включає приміщення для зберігання інвентарю, техніки для прибирання та догляду за зеленими насадженнями, а також санітарно-технічні вузли. Територія огорожена та має обмежений доступ.

Планувальна структура парку

Дорожньо-стежкова мережа парку базується на вже протоптаних доріжках та на створенні комфортного зв'язку між основними місцями перебування людей. Система доріжок виконана з врахуванням рельєфу та забезпечує зручне пересування для всіх груп населення. Входи розміщені поряд з місцями найбільшого скупчення людей. Головні входи розміщені з вул. Південна та вул. Чураївни, другорядні входи розміщені по просп. Першотравневому, вул. Південна, вул. Чураївни. Транспортне обслуговування території можливо здійснювати по пішохідним доріжкам з можливістю проїзду (їх ширина складає 4 метри). Ширина інших пішохідних доріжок складає 1,5-4 метри, в залежності від інтенсивності руху.

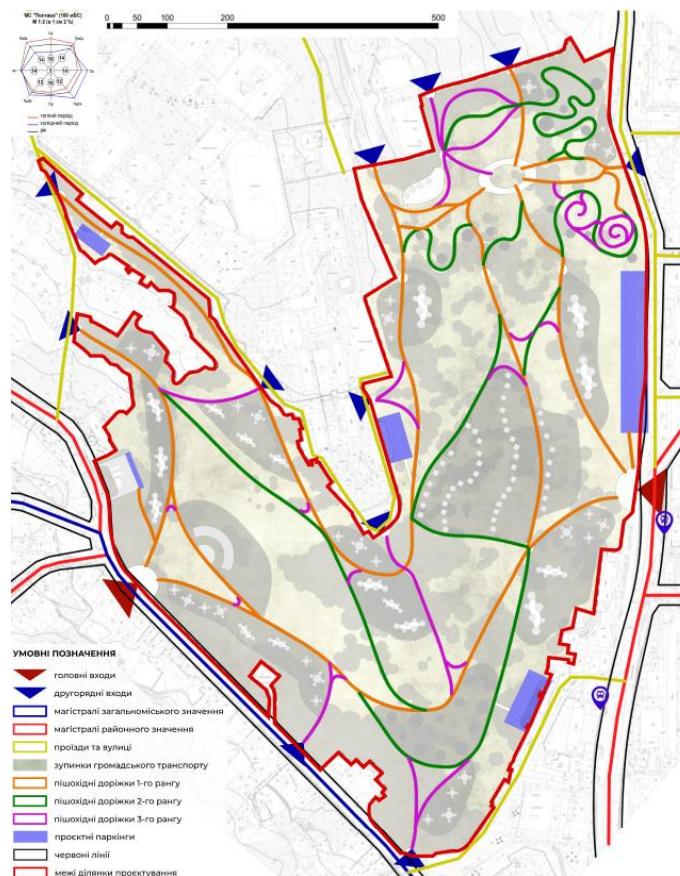

Рис.3.2.3. Дорожньо-стежкова мережа парку «Інститутський Гай»

На території парку розміщені наземні паркінги для тимчасового зберігання автомобілів. Загальна кількість машиномісць – 230 шт., що повністю забезпечує потреби відвідувачів.

3.3. Ландшафтна організація парку

На території парку «Інститутський Гай» застосовано сучасні прийоми архітектурно-художніх та інженерно-технічних елементів благоустрою, спрямовані на створення комфортного, естетично привабливого та екологічно збалансованого середовища. Проєктом передбачено розділено на такі функціональні зони - тихого відпочинку, активного дозвілля, дитячі ігрові та оглядові майданчики, кожна з яких має тематичне наповнення та візуальне вирішення. Зелені насадження доповнені декоративними квітниками, живоплотами, дендрокомпозиціями з місцевих і адаптованих до регіону видів рослин.

Благоустрій

Вхідна зона парку «Інститутський Гай» виконує роль не лише фізичного входу, а й символічного «порогу» між міським середовищем та природним простором. Її облаштування спрямоване на створення привабливого, пізнаваного і зручного входу для всіх категорій відвідувачів.

Передбачено формування головної площі перед входом, яка виконує функцію збору, орієнтації та розподілу пішохідних потоків. Вхідна зона облаштована лавочками для очікування, урнами для сміття, велопарковками та інформаційними стендами про парк та можливі маршрути.

Рис. 3.3.1. Приклад оформлення вхідної зони [52].

У структурі парку «Інститутський Гай» важливу роль відіграють *скульптурні композиції та декоративні елементи*, які не лише збагачують просторове середовище, а й формують унікальний образ ландшафту, підсилюючи його культурну та емоційну виразність. На території інтерактивної історичної зони планується розміщення хронологічної галереї: серія інформаційних панелей, що подають ключові події розвитку району та міста. На кожному стенді розміщено QR-коди, що ведуть на мультимедійний контент, включаючи відеоекскурсії та віртуальні архіви. В історичній зоні розміщується інтерактивні інсталяції, що демонструють місцеві полтавські ремесла та традиції.

Також на території парку планується встановлення зеленого театру у вигляді амфітеатру, конструкція якого розміщується по рельєфу. Тут можливе проведення лекцій, невеликих театральних постановок або концертів (рис. 3.3.2.).

Рис. 3.3.2. Приклад зеленого театру [53].

В тематичній зоні «сад *Енеїда*» розміщуються відповідні зони та скульптури за темою цього твору, для повного занурення в його атмосферу. На локації «Знищена Троя» розміщені скульптури руїн та фонтани з камінням. Також розміщені арки з розпиленням води. Такі елементи переносять відвідувачів парку в атмосферу шторму та знищеного міста.

Рис. 3.3.3. Приклад скульптури руїн [54].

Рис. 3.3.4. Приклад фонтанів [55].

Рис. 3.3.5. Приклад арки з розпиленням води [56].

В зоні «Карфаген» на головній доріжці використаний прийом квіткового тунелю, проходячи через який, люди відчуватимуть романтику та затишок. Біля другорядних доріжок розміщені лави для відпочинку.

Рис. 3.3.6. Приклад тунелю з квітів [57].

Рис. 3.3.7. Приклад лав [58].

На локації Сицилія розміщений фудкорт, де відвідувачі парку можуть відпочити та перекусити. На фудкорті розміщені мобільні заклади української кухні. Столики та мафи не заважають руху пішоходів.

Рис. 3.3.8. Приклад фудкорту [59].

В зонах «Кумська земля» та «Пекло» для більшого занурення у сюжетні події цих локацій були використані скульптури та імітований вогонь, що символізують покарання грішників (рис.3.3.8). В закутках лабіринтів зони «Острів Цирцеї» розміщені дзеркальні скульптури, що відображають обман та ілюзію (рис. 3.3.9). Сад «Острів Латина»: На території даної локації розміщений фонтан та зони для відпочинку (лави поєднані з рослинами) (рис. 3.3.10, 3.3.11).

Рис. 3.3.9. Приклад скульптур [60].

Рис. 3.3.10. Приклад скульптур [61].

Рис. 3.3.11. Приклад фонтану [62].

Рис. 3.3.12. Приклад лав з рослинами [63].

Вуличні меблі на території всього парку виконані з натуральних матеріалів та мають ергономічну, зручну та естетично витриману форму, що гармонійно інтегрується в природне середовище. Основними матеріалами є дерево, натуральний камінь, метал із порошковим покриттям, що забезпечує довговічність та стійкість до атмосферних впливів. Лавки розміщені уздовж основних прогулянкових маршрутів, біля оглядових точок та в місцях спокійного відпочинку. Їх форма адаптована до потреб людей різного віку та фізичних можливостей - передбачено моделі з підлокітниками, анатомічним вигином сидіння, зручними спинками, місцем для зупинки крісла колісного. Урни виконані в єдиному стилістичному рішенні з лавками — з дерев'яними обшивками та металевим корпусом. Деякі з них оснащені системами роздільного збору сміття. Також встановлено інформаційні тумби, стенди та навігаційні вказівники, виконані з дерева та металу з антивандальним покриттям. Їх дизайн лаконічний, а зміст подається кількома мовами із можливістю інтерактивного зчитування через QR-коди. Окрему категорію складають гамак-зони, мобільні лежаки, вуличні бібліотеки у шафах, а також ігрові лавки для дітей, що мають додаткові сенсорні елементи для розвитку моторики та уяви. Розміщення меблів

враховує інсоляцію, оглядовість, захищеність від вітру та інтеграцію в ландшафт, забезпечуючи максимальний комфорт і функціональність простору.

Спортивні майданчики облаштовані вуличними тренажерами, призначеними для занять фізичною активністю на відкритому повітрі, як для дорослих, так і для підлітків. Тренажери підібрані таким чином, щоб забезпечити можливість комплексного тренування всіх груп м'язів, включаючи кардіонавантаження, вправи на розтягнення, баланс та силову витривалість. Вони обладнані лавками для відпочинку, питними фонтанами та навісами для затінення, що дозволяє комфортно займатись навіть у спекотну погоду. Кожен тренажер має інформаційну табличку з інструкцією щодо користування та схемою вправ. Частина майданчиків адаптована для осіб з обмеженими можливостями, із зниженою висотою обладнанням та безбар'єрним доступом. Для молоді передбачено зону з воркаут-станцією — металевою конструкцією з турніками, брусами, стійками для вправ на власній вазі. Окремо в парку передбачено йога-зону - простір для занять медитативними та оздоровчими практиками, включно з йогою, пілатесом та стретчингом. Зона розташована в спокійній, озелененій частині парку, віддаленій від активного пішохідного руху, що дозволяє досягти максимального розслаблення та зосередженості.

Рис. 3.3.13. Вуличні тренажери [64].

Рис. 3.3.14. Йога-простір [65].

Рис. 3.3.15. Інклюзивні вуличні тренажери [66].

Рис. 3.3.16. Спортивний майданчик під навісом [67].

Дитячі майданчики в парку розрахованих на різні вікові групи: від малюків до дітей молодшого шкільного віку. Головна мета - створення безпечного, різноманітного за функціями та візуально привабливого простору для активного дозвілля дітей різного віку на свіжому повітрі. Майданчики поділено на три зони:

- зона раннього віку (1–3 роки) - з низькими гірками, пісочницями, балансувальними конструкціями, що сприяють розвитку дрібної моторики;
- зона дошкільного віку (3–6 років) - з комплексами для лазіння, каруселями, гойдалками;
- зона для дітей 6–12 років - з більш складними елементами: тарзанками, канатними конструкціями, мініскеледромами, інтерактивними ігровими панелями.

Усі ігрові елементи виготовлені з екологічно чистих, безпечних матеріалів — термодерева, полімерів без токсичних добавок, неіржавного металу. На майданчиках передбачено: тіньові навіси; лавки для батьків; питні фонтанчики та урни; інформаційні стенди з правилами користування.

В парку «Інститутський Гай» передбачено створення дитячих майданчиків за такими тематиками:

«Міні-місто Полтава» представляє культурну спадщину міста через інтерактивні ігрові елементи: макети історичних будівель, таких як ротонда Круглої площі, мініатюрний корпусний сад, старовинні садиби, храми та ратуші, адаптовані під формат ігрових хатинок. На території майданчика також передбачено маршрути пізнавального типу, що стимулюють логіку, увагу та інтерес до міської історії.

«Казковий світ» натхненний літературною спадщиною Полтавщини та оживляє сюжети відомих авторів у формі інтерактивної гри, тут розміщено:

- багаторівневий корабель Енея з поеми «Енеїда» Івана Котляревського з гіркою-вітрилом та схованками на борту; хатинка з тинном у стилі творів Панаса Мирного, що знайомить дітей із побутом ХІХ століття;
- філософський лабіринт «Пізнай себе» з цитатами та загадками на основі ідей Григорія Сковороди;
- «Гоголівська поляна», де вміщено містичні образи з творів Миколи Гоголя, включно з фігурами героїв «Ночі перед Різдвом», «Вія», інтерактивною каретою Солохи та казковими деревами з підсвіткою.

Рис. 3.3.17. Казковий світ [68].

Рис. 3.3.18. Міні-місто [69].

Третім тематичним простором є «Козацький форт» - дерев'яне укріплення, стилізоване під фортецю з вежами, канатними мостами, драбинами та тунелями. Це мотузковий парк для фізичної активності, який також виконує просвітницьку функцію, адже елементи оформлені за мотивами козацької символіки.

Усі майданчики спроектовані з урахуванням безпеки, ергономіки та естетики, а також мають покриття зони відпочинку для дорослих і доступні маршрути для дітей з особливими потребами.

Рис. 3.3.19. майданчик
Козацький форт [70].

Рис. 3.3.20. майданчик Козацька вежа [71].

Доріжки і покриття. Прогулянкові маршрути сформовано з урахуванням природного рельєфу місцевості, що дозволило мінімізувати земляні роботи та зберегти природну структуру схилів. Покриття майданчиків – гумові плити, встановлені на утрамбований пісок та щебінь (рис. 3.3.15), покриття пішохідних доріжок виконане «кам'яним килимом» - клейова суміш з кам'яною крихтою, залита на основу з щебню. В зоні «сад Енеїда» покриття доріжок виконано з гранвідсіву.

Рис. 3.3.21. Кам'яний
килим [72].

Рис. 3.3.22. Гумові плити
[73].

Рис. 3.3.23. Гранвідсів
[74].

Освітлення. Система освітлення парку «Інститутський Гай» розроблена відповідно до сучасних принципів комфортного, безпечного та енергоефективного середовища. Основна мета — забезпечити видимість у темну пору доби, акцентувати окремі просторові елементи, створити атмосферу затишку та емоційне сприйняття парку у вечірній час. У проекті використано декілька освітлювальних сценаріїв, залежно від функціонального призначення окремих зон.

Основне функціональне освітлення охоплює головні пішохідні маршрути, входи, перехрестя алей, зони активного користування. Для цього використовуються енергоефективні LED-світильники на опорах висотою 3,5–4 м із м'якою нейтральною температурою світла (4000К), що не засліплює, але забезпечує рівномірне покриття.

Ландшафтне декоративне освітлення застосовується у зонах відпочинку, на галявинах, біля арт-об'єктів, скульптур, квітників. Тут використовуються наземні і підземні точкові світлодіодні світильники, які підсвічують крону дерев, архітектурні композиції, декоративні насадження. Це підсилює естетичну виразність парку у вечірній час та створює багаторівневе світлове середовище. У тематичних зонах, таких як «Казковий світ» або «Гоголівська поляна», передбачено сценарне художнє освітлення - м'яке підсвічування дерев, інтерактивних інсталяцій і гойдалок кольоровими прожекторами, що вмикаються за заданими сценаріями. Такий підхід сприяє створенню емоційного простору, який змінюється в залежності від подій, пори року або свят.

Рис. 3.3.24. Функціональне освітлення [75].

Рис. 3.3.25. Ландшафтне освітлення [76].

Навігаційне підсвічування інтегроване у крайки доріжок, сходинки, лавки та поручні. Воно допомагає орієнтуватись на місцевості та підвищує безпеку руху, особливо на схилах або поблизу водних об'єктів.

Усі освітлювальні елементи мають енергоощадний режим роботи, керуються автоматично через таймери, частина з них живиться від сонячних панелей. Це дозволяє значно знизити витрати на обслуговування та забезпечити сталу роботу всієї системи.

Рис. 3.3.26. Ландшафтне освітлення [77].

Рис. 3.3.27. Навігаційне освітлення [78].

Дендрологія

Озеленення парку «Інститутський Гай» відіграє ключову роль у формуванні комфортного середовища, збереженні біорізноманіття, покращенні естетичного сприйняття простору та стабілізації рельєфу. На території зберігаються існуючі дерева: акація, клен, береза, в'яз, які утворюють основу зеленого каркасу парку. У підліску переважає шипшина, яка виконує функції захисного шару, природного живоплоту та джерела корму для птахів. Ці насадження збережено максимально, в місцях із пошкодженими екземплярами передбачено санітарне прорідження з подальшою заміною на молоді дерева того ж або сумісного виду.

Для підсилення видової різноманітності та покращення сезонного вигляду передбачено висадку нових декоративних порід. У місцях з крутим рельєфом (кут нахилу понад 15–20°) запроєктована висадка порід дерев і кущів, які зміцнюють ґрунт природним способом, а саме: ялівець козацький (*Juniperus*

sabina L.), кізильник Дамера (*Cotoneaster dammeri*), сосна гірська (*Pinus mugo*), лох сріблястий (*Elaeagnus commutata*), обліпіха (*Hippophae*), акація біла (*Robinia pseudoacacia*), барбарис Тунберга (*Berberis thunbergii*). Дані рослини мають властивість швидко поновлюватись кореневими паростками, що забезпечує укріплення зсувонебезпечного рельєфу.

Так як концепція парку «Інститутський Гай» полягає у відтворенні національної ідентичності та місцевої культури, проектом пропонується висадка рослин, які мають символічне значення для Полтавщини, серед яких: Калина звичайна (*Viburnum opulus*), дуб звичайний (*Quercus robur*), липа серцелиста (*Tilia cordata*), горобина звичайна (*Sorbus aucuparia*), тополя біла (*Populus alba*). Для підкреслення природного вигляду ділянки пропонуються групи трав'янистих рослин, які підкреслюють сезонну змінність, різноманітність фактур і кольорів, а також підтримують біорізноманіття.

Рис. 3.3.28. Група трав'янистих рослин [79].

Рис. 3.3.29. Квітник [80].

У структурі парку важливу роль відіграватимуть квітники, які слугуватимуть не лише декоративними елементами, а й засобом передачі культурних смислів. До складу квітників пропонуються рослини, характерні для традиційного українського подвір'я, зокрема — мальва рожева (*Alcea rosea*),

волошка синя (*Centaurea cyanus*), ромашка лікарська (*Matricaria chamomilla*), рута запашна (*Ruta graveolens*), чорнобривці (*Tagetes spp.*). Вони не лише прикрашають простір, а й несуть символічне навантаження, часто згадуються в піснях, легендах і обрядах.

Рис. 3.3.30. Фрагмент схеми озеленення

Рис. 3.3.31. Фрагмент дендроплану

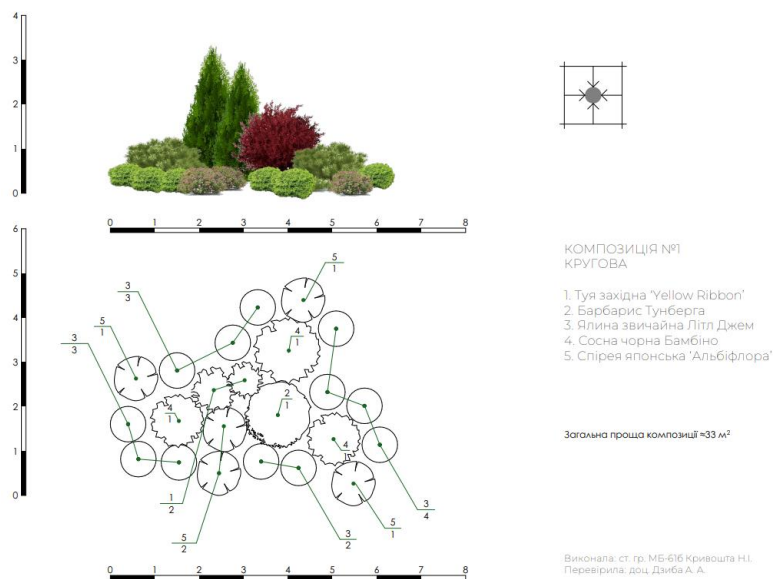

Рис. 3.3.32. Композиція рослин №1 (Кругова)

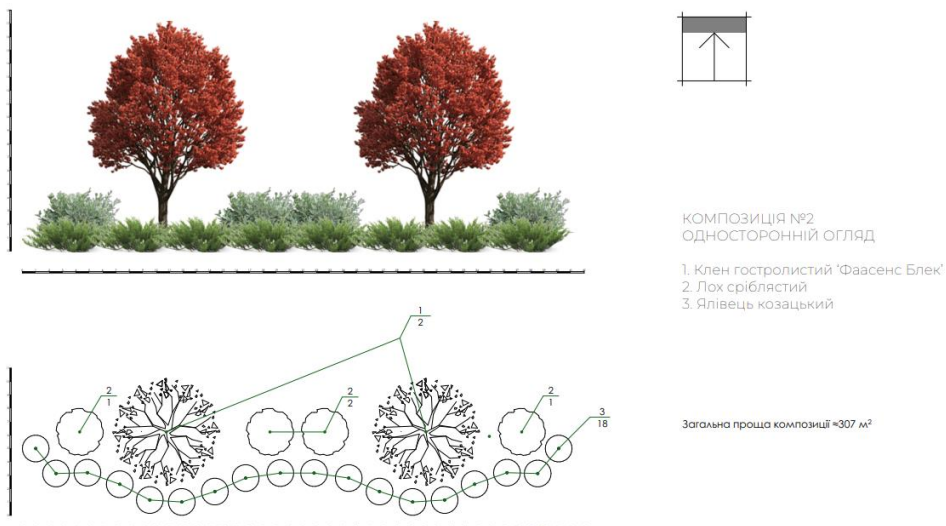

Рис. 3.3.33. Композиція рослин №2 (Односторонній огляд)

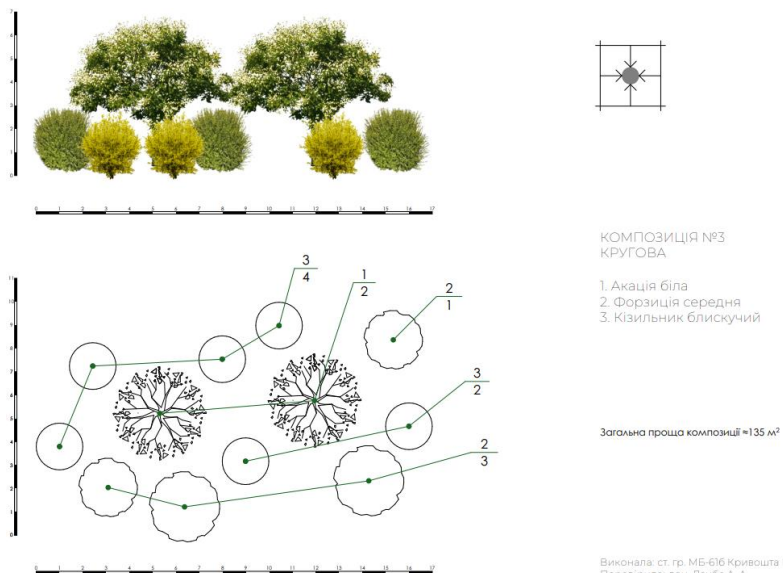

Рис. 3.3.34. Композиція рослин №3 (Кругова)

Таблиця 3.3.1.

Асортимент зелених насаджень

№	Найменування українською (латинською)	Вимоги до ґрунтів, світла, вологи, зимостійкість	h/d крони, м	Зображення
Запроектвані дерева				
1	Клен гостролистий `Фаасенс Блек` (<i>Acer platanoides</i> `Faassen's Black`)	Не вимогливий до ґрунтів, світло-півтінь, середня вологість, 4 зона морозостійкості	15-20/ 8-12	
2	Акація біла (<i>Robinia pseudoacacia</i>)	Невибаглива до ґрунтів, світло-півтінь, посухостійка, 4 зона морозостійкості	30-35/ 15-20	
3	Дуб звичайний (<i>Quercus robur</i>)	Не вимогливий до ґрунтів, світло-півтінь, середня вологість, 5 зона морозостійкості	40/ 15-20	
4	Липа серцелиста (<i>Tilia cordata</i>)	Не вимоглива до ґрунтів, світло-півтінь, середня вологість, 4 зона морозостійкості	18-25/ 10-12	
5	Горобина звичайна (<i>Sorbus aucuparia</i>)	Не вимоглива до ґрунтів, світло, посухостійка, 4 зона морозостійкості	7-12/ До 5	
6	Тополя біла (<i>Populus alba</i>)	Не вимоглива до ґрунтів, світло, вологолюбна, 4 зона морозостійкості	30-35/ 15-20	

7	Обліпіха звичайна (<i>Hippophae rhamnoides</i>)	Родючий ґрунт, світло, посуhostійка, 4 зона морозостійкості	3-7/ 4-6	
Запроектовані кущі				
8	Сосна гірська (<i>Pinus mugo</i>)	Не вимоглива до ґрунтів, світло, помірна вологість, 4 зона морозостійкості	4,5/ 6	
9	Ялівець козацький (<i>Juniperus sabina</i> L.)	Не вимогливий до ґрунтів, світло, посуhostійкий, 4 зона морозостійкості	1-1,5/ 3-3,5	
10	Кізильник Дамера (<i>Cotoneaster dammeri</i>)	Не вимогливий до ґрунтів, тіньовитривалий, посуhostійкий, 5 зона морозостійкості	До 0,2/ 0,8-1,2	
11	Лох сріблястий (<i>Elaeagnus commutata</i>)	Суглинистий ґрунт, світло-півтінь, посуhostійкий, 5 зона морозостійкості	4/ 3	
12	Барбарис Тунберга (<i>Berberis thunbergii</i>).	Кислий або слабо лужний ґрунт, світло, посуhostійка, 5 зона морозостійкості	1,5-2/ 1,5-2	
13	Калина звичайна (<i>Viburnum opulus</i>)	Не вимоглива до ґрунтів, світло-півтінь, посуhostійка, 4 зона морозостійкості	3-7/ 4-6	

Таблиця 3.3.2.

Техніко-економічні показники до генплану

№	Найменування	Одиниця виміру	Існуючий план	Проектна пропозиція
1	Загальна площа парку, всього в тому числі:	га	38	38
2	озеленення	га	20	21,5
3	дорожньо-стежкової мережі	га	0,3	3,4
4	майданчиків	га		13,11
5	Планувальне рекреаційне навантаження	ос./га		100
6	Кількість одночасних відвідувачів	ос.		3800
7	Кількість паркомісць	шт.		230

Висновки до розділу 3

Об'єктом для проєктування обрано парк, розташований на схилі Інститутської гори в місті Полтава, це місце є унікальним, з багатою історією та панорамними видами на місто. Ця територія, попри значний потенціал, нині використовується обмежено і потребує оновлення. Ділянку оточує житлова забудова, що робить його важливим рекреаційним простором для місцевих мешканців. На жаль, сьогодні територія парку виглядає занедбаною: відсутня цілісна концепція, недостатня кількість елементів благоустрою, слабка інтеграція з історичним контекстом міста. Міські ініціативи з благоустрою часто обмежуються точковими втручаннями, які не вирішують загальної проблеми. Саме тому було обрано цей об'єкт для створення проєкту сучасного багатофункціонального парку «Інститутський Гай», який би відображав історичну ідентичність Полтави, поєднував традиції з новими форматами дозвілля, і став би впізнаваним міським простором із власним характером.

Концепція парку передбачає формування кількох тематичних зон, кожна з яких має власну ідею, характер та функціональне наповнення. Серед них - тематичний сад «Енеїда», який виступає як простір культурної рефлексії та творчої інтерпретації української класики. Цей сад є лише однією з частин загальної структури парку, проте має символічне значення як національно-ідейний центр композиції. У тематичному саду «Енеїда» відтворений сценарій подорожі головного героя поеми Івана Котляревського - від зруйнованої Трої до острова Царя Латина. Цей простір запрошує відвідувача пройти шляхом героя, переосмислити власні життєві віхи крізь призму алегоричних образів. Функціонально-планувальна структура парку «Інститутський Гай» побудована на принципі збереження природного каркасу території та врахування актуальних потоків відвідувачів. Проєктом територія парку умовно поділена на тиху й активну частини, кожна з яких має свою спеціалізацію. Виділено такі функціональні зони: вхідну, зону тихого відпочинку, зону дитячого відпочинку, спортивну, зону культурно-масових і просвітницьких заходів, господарську та тематичні зони. Основою планування стала існуюча доріжкова мережа, доповнена новими маршрутами з урахуванням рельєфу та інтенсивності руху. Передбачено створення комфортного середовища для всіх категорій населення - від маломобільних груп до сімей із дітьми.

Ландшафтна структура парку «Інститутський Гай» базується на гармонійному поєднанні природного рельєфу, функціонального зонування та культурно-історичного наповнення. Проєкт передбачає створення комфортного, інклюзивного та візуально насиченого середовища, що враховує потреби різних вікових та соціальних груп відвідувачів. Серед основних рішень: тематичні простори за сюжетом «Енеїди» Івана Котляревського, інтерактивні елементи, скульптурні композиції, екологічно чисті матеріали, а також сучасна система благоустрою, що забезпечує навігацію, комфорт і естетичну привабливість. Ландшафтна концепція сприяє не лише відпочинку та дозвіллю, а й формуванню унікального простору з культурною та освітньою складовою.

РОЗДІЛ 4. ФОРМАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ З ГАРМОНІЗАЦІЇ МІСТОБУДІВНОГО ЧИ ЛАНДШАФТНО- РЕКРЕАЦІЙНОГО ОБ'ЄКТА

4.1. Художня концепція містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта

4.1.1. Вербальний опис художньої концепції містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта.

Концепція формування парку «Інститутський гай» базується на ідеї створення просторової історико-пізнавальної подорожі, в якій поєднані природні мотиви та культурно-історичний зміст регіону. Структура парку організована у вигляді послідовних просторів, які змінюються в міру пересування, подібно до розгортання сюжетних етапів подорожі крізь час.

Сама назва міста походить від притоки річки Ворскла – Лтава, а саме від словосполучення «по Лтаві», виходячи з цього, виникла ідея пов'язати пішохідну мережу парку з рікою Ворскла. Форми доріжок, майданчиків та відкритих просторів мають хвилястий, м'який характер, а композиція нагадує мережу розгалужених русел, де основні маршрути виступають у ролі головних потоків, а другорядні стежки виконують функцію приток, що забезпечує природну логіку переміщення територією. Доріжки, немов потік води в річці, переносять відвідувачів по островам (зонам на майданчикам). Структура маршруту організована таким чином, щоб відвідувач поступово відкривав для себе різні періоди та культурні образи: від витоків народної творчості до відомих постатей літератури й історії Полтавщини.

Загальна ідея художнього формування парку полягає в тому, щоб перетворити пересування територією у подорож не тільки у просторі, а й у культурній пам'яті, де природна краса поєднана зі змістовним нарративом історії Полтавщини.

4.1.2. *Зображення художньої концепції містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта.*

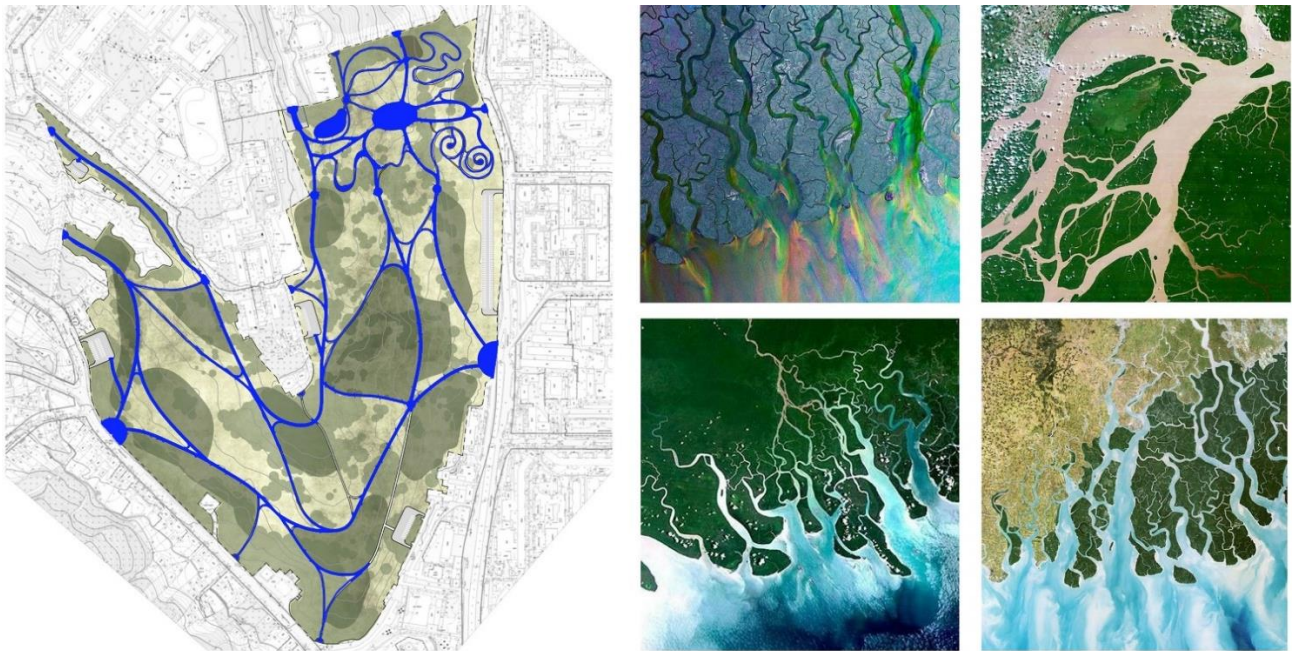

Рис. 4.1.1. Відображення художньої концепції на плануванні парку

4.2. Енерго-інформаційне моделювання містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта

4.2.1. Тематичне зонування ділянки

Так як в основу концепції закладено ознайомлення з культурою місцевості, то парку будуть розміщені тематичні зони, де відвідувачі зможуть ознайомитись з місцевою культурою, наприклад:

- Сад «Енеїда» за сюжетом твору Івана Котляревського, пройшовши через який, люди зможуть відчувати себе головним героєм твору;
- Майданчики «Казковий світ», де будуть відтворені герої літературних творів письменників Полтавщини;
- Майданчики «Козацький форт» з відтворенням козацьких фортець, мотузковими парками;
- Інтерактивна історична зона створення міста, відтворення місцевого ремесла та інші локації які відобразатимуть місцеву ідентичність;
- Зони, де тематика може змінюватись в залежності від свят, пори року або подій.

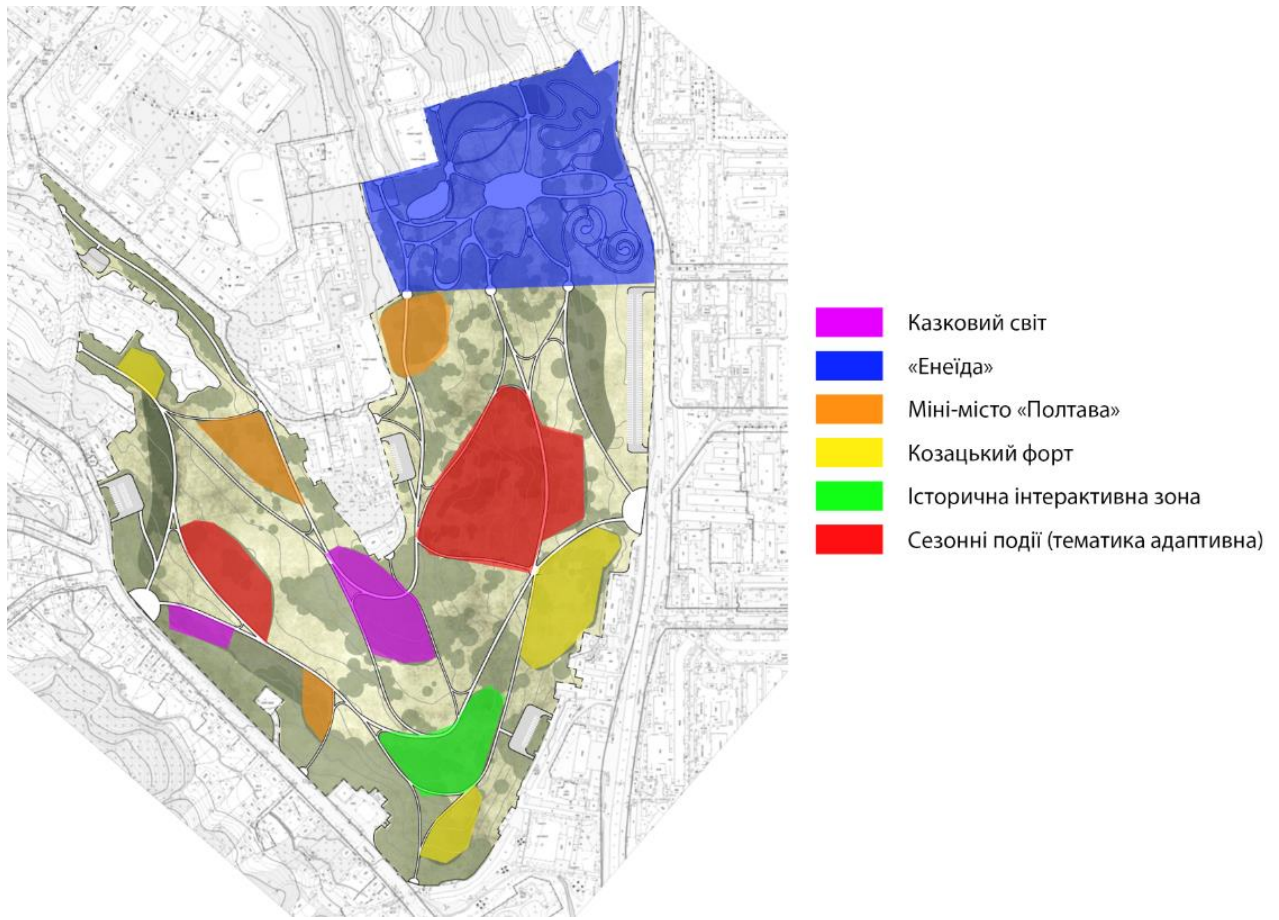

Рис. 4.2.1. Схема тематичного зонування парку

4.2.2. *Сценарне моделювання урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища*

Для задоволення потреб різних груп користувачів та урізноманітнення середовища було визначено такі групи людей, які будуть користуватись проєктованим простором:

- місцеві мешканці – прогулянки, відпочинок (тихий/активний), зустрічі з друзями, прогулянки на майданчиках, спорт, відвідування експозиційних зон;
- мешканці прилеглих районів - прогулянки, відпочинок (тихий/активний), зустрічі з друзями, вигул домашніх тварин, прогулянки на майданчиках, спорт, пересування до центральної частини міста;
- туристи - прогулянки, відпочинок (тихий/активний), зустрічі з друзями, прогулянки на майданчиках, спорт, відвідування експозиційних зон, екскурсії.

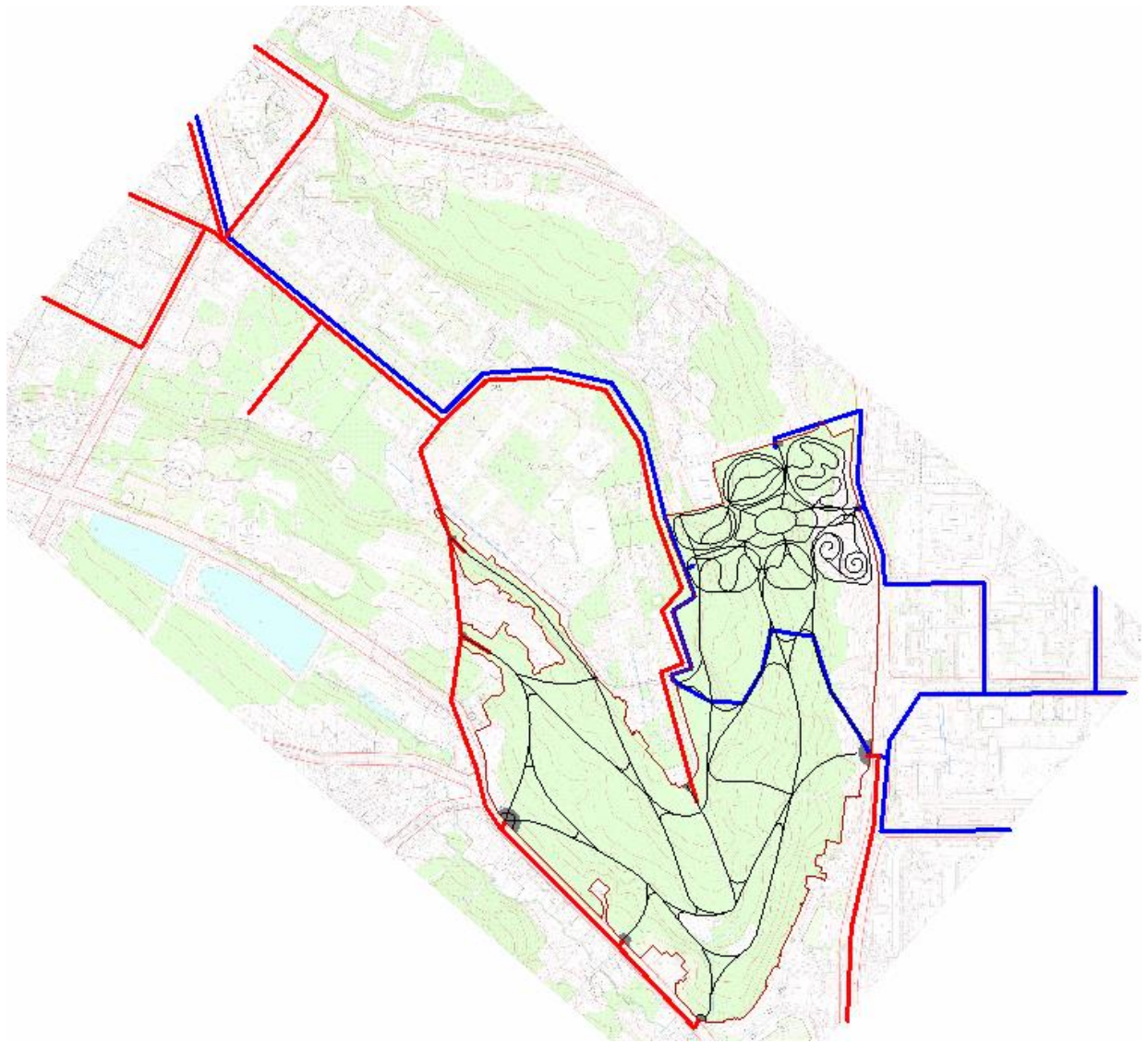

Рис.4.2.2. Схема сценарного моделювання (червоним – маршрут мешканців міста та туристів, синім – мешканців прилеглих районів).

Рух відбуватиметься по всім головним доріжкам парку в залежності від унікальних потреб кожної людини, на схемі можна побачити, що маршрут мешканців міста та туристів збігається.

4.2.3. Програмування емоційних реакцій людини на оточення

Туристичний маршрут №1. Подорож по всьому парку – 1-2-3-4-5-8.

Таким чином відвідувачі будуть відчувати весь спектр емоцій, проведуть гарно час, дізнаються багато нової інформації про місто.

Туристичний маршрут №2. Для зацікавлених в історії міста пропонується маршрут 1-2-3-6-4-8. Проходячи цей маршрут, люди відчують занурення у твір

«Енеїда», відвідають майданчики «Міні-місто Полтава», «Козацький форт» відвідають історичну інтерактивну зону.

Туристичний маршрут №3. Парк «Енеїда» - 9-2-9. Пройшовши крізь всі тематичні зони, відвідувачі пройдуть сюжет твору «Енеїда» за відповідними до нього тематичними зонами.

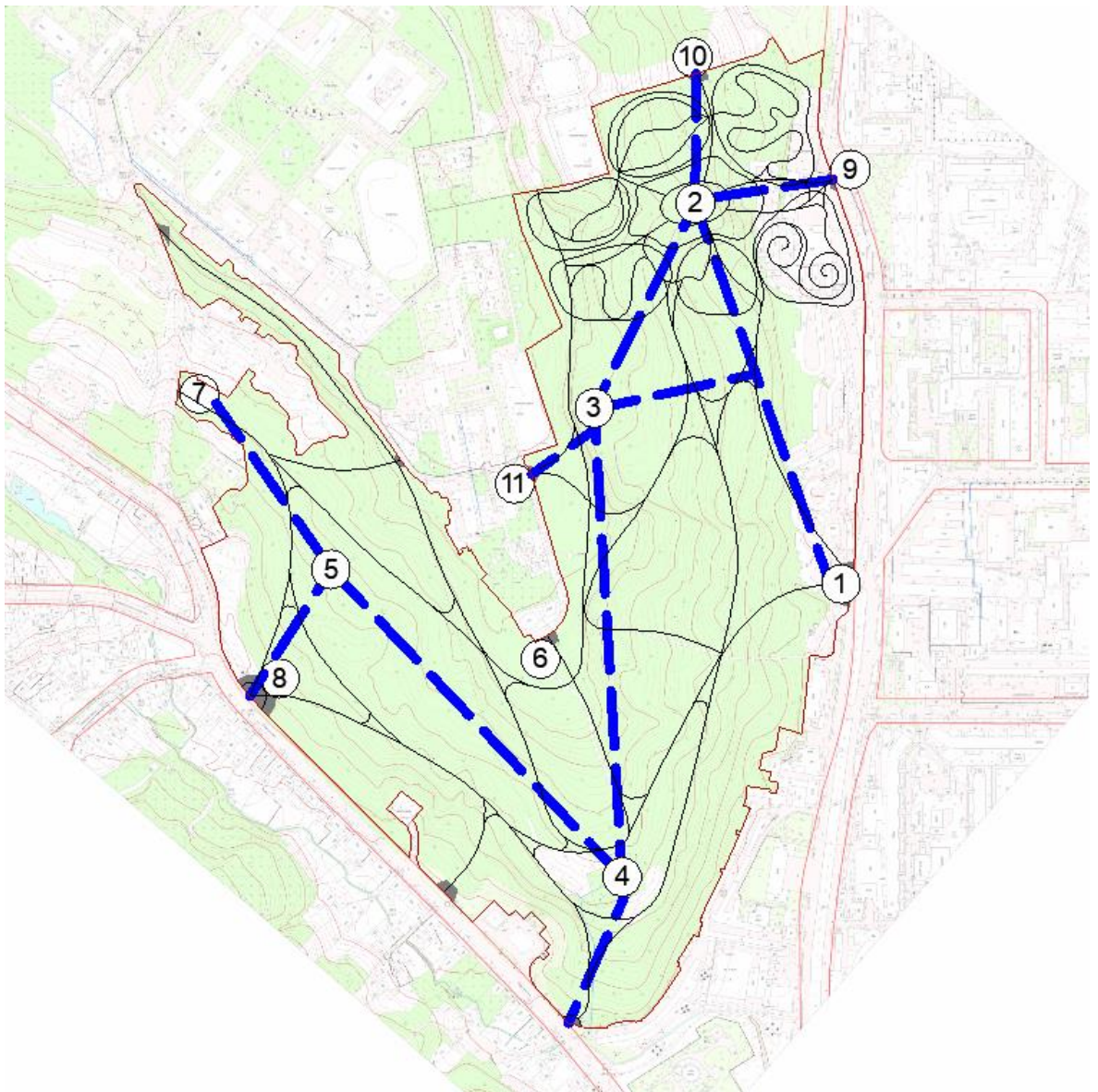

Рис. 2.2.3 Схема емоційних маршрутів парку

4.3. Просторово-часове моделювання містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта

4.3.1. Часове моделювання функціональних процесів

Часове проектування функціональних процесів передбачає організацію перебування людей в зонах із різними функціональними призначеннями. Згідно з тематичним зонуванням території та концепцією її урбаністичного дизайну,

виділені ключові точки, що забезпечують максимально тривале перебування відвідувачів. Найбільше часу відвідувачі проводитимуть в місцях тихого та активного відпочинку.

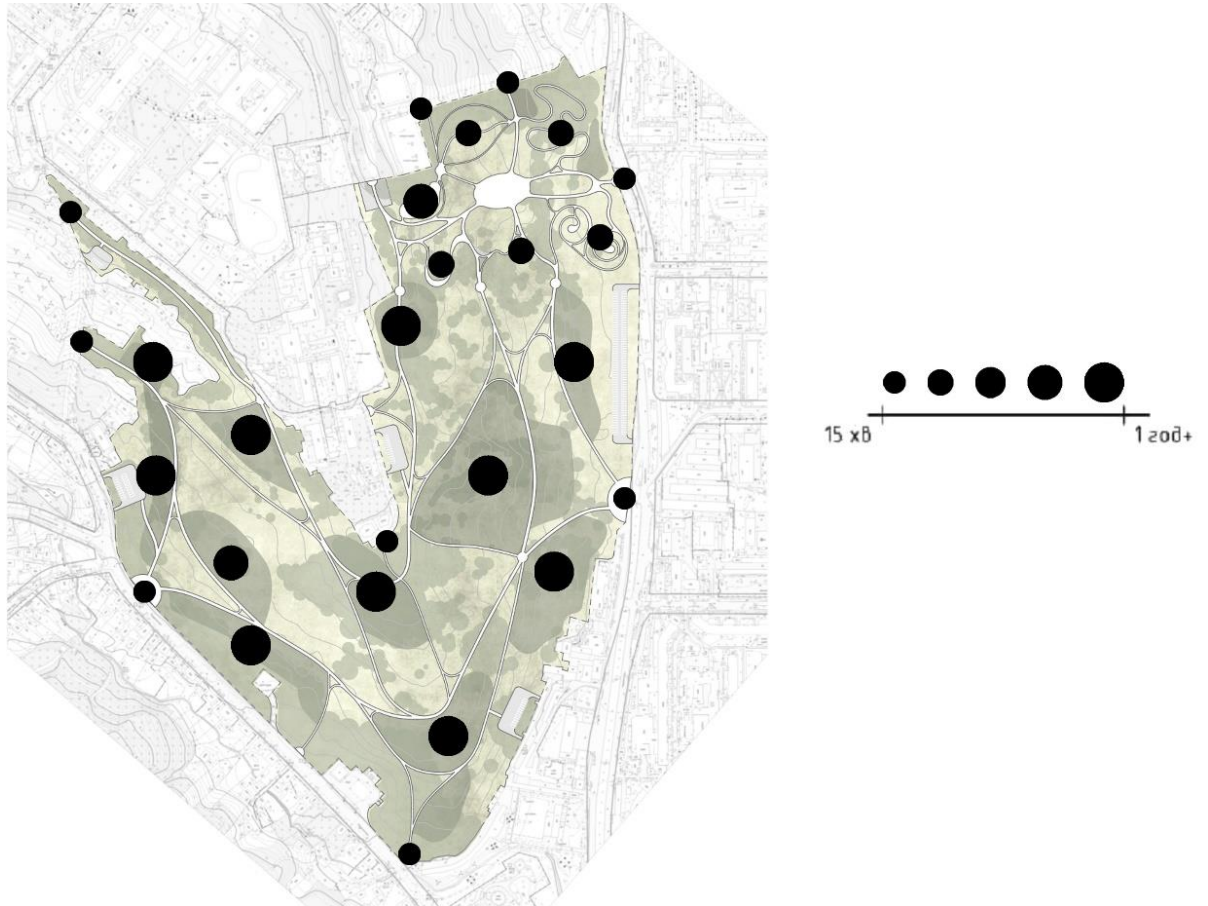

Рис. 4.3.1. Схема періодичності функціонального використання території різними категоріями відвідувачів

4.3.2. Об'ємно-просторова композиція ландшафтно-рекреаційного об'єкта

У просторовій композиції громадського простору забезпечується гармонійний зв'язок із природним середовищем та підкреслюється особливість ландшафту місцевості. Організація парку відповідає вимогам щодо інтеграції середовища в архітектурний і масштабний контекст.

Візуальні акценти створюються у ключових точках, які стають зоровими орієнтирами. Домінуючі елементи та акцентні споруди плануються на перетині головної та другорядних композиційних осей.

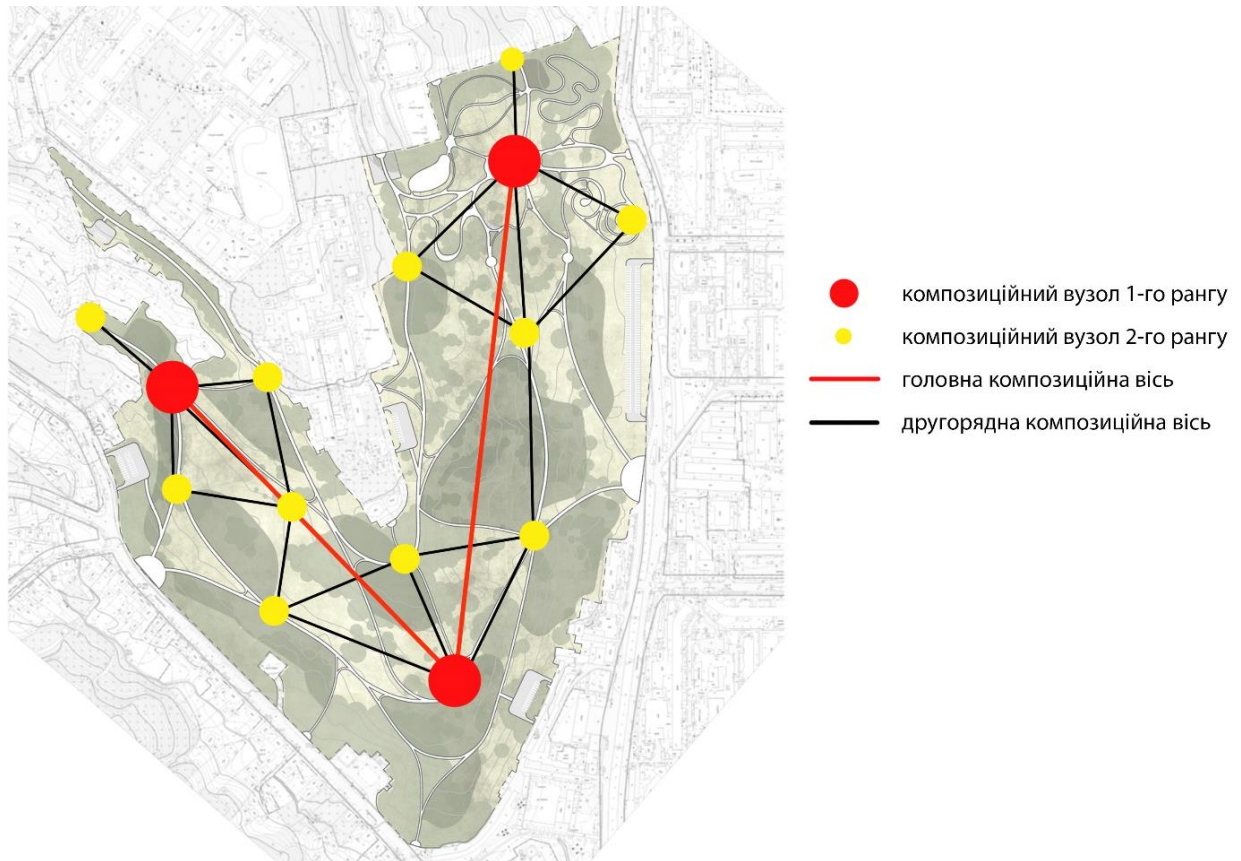

Рис. 4.3.2 Схема об'ємно-просторової композиції ландшафтно-рекреаційного об'єкта

4.3.3. Підбір засобів виразності урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища

Підбір засобів виразності міського середовища дозволяє грамотно організувати простір, забезпечуючи його функціональність і гармонійний вигляд. Для цього використовуються об'єкти, які відповідають тематичному зонуванню, об'ємно-просторовій композиції та функціональному призначенню території.

Такі рішення включають:

- Акценти через кольори, фактури й архітектурні елементи, що підтримують зв'язок із природою та історичним контекстом.
- Створення зон із різним функціональним навантаженням, які формують комфортне середовище для перебування людей.
- Урбаністичні структури, що відповідають локальній ідентичності та відображають місцеві особливості, такі як орнаменти чи матеріали.

Рис. 4.3.3 Схема підбору засобів виразності ландшафтно-рекреаційного середовища

Висновки до розділу 4

Художня концепція гармонізації середовища базується на інтеграції естетичних, функціональних і емоційних принципах. Тематичне зонування, сценарне моделювання та підбір засобів виразності дозволили створити модель простору, що відповідає сучасним вимогам комфорту, естетичності та сталості.

Загалом гармонізація досліджуваного ландшафтно-рекреаційного об'єкта є досяжною за умови комплексного підходу до оцінки його естетичного потенціалу. Запропоновані рішення можуть стати основою для подальших практичних розробок у галузі містобудування та дизайну міського середовища, орієнтованих на підвищення якості життя в урбанізованих просторах.

РОЗДІЛ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Основні поняття

Цивільний захист України - Цивільний захист України - це система заходів, які спрямовані на захист населення, майна та довкілля від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, а також від наслідків війни.

Надзвичайна ситуація (НС) - це подія або ряд подій, що виникають раптово та непередбачувано, мають загрозливий характер та вимагають негайної реакції для запобігання чи ліквідації небезпеки для життя, здоров'я, майна, навколишнього середовища та інших цінностей людини.

Надзвичайні ситуації можуть мати природний або техногенний характер. Природні надзвичайні ситуації можуть бути землетрусами, повеннями, смерчами, пожежами та іншими стихійними лихами. Техногенні надзвичайні ситуації пов'язані з аваріями на промислових об'єктах, викидами небезпечних речовин, вибухами та іншими техногенними подіями.

Надзвичайні ситуації можуть мати різний рівень небезпеки та наслідки - від локальних подій, що не потребують значної мобілізації ресурсів та зусиль, до масштабних катастроф, що потребують значних зусиль та ресурсів для ліквідації наслідків [81].

Загальними ознаками надзвичайних ситуацій є:

- Наявність або загроза загибелі людей [81];
- Істотне погіршення стану довкілля [81];
- Матеріальні збитки [81];
- Суттєві погіршення умов життєдіяльності населення [81].

За масштабом поширення з урахуванням тяжких наслідків НС можуть бути:

- Загальнодержавного рівня [81];
- Регіонального рівня [81];
- Місцевого рівня [81];
- Об'єктового рівня [81].

За швидкістю і раптовістю протікання НС класифікують на:

- Раптові (вибухи, землетруси, транспортні аварії та катастрофи) [81];
- НС, які швидко поширюються (аварії з викидом СДОР, утворення хвиль прориву на гідрологічних спорудах, пожежі, тощо) [81];
- НС, які поширюються з помірною швидкістю (аварії з викидом радіоактивних речовин, аварії на комунально-енергетичних мережах) [81];
- НС, яка повільно поширюється (посухи, епідемія, екологічно небезпечні явища) [81].

Основними завданнями цивільного захисту в Україні є попередження надзвичайних ситуацій, ліквідація їх наслідків та забезпечення належного рівня безпеки населення. Для цього створено систему цивільного захисту, яка включає в себе державні та місцеві органи управління, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, а також громадські організації та волонтерські рухи.

Завдання Цивільного захисту (ЦЗ) України [81]:

- Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного походження і вжиття заходів для зменшення збитків та втрат у разі аварій, катастроф, вибухів, великих пожеж і стихійних лих;
- Оповіщення населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час та постійне інформування його про наявну обстановку;
- Захист населення від наслідків стихійних лих, аварій, катастроф, великих пожеж і застосованих засобів ураження;
- Організація життєзабезпечення населення під час аварій, катастроф, стихійного лиха та у воєнний час;
- Організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у районах лиха та в осередках ураження.

5.1. Характеристика району, в якому проектується об'єкт

Парк «Інститутський Гай» проектується у центральній частині міста Полтава на схилі Інститутської гори. Ділянка межує з районом, який має щільну забудову житлового та громадського призначення, активну транспортну інфраструктуру, велику кількість навчальних закладів та соціально-культурних об'єктів. Близькість житлових масивів зумовлює значну кількість відвідувачів парку протягом усього року.

Рис. 5.1. Ситуаційна схема

Клімат регіону — помірно-континентальний з теплим літом і помірно холодною зимою. Рельєф території складний: перепад висот сягає понад 60 метрів, що створює умови для формування локальних ерозійних процесів, поверхневого стоку та потребує спеціальних заходів стабілізації ґрунтів. Тип ґрунтів — переважно чорноземи, подекуди з вкрапленнями супісків та пісковиків на глибших шарах.

5.2. Характеристика об'єкту проектування

Парк «Інститутський Гай» є багатофункціональним рекреаційним об'єктом, призначеним для організації культурного, спортивного, освітнього та

екологічного дозвілля населення. Проектування території враховує природні особливості місцевості, значний ухил ділянки, наявність ярів, терас і балок.

Площа парку «Інститутський Гай» - 38 га

Місткість – 3800 ос.

В межах проекту передбачено функціональне зонування:

- зони активного відпочинку (дитячі та спортивні майданчики);
- зони тихого відпочинку (прогулянкові алеї);
- інтерактивні освітні простори (історична зона);
- зони культурно-масових заходів.

У зв'язку з наявністю крутих схилів передбачено укріплення ґрунтів за допомогою посадки кущових рослин (шипшина, в'яз), облаштування підпірних стінок із природного каменю та біоінженерних технологій.

З метою забезпечення безпеки передбачено розгалужену мережу евакуаційних маршрутів, оснащення парку системами зовнішнього освітлення, звукового оповіщення та пунктами надання домедичної допомоги. Евакуаційні маршрути прокладені через основні алеї парку, з виходами до прилеглих вулиць із забезпеченням можливості доступу спецтехніки. На території парку будуть встановлені інформаційні табло з планами евакуації.

5.3. Розрахунок заходів цивільного захисту

Для забезпечення цивільного захисту на території парку передбачено комплекс заходів:

- Система оповіщення: розташування гучномовців уздовж головних прогулянкових маршрутів із можливістю екстреного інформування відвідувачів.
- Евакуаційні маршрути: проектом заплановано кілька основних евакуаційних коридорів із виходами на прилеглі міські вулиці. Основні маршрути розташовані вздовж природних терас та проміжних площадок схилів, що мінімізує ризики при евакуації.
- Станції першої допомоги: біля головних вузлів парку (центральна площа, спортивна зона, інтерактивні майданчики) облаштовані малі

пункти з аптечками та базовим обладнанням для надання домедичної допомоги.

- Укріплення рельєфу: з метою запобігання зсувам ґрунтів та ерозійним процесам у місцях крутих схилів передбачено укладання біорешіток, висадку закріплюючих рослин та будівництво підпірних стінок з природного каменю та габіонів.
- Освітлення: мережа аварійного освітлення уздовж основних шляхів евакуації забезпечує безпечне пересування в нічний час або у випадку відключення основної електромережі.
- Навчання персоналу: розроблено інструкції для обслуговуючого персоналу парку щодо дій у надзвичайних ситуаціях (пожежа, штормовий вітер, зсуви), заплановано проведення періодичних тренувань.

Рис. 5.2. План евакуації.

Організація заходів відповідає чинним вимогам Кодексу цивільного захисту України та нормативним актам у сфері безпеки об'єктів масового перебування.

Висновки до розділу 5

Проект облаштування парку «Інститутський Гай» передбачає комплексний підхід до питань цивільного захисту з урахуванням специфіки складного рельєфу ділянки. Вжиті заходи спрямовані на мінімізацію ризиків для життя і здоров'я відвідувачів у випадку надзвичайних ситуацій, а також на забезпечення оперативної евакуації та ефективного інформування населення. Реалізація запропонованих рішень дозволить створити безпечне, комфортне та стійке до екологічних викликів середовище.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень показав, що основна увага науковців зосереджена на проблемах розвитку паркової інфраструктури, факторах, які впливають на розміщення та функціонування садово-паркових об'єктів, а також на питаннях використання інноваційних технологій у ревіталізації історичних парків. Окремі праці присвячені екологічним, естетичним та соціальним аспектам проектування парків. Водночас тема створення багатофункціональних міських парків в історичному середовищі досліджена недостатньо, що вказує на необхідність її подальшого розвитку.

2. В результаті аналізу реалізованих проєктів у містах з історично сформованим середовищем було виявлено такі характерні тенденції організації паркового простору: збереження історико-культурної цінності місцевості та її ландшафту, створення багатофункціонального простору з зонами для активного і пасивного відпочинку, адаптація території до потреб усіх вікових і соціальних груп населення. Особливу увагу приділяється використанню екологічних матеріалів, інтеграції сучасних технологій.

3. Виділено основні фактори, що впливають на проектування багатофункціональних міських парків в історичному середовищі, серед яких слід зазначити: містобудівні, екологічні, історико-культурні, соціальні, естетичні та інженерно-технічні. До ключових умов, що мають бути враховані при розробці таких проєктів, належать: збереження історико-ландшафтної спадщини, створення комфортного і безбар'єрного простору для всіх вікових та соціальних груп, гармонійне поєднання сучасних функцій з автентичними елементами середовища, ефективне використання території, впровадження гнучких та адаптивних рішень, а також підсилення унікальної ідентичності парку як простору колективної пам'яті та культурного значення.

4. Розглянуто нормативні вимоги до проектування парків з охоронюваним ландшафтом, зокрема регламенти щодо планувальної організації, озеленення, благоустрою, інженерної інфраструктури та рекреаційного навантаження. Проаналізовано законодавчі обмеження використання охоронних зон.

Нормативно-правові вимоги є обов'язковими до врахування й забезпечують сталий розвиток, екологічну безпеку та збереження культурної спадщини.

5. Визначено принципи ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі, зокрема: функціональну диференціацію, гармонізацію простору, екологізацію, збереження спадщини, інклюзивність і економічну доцільність. Їх реалізація забезпечує культурну, соціальну значущість та екологічну збалансованість паркових територій відповідно до потреб сучасного міста.

6. Проаналізовано особливості проектування багатофункціональних парків в історичному середовищі. Основну увагу приділено врахуванню історико-культурного контексту, адаптації до наявної забудови, стильовій єдності та інтеграції парку в міську структуру. Визначено важливість екологічності, інклюзивності, транспортної доступності та соціальної функції таких просторів. Запропоновані підходи сприяють збереженню культурної спадщини та біорізноманіття, формуючи сталий і змістовний міський ландшафт.

7. На прикладі парку «Інституський Гай» в місті Полтава проектом передбачено створення багатофункціонального парку в історичному середовищі, який стане культурно-освітнім простором не лише для мешканців міста, а і для туристів. Концепція парку полягає у поєднанні історичної складової міста та сучасних тенденцій у ландшафтному проектуванні.

8. Ландшафтна структура парку «Інститутський Гай» поєднує природний рельєф, функціональне зонування та культурно-історичний зміст. Концепція орієнтована на створення комфортного, інклюзивного середовища для різних груп відвідувачів. Серед ключових рішень — тематичні простори, інтерактивні елементи, скульптури, екологічні матеріали та сучасна система благоустрою. Ландшафтна концепція поєднує відпочинок, культуру та освіту, формуючи унікальний простір для міського середовища.

9. Художня концепція гармонізації середовища поєднує естетику, функціональність та емоційність. Тематичне зонування, сценарне моделювання та виразні засоби створюють комфортний, естетичний і сталий простір.

Гармонізація ландшафтно-рекреаційного об'єкта можлива через комплексну оцінку його естетичного потенціалу, а запропоновані рішення сприятимуть розвитку містобудування та дизайну міських просторів для підвищення якості життя.

10. Проект парку «Інститутський Гай» передбачає комплексний підхід до цивільного захисту з урахуванням складного рельєфу. Заходи спрямовані на мінімізацію ризиків, забезпечення безпечної евакуації та інформування відвідувачів. Реалізація рішень створить безпечне, комфортне та екологічно стійке середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій»
2. ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій»
3. ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування»
4. Єгоров Ю.І. Принципи архітектурно-ландшафтної організації історичних міст України (на прикладі міста Умань): автореф. Дис ... канд. Архітектури: 18.00.04, КНУБА, 2008.
5. Тупісь С.П. Методи збереження та використання об'єктів природно-заповідного фонду у структурі міста: автореф. Дис ... канд. Архітектури: 18.00.01, НУ «Львівська політехніка», 2019. URL: https://old.lpnu.ua/sites/default/files/dissertation/2019/13521/avtoreferat_1.pdf (дата звернення 22.10.2024)
6. Мельничук С.М. / Проблеми охорони та використання історичних ландшафтів.// Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.12, с. 105-109. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2008/18_12/105_Melnyczuk_18_12.pdf (дата звернення 22.10.2024)
7. Устінова І.І., Шевченко А.В. / Реновація багатофункціональних парків: актуальність, проблеми, методи. // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» | No 27 (травень, 2023) с. 669-672. URL: https://www.researchgate.net/publication/371143102_RENOVACIA_BAGAT_OFUNKCIONALNIH_PARKIV_AKTUALNIST_PROBLEMI_METODI (дата звернення 22.10.2024)
8. Зубричев О. С. Про формування рекреаційних утворень в умовах історичної зони населених пунктів / О. С. Зубричев, Т. О. Муха // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Наук.-техн. Збірник. – К., КНУБА, 2015. – Вип. - № 39. – С. 219 – 223.

9. Шушлякова О. С., Ткач В. П./ Прийоми удосконалення ландшафтної організації центральних районів історичних міст.// Архітектурний вісник КНУБА, 2017
10. Мещерякова О. М., Ідак Ю. В./ Методи дослідження міської рекреації.// Архітектурний вісник КНУБА, 2018. Київ. Вип. 14-15. С.391-399
11. Григорій Маленко, Парк «Срібний Кіл», URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/338367-u-kievi-pochinayut-budivnitstvo-parku-navkolo-ozera-sribniy-kil> (дата звернення: 30.10.2024).
12. Наталія Спатарь, Парк «Жовтневий», URL: <https://suspilne.media/chernivtsi/255604-opriludnili-proekt-rekonstrukcii-parku-zovtneвого-v-cernivcah/> (дата звернення: 30.10.2024).
13. Park of Memories Аš / SOA Architekti + Ateliér KONCEPT, URL: <https://www.archdaily.com/1016807/park-of-memories-as-soa-architekti-plus-atelier-koncept> (дата звернення: 30.10.2024).
14. Хана Абдел, Udaan Park / Studio Saar URL: https://www.archdaily.com/1006490/udaan-park-studio-saar?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення: 16.12.2023).
15. Бенжамін Запіко, Parque Montornés Norte: Regeneración Urbana / Hiha Studio, URL: https://www.archdaily.com/1002899/parque-montornes-norte-regeneracion-urbana-hiha-studio?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення: 17.12.2023).
16. Pole Mokotowskie Park Modernization / WXCA, URL: <https://www.archdaily.com/1018473/pole-mokotowskie-park-modernization-wxca> (дата звернення: 30.10.2024).
17. Biblioteca degli Alberi Park / Inside Outside Architecture, URL: <https://www.archdaily.com/1001076/biblioteca-degli-alberi-park-inside-outside-architecture> (дата звернення: 30.10.2024).

18. Генеральний план м. Полтава, [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1LhcIhnBzgBiHMzVtlSC9eT9DVI7CPy1U?usp=sharing> (дата звернення: 19.03.2024 р.)
19. Історико-архітектурний опорний план м. Полтава, [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1LhcIhnBzgBiHMzVtlSC9eT9DVI7CPy1U?usp=sharing> (дата звернення: 19.03.2024 р.)
20. Топографічна карта м. Полтава, [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1LhcIhnBzgBiHMzVtlSC9eT9DVI7CPy1U?usp=sharing> (дата звернення: 19.03.2024 р.)
21. Концепція інтегрованого розвитку міста Полтава 2030 / Полтавська міська рада та ін. Полтава, 2018. [Електронний ресурс] URL: https://city2030.org.ua/sites/default/files/documents/Poltava%202030%20FINAL_new1-compressed_0.pdf (дата звернення: 19.03.2024 р.)
22. Кадастрова карта України. [Електронний ресурс] URL: <https://kadastr.live/#5/48.43/32.77> (дата звернення: 15.05.2024 р.)
23. Про затвердження Порядку визначення меж зон охорони пам'яток. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 41, [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0234-01#Text> (дата звернення: 15.05.2024 р.)
24. Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 2024, [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2024-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.05.2024)
25. Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення Полтавської області, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, 19.03.2024 р. [Електронний ресурс] URL: https://mcip.gov.ua/files/pdf/Nacional_znachenia/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB..pdf (дата звернення: 23.05.2024)

26. Карта захисних споруд Полтавської області. ГУ ДСНС України у Полтавській області. [Електронний ресурс] URL: <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=10wBVAAKCTHdPXYODiUbhjTTrJoY&map%3Bll=49.60204310930155%2C34.54944381904308&map%3Bz=12&ll=49.57278350543091%2C34.575402790348605&z=15> (дата звернення: 23.05.2024)

27. С. Гюнгор, С. Озер, М. Сейхан / Дослідження важливих особливостей парку, які заохочують відвідування парку, фізичну активність і соціальну взаємодію серед підлітків на прикладі парку Ігламур. // Turkish Journal of Agriculture – Food Science and Technology. – 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/387642084_Investigation_of_Important_Park_Features_that_Encourage_Park_Visiting_Physical_Activity_and_Social_Interaction_Among_Teenagers_with_the_Case_of_Ihlamur_Park (дата звернення 10.02.2025)

28. Dalia Aly, Doaa K. Hassan, Shaimaa Mohamed Kamel, Johannes Hamhaber / Human Needs as an Approach to Designed Landscapes // Journal of Natural Resources and Development. – 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/324994720_Human_Needs_as_an_Approach_to_Designed_Landscapes (дата звернення 10.02.2025)

29. Дідем Діздароглу / Розробка критеріїв проектування стійких міських парків // Journal of Contemporary Urban Affairs. – 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/354209691_Developing_Design_Criteria_for_Sustainable_Urban_Parks (дата звернення 10.02.2025)

30. Jingyue Central Park / SHUISHI, URL: <https://www.archdaily.com/1023829/jingyue-central-park-shuishi> (дата звернення: 12.02.2025).

31. Grønningen-Bispeparken Climate Park / SLA, URL: <https://www.archdaily.com/1026192/gronningen-bispeparken-climate-park-sla> (дата звернення: 12.02.2025).

32. Tianlin Park Renewal / VIASCAPE DESIGN, URL: <https://www.archdaily.com/1025135/tianlin-park-renewal-viascape-design> (дата звернення: 12.02.2025).
33. Карти Боплана. URL: <https://history.zmist.pl.ua/thesaurus/mistobuduvannya-na-poltavshhyni/>
34. Містобудування на Полтавщині. URL: <https://history.zmist.pl.ua/thesaurus/mistobuduvannya-na-poltavshhyni/>
35. Коваленко Оксана. Мандрівка. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/istoria-i-pamyat-yazhki-hitannya/460-oksana-kovalenko-mandrivka->
36. Містобудування на Полтавщині. URL: <https://history.zmist.pl.ua/thesaurus/mistobuduvannya-na-poltavshhyni/>
37. Полтава: історичний очерк. URL: <http://histpol.pl.ua/ru/component/content/article?id=426>
38. Містобудування на Полтавщині. URL: <https://history.zmist.pl.ua/thesaurus/mistobuduvannya-na-poltavshhyni/>
39. Полтавська фортеця на карті Гійома де Боплана XVI ст. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Poltava-1650.png>
40. Полтавська фортеця початку XVIII ст. URL: <http://histpol.pl.ua/ru/poltava-istoricheskie-ocherki/istoricheskie-ocherki?id=781>
41. План міста Полтава 1857 року (Національний архів Швеції). URL: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0004537_00001#?c=&m=&s=&cv=&xywh=-3732%2C551%2C13219%2C6676
42. Супутниковий знімок 1973 р. URL: <https://oldmaps.dp.ua/poltava/?leftmap=260373#14/49.5741/34.5710>
43. Ілюстрація Полтави XVI-XVII ст. URL: <http://www.battle.poltava.ua/ukrainian/fortress.htm>
44. Аксонометрична модель міста XVII ст. URL: http://poltavahistory.inf.ua/history7_r.html

45. Інститут шляхетних дівчат, Полтава. URL: <https://unc.ua/uk/auction/poltava-institut-blagorodnyh-devic-108-izd-lopovok-i-kaydanovskiy-pochta-vasilkov-ukraina-410507>
46. Першотравневий проспект, 1950-ті роки. URL: <https://zmist.pl.ua/news/yak-zyavyvsya-pershotravnevyyj-prospekt-u-poltavi-i-chomu-jogo-tak-nazvaly>
47. ДБН Б.2.2-12:2019 «Вулиці і дороги»
48. Державні санітарні норми і правила утримання територій населених місць, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.11 № 145, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 5.04.11 за № 457/19195 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#Text>
49. Порядок визначення меж зон охорони пам'яток, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0234-01#Text>
50. ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 СКЛАД ТА ЗМІСТ НАУКОВО-ПРОЕКТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ І РЕЖИМІВ ВИКОРИСТАННЯ ЗОН ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ <http://kyiv-heritage.com/sites/default/files/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%20%D0%91%20%D0%91.2.2-10~2016%20%D0%97%D0%BE%D0%BD%D0%B8%20%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BE%D0%BA.pdf>
51. Довідник з благоустрою парків // Урбанина. URL: <https://www.urbanyna.com/parky> (дата звернення: 02.04.2025)
52. Приклад оформлення вхідної зони, URL: <https://i.pining.com/736x/c1/ed/f4/c1edf4498137683979334aed1b11f75f.jpg>
53. Приклад зеленого театру, URL: <https://i.pining.com/736x/fc/73/b2/fc73b2128a873edeb26f2d298ff3b445.jpg>
54. Приклад скульптури руїн, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/211174977327939/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)

55. Приклад фонтанів, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/10836855339064184/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
56. Приклад арки з розпиленням води, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/6122149487165112/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
57. Приклад тунелю з квітів, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/17029304835724775/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
58. Приклад лав, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/19562579623258476/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
59. Приклад фудкорту, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/19562579623258476/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
60. Приклад скульптур, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/19562579623258476/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
61. Приклад скульптур, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/19562579623258476/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
62. Приклад фонтану, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/19562579623258476/> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
63. Приклад лав з рослинами, [Електронний ресурс] URL: <https://www.behance.net/gallery/30064843/outdoor-furniture> (дата звернення: 19.09.2024 р.)
64. Вуличні тренажери, [Електронний ресурс] URL: <https://i.pinimg.com/736x/f0/f7/c3/f0f7c3c68ab0a9b53c8df92ed148cdf9.jpg>

65. Йога-простір, [Електронний ресурс] URL: <https://landezine.com/metalco-recommendation-wellness-park-in-the-world/>
66. Інклюзивні вуличні тренажери, [Електронний ресурс] URL: <https://i.pining.com/736x/0b/70/6d/0b706d2876b8eebcc9bec19eaf60f52b.jpg>
67. Спортивний майданчик під навісом, [Електронний ресурс] URL: <https://i.pining.com/736x/2f/89/d0/2f89d04ba1c134f43b7e7d6fcdeb02e2.jpg>
68. Казковий світ, [Електронний ресурс] URL: <https://inspiration-for-home.com/50-unforgettable-outdoor-ideas-for-kids-turning-backyards-into-wonderlands/>
69. Міні-місто, [Електронний ресурс] URL: <https://www.etsy.com/shop/KidsWoodStore?epik=dj0yJnU9RkdzdGtaWXVmZHN5LW9ZZFVZemZVaGlHSHlqRUNub3AmcD0wJm49T19oc2lMM1ZkNGp4dHFjQzhuQjFtQSZ0PUFBQUFB2dVb3BB>
70. Козацький форт, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/289708188539156529/>
71. Майданчик-козацька вежа, [Електронний ресурс] URL: <https://ru.pinterest.com/pin/24840235438210469/>
72. Кам'яний килим, [Електронний ресурс] URL: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.bau.com.ua%2Fstroitelstvo%2Fp-62461-n-%25D0%2595%25D0%25BF%25D0%25BE%25D1%2581%25D1%2582%25D1%2596%25D0%25BB%2B117&psig=AOvVaw0WOx2-nnEem0WLW_155JEL&ust=1746269424738000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBcQjhxqFwoTCPikxNvOhI0DFQAAAAAdAAAAABAE
73. Гумові плити, [Електронний ресурс] URL: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Frubeco.com.ua%2Fua%2Fstatti&psig=AOvVaw16wzIimlMNY-KpyyQdPY_j&ust=1746269483425000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBcQjhxqFwoTCKjtpvfOhI0DFQAAAAAdAAAAABAJ

74. Гранвідсів, [Електронний ресурс] URL:
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.bosstechnology.com.ua%2Fua%2Fproduktsiya%2Fvidsiv-granitnij%2F&psig=AOvVaw0OJMpgofJIzYZ-5dqqI8rD&ust=1746269540251000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBcQjhxqFwoTCPCo7Y7PhI0DFQAAAAAdAAAAABAE>
75. Функціональне освітлення, [Електронний ресурс] URL:
<https://i.pining.com/736x/6f/22/81/6f22810da5f490f4b278fbee95188b7e.jpg>
76. Ландшафтне декоративне освітлення, [Електронний ресурс] URL:
<https://i.pining.com/736x/b6/7d/eb/b67deb058dc7edcf29aabf0e1ad2ca48.jpg>
77. Ландшафтне декоративне освітлення, [Електронний ресурс] URL:
<https://ru.pinterest.com/pin/844493675228077/>
78. Навігаційне підсвічування, [Електронний ресурс] URL:
<https://ru.pinterest.com/pin/422281210961396/>
79. Група трав'янистих рослин, [Електронний ресурс] URL:
<https://ru.pinterest.com/pin/97460779422837918/>
80. Квітник, [Електронний ресурс] URL:
<https://ru.pinterest.com/pin/70437489366270/>
81. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 24.04.2025).

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОГО ПРОЄКТУ

Назва вищого навчального закладу КНУБА
 Факультет: Архітектурний
 Кафедра: Містобудування
 Освітній рівень: Магістр
 Галузь знань: 19 – Архітектура та будівництво
 Спеціальність: 191 – Архітектура та містобудування
 Освітньо-наукова програма: Містобудування

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
 на засіданні кафедри
 містобудування
 зав. каф. професорка, д.арх.
 Шебек Н. М. _____

Студент Кривошта Ніна Іванівна

Група МБМ-23-16

Керівник _____

1. Тема магістерської роботи «Особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків в історичному середовищі (на прикладі парку «Інститутський гай» в м. Полтаві)»
2. Вид містобудівної документації Детальний план території
3. Назва території розроблення містобудівної документації Схил Інститутської гори м. Полтава (парк «Інститутський гай»)
4. Площа території проектування 38 га / 0,38 км²
5. Перелік джерел вихідних даних Генеральний план м. Полтава, План зонування території м. Полтава, дані про містобудівні умови та обмеження м. Полтава, Історико-архітектурний опорний план м. Полтава
6. Перелік чинних нормативно-правових документів, яким мають відповідати проєктні пропозиції:
 ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій;
 ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій;
 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд;
 ДБН Б.1.1-14:2021 Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні;
 Про охорону культурної спадщини. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 39;
 Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34;
 Земельний кодекс України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4;

Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34.

7. Узагальнення даних комплексної оцінки території:

7.1. Просторово-планувальна організація території

Досліджувана територія знаходиться на південному сході центральної частині міста Полтава, входить в історичний ареал. Зі сходу, півдня та південного заходу ділянку оточує територія гаражів, з іншої сторони ділянки знаходиться університет.

До ділянки прилягає проектна магістраль загальноміського значення вул. Південна з південно-західної сторони. По ній можна буде вийти на магістраль М-03 (траса Київ-Харків).

7.2. Землеустрій та землекористування

Ділянку оточують різні функціональні зони, в основному це – землі житлової забудови, землі громадської забудови та землі рекреаційного призначення. Додатково велику площу займають землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення та землі сільськогосподарського призначення.

7.3. Природоохоронні та ландшафтно-рекреаційні території

Ділянка представляє з себе територію з озелененням загального користування, що потребує реконструкції. Ця територія входить до зон охоронюваного ландшафту.

Поряд, на південному сході, знаходяться зони озеленення спеціального призначення. Також ділянку оточує озеленення загального користування.

7.4. Обмеження у використанні земельних ділянок

Існуючі обмеження обумовлені II поясом санітарної охорони підземних джерел господарсько-питного водопостачання. Також, ділянка входить до зон охоронюваного ландшафту.

7.5. Забудова територій та господарська діяльність

На ділянці наявна житлова будівля (не використовується). Навколо розміщено декілька груп об'єктів: освіта, медицина, комерція та обслуговування.

Ділянка проектування входить в межі історичного ареалу міста Полтава. На ділянці наявна пам'ятка археології – група курганів. Поряд з ділянкою також наявні історичні пам'ятки.

7.6. Обслуговування населення

На території поряд з ділянкою проектування розміщена достатня кількість закладів дошкільної освіти та загальноосвітніх шкіл. Також на території достатня кількість закладів торгівлі, харчування та підприємств побутового обслуговування, закладів охорони здоров'я. Але за умови збільшення кількості відвідувачів парку, варто передбачити розрахунок необхідної кількості закладів харчування, торгівлі.

7.7. Транспортна мобільність та інфраструктура

Зі східної частини ділянки знаходиться магістраль районного значення, з південно-західної знаходиться магістраль загальноміського значення.

Ділянка знаходиться в межах пішохідної доступності зупинок громадського транспорту.

7.8. Інженерне забезпечення території, трубопровідний транспорт та телекомунікації

Через територію ділянки частково проходять каналізаційні колектори, поруч знаходиться лінія електропередачі.

7.9. Підготовка та благоустрій території

Ділянка має значний ухил, тож необхідно забезпечити місцевість дренажними системами, георешітками. Наразі наявні зсуви рельєфу.

Ділянка містить озеленення, що потребує реконструкції та дві протоптані стежки. Освітлення, місця для відпочинку та асфальтовані стежки на ділянці відсутні.

8. Вимоги до проектних рішень:

8.1. Просторово-планувальна організація території

- збереження історичної цінності міста;
- зручні та безпечні маршрути для пішоходів та велосипедистів;
- оптимальне функціональне зонування для мешканців і туристів різної статі та віку;
- розташування необхідних об'єктів обслуговування в пішохідній доступності.

8.2. Природоохоронні та ландшафтно-рекреаційні території

- збереження історичного рельєфу;
- зручні та екологічні елементи благоустрою;
- достатня кількість ландшафтно-рекреаційних територій для різних видів відпочинку;
- реконструкція наявного озеленення;
- відновлення природного біорізноманіття.

8.3. Обмеження у використанні земельних ділянок;

- врахування і дотримання всіх наявних обмежень.

8.4. Функціональне зонування території детального планування.

- оптимальне функціональне зонування;
- максимальне насичення функціями для раціонального використання території.

8.5. Обслуговування населення

- достатня кількість закладів громадського харчування та магазинів у пішохідній доступності.

8.6. Транспортна мобільність та інфраструктура

- розширення кількості паркомісць.

8.7. Інженерне забезпечення території, трубопровідний транспорт та телекомунікації

- підключення до наявних мереж електропостачання та каналізації.

8.8. Інженерна підготовка та благоустрій території

- влаштування заходів укріплення рельєфу використовуючі рослини зі швидким відновленням кореневих паростків;
- влаштування освітлення від сонячних батарей;
- створення зон для відпочинку;
- інформаційні стенди, вказівники, місця для відпочинку;

- інформаційна довідка про місто – інтерактивна мапа;
- дитячі тематичні зони;
- створення громадських вбиралень;
- проектування системи для ефективного збору та сортування сміття;
- влаштування альтанок, павільйонів, лав для відпочинку.

8.9. Художня програма формоутворення об'єкта проектування.

- формування композиційних зв'язків;
- досягнення стилістичної єдності елементів парку з навколишнім середовищем;
- розкриття загальної художньої концепції шляхом поєднання тематичних зон.

9. Розрахунок основних проектних показників детального плану території

Назва показника	Одиниця виміру	Існуючий стан	Значення проектних показників Довгострокова перспектива (понад 10 років)
Територія			
Територія в межах проекту, у тому числі:	га/%	38 / 100 %	38 га / 100%
-ділянки установ і підприємств обслуговування (крім підприємств і установ мікрорайонного значення) У тому числі:	га/%		32,11 га / 9,4%
- Дитячі майданчики	га/%		2,28 га/ 6%
- Спортивні майданчики	га/%		5,7 га/ 15%
- Зона тихого відпочинку та прогулянок	га/%		19 га / 50%
- Зона культурно-масових заходів (Тимчасовий ярмарок)	га/%		3,04 га / 8%
- Зона культурно-просвітніх заходів	га/%		1,52 га / 4%
- Господарська зона	га/%		0,57 га/ 1,5%

Розрахунок кількості відвідувачів

Територія	Площа ділянки	Кількість відвідувачів	Нормативне посилання
Парк	38 га	3800 ос.	ДБН Б 2.2.-12:2019

10. Перелік проектних матеріалів:

10.1.Перелік графічних матеріалів детального плану окремої території в межах або за межами населеного пункту:

- Схема розташування території детального плану в системі планувальної структури територіальної громади та населеного пункту М 1:100000.
- Схема існуючого використання території та схема існуючих обмежень у використанні земель М 1:5000.
- Проектний план та схема проектних обмежень у використанні земель М 1:5000.
- План функціонального зонування території М 1:2000.
- Схема транспортної мобільності та інфраструктури М 1:2000.
- Креслення поперечних профілів вулиць М 1:200.

10.2.Розгортки М 1:2000.

10.3.Перспективні зображення.

10.4.Відео-презентація проектних пропозицій (фільм-обліт території)

10.5.Пояснювальна записка.

11. Список використаних джерел

1. Генеральний план м. Полтава, 19.03.2024 р. [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1LhcIhnBzgBiHMzVtlSC9eT9DVI7CPy1U?usp=sharing>
2. План зонування території м. Полтава, 19.03.2024 р. [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1LhcIhnBzgBiHMzVtlSC9eT9DVI7CPy1U?usp=sharing>
3. Історико-архітектурний опорний план м. Полтава, 19.03.2024 р. [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1LhcIhnBzgBiHMzVtlSC9eT9DVI7CPy1U?usp=sharing>
4. Державний реєстр нерухомих пам'яток України
5. Планування та забудова територій. Державні будівельні норми ДБН Б.2.2-12:2019 – Київ: Мінрегіон України, 2019. – 177 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/07/DBN-B22-12-2019.pdf>
6. Благоустрій територій. Державні будівельні норми України ДБН Б.2.2-5:2011. – Вид. офіц. – Київ: Мінрегіон України, 2012. – 44 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/24.1.-DBN-B.2.2-52011.-Planuvannya-ta-zabudova-mist-sel.pdf>
7. Інклюзивність будівель і споруд. Державні будівельні норми України ДБН В.2.2-40:2018. – Київ: Мінрегіон України, 2018. – 64 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/V2240-2018.pdf>
8. Про охорону культурної спадщини. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 39, ст. 333. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>

9. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34, ст.343. – Електронний ресурс. – Режим доступу: – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
10. Земельний кодекс України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
11. Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Міністерство культури та інформаційної політики України, 14/01/2022. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://mcip.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>
12. Про затвердження Списку історичних населених місць України. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 878. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2001-%D0%BF#Text>
13. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34, ст.343. – Електронний ресурс. – Режим доступу: – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
14. Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні. Державні будівельні норми України ДБН Б.1.1-14:2021. – Київ: Мінрегіон України, 2022. – 77 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2022/08/dbn-b.1.1-14_2021.pdf

Студент _____ Кривошта Н. І. _____

Керівник проекту: _____ Войко Н. Ю. _____

Консультанти розділів:

<u>Естетика містобудування</u>	<u>Н.М.Шебек, д. арх, проф.</u>
<u>Цивільний захист</u>	<u>В.С.Корінний, ст. викл.</u>
<u>Транспорт</u>	<u>Г.Г.Лисюк, доцент</u>
<u>Дендрологія</u>	<u>А.А.Дзиба, к.с-г.н, доц.</u>

Ілюстрації до пункту 1.1.

РОЗДІЛ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Історичний контекст та охорона культурної спадщини

ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНИХ МІСТ за Європейським ЮНЕСКО

МОТИВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ

- принципи гуманізації ландшафтної організації
- принципи екологізації
- принципи окуптування життєвого середовища.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ

- принцип гармонізації природно-ландшафтної, соціальної та архітектурної складових
- принцип архітектурності композиційної та архітектурної організації ландшафту та традиційного ландшафту
- принцип збереження та оновлення традиційного ландшафту середовища

ДІЯЛЬНІСНІ ПРИНЦИПИ

- принцип домінуючості одного фактора;
- принцип сталості
- багаторівневої структури міста;
- принцип циклічності сталого розвитку.

ІВНІ РІВНІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОПЗФ ТА ВІДПОВІДНІ ІМ ЗАСОБИ за Тульським С.М.

I рівень

Загальноміський

- встановлення зони обмеження господарської діяльності (50 м);
- встановлення зони регулювання забудови (200 м);
- встановлення екостабілізуючої зони охорони ландшафтів.

II рівень

- обмеження господарської діяльності;
- формування об'єднаної охоронної зони для групи об'єктів;
- паспортизація ОПЗФ.

III рівень

- обмеження господарської діяльності;
- Адаптація території до розширення функцій парку;
- розширення водостічних зон і дренажних функцій парку;
- необхідність постійного догляду за ландшафтом.

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ ЛАНДШАФТІВ за Мельничук С.М.

ПРОБЛЕМИ:

- Стриваний розвиток міст спричиняє деградацію історичних ландшафтів.
- Нові опоненти змінюють умови, до яких історичні території не встигають адаптуватися.
- Зародження забудови та розділення території руйнують цілісність парків.
- Автооблітація впадає до прокладання магістралей через історичні зони.
- Збільшення населення та туризму виснажує ландшафти без належної підготовки.
- Історичні парки стійкішо перетворюються на зони масових розваг, втрачаючи автентичність.
- Збудовані парки, води й тротуарні простори втрачають історичні ландшафти.

РІШЕННЯ:

- Рекреаційні простори з обмеженими функціями, сповняють відповідні функції.
- Адаптація історичних територій до нових умов.
- Розширення водостічних зон і дренажних функцій парку.
- Необхідність постійного догляду за ландшафтом.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ З ФОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ В УМОВАХ ІСТОРИЧНОЇ ЗОНИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ за О.С. Зубриченко, Мухомов Т.О.

ПРОБЛЕМИ

- Проведення комплексних досліджень парку реконструкції.
- Аналіз архітектурних, історичних, архітектурних та соціально-економічних даних.
- Необхідність адаптації ландшафту та парку до сучасних умов.
- Гармонічне поєднання історичних елементів з новими.
- Виконання функцій парку в умовах високої щільності забудови.
- Подальше відтворення парку реконструкції.
- Збереження й управління історичних споруд.
- Адаптація нових функцій та інфраструктури до історичного середовища.

РІШЕННЯ:

1. Аналіз формування ландшафтно-рекреаційних зон історичних міст за парком реконструкції.
2. Селекція парку за необхідністю до адаптації до сучасних умов.
3. Виконання універсальних і спеціальних функцій парку.
4. Посаження парків і ландшафтних елементів парку.

Методи дослідження місної рекреації за Мельничук С.М., Дам Ю.В.

Загальнонаукові методи дослідження

- історичні
- ландшафтні
- соціологічні
- екологічні
- полілогічні

Спеціальні методи дослідження

- історичні
- ландшафтні
- соціологічні
- екологічні
- полілогічні

Критерії проектування стірок міських парків за Д.Д. Давидову

- Зелена інфраструктура**
- Доступність для людей з обмеженими можливостями**
- Створення екопарку**
- Вирозуміння методів адаптації до змін клімату**
- Сортування відходів**
- Доступ до самот, оздорової та неспортивної інфраструктури**
- Підприємства та збереження історичної спадщини**
- Екологічна освіта через практичні заходи**
- Управління та управління парком**
- Стійкість до наслідків змін клімату**

Методи природоохоронного контролю (реставрація парку з елементами реконструкції) за Устїною І.І., Шевченко А.В.

Метод структурної адаптації (приметування до сучасних умов)

- Реставрація парку з елементами реконструкції, що включає в себе проведення відновлювальних та підтримувальних робіт в історичних парках споруд, благоустрою та озеленення без надмірного втручання у сформоване паркове середовище.

Метод природоохоронного контролю (реставрація парку з елементами реконструкції)

- Реставрація парку з елементами реконструкції, що включає в себе проведення відновлювальних та підтримувальних робіт в історичних парках споруд, благоустрою та озеленення без надмірного втручання у сформоване паркове середовище.

Модель проектування ландшафтного об'єкту за елементами парку за О.С. Зубриченко, Мухомов Т.О.

ЕЛЕМЕНТИ ЛАНДШАФТУ

- Екологічний функціональний елемент
- Соціально-функціональний елемент
- Історико-ландшафтний елемент
- Спеціальний функціональний елемент
- Міський функціональний елемент
- Діагностичний функціональний елемент

Функції

- Екологічна функція
- Соціальна функція
- Історико-ландшафтна функція
- Спеціальна функція
- Міська функція
- Діагностична функція

Середовище

- Екологічне середовище
- Соціальне середовище
- Історико-ландшафтне середовище
- Спеціальне середовище
- Міське середовище
- Діагностичне середовище

Потреб

- Екологічна потреба
- Соціальна потреба
- Історико-ландшафтна потреба
- Спеціальна потреба
- Міська потреба
- Діагностична потреба

Сучасні тенденції в проектуванні багатofункціональних парків за Устїною І.І., Шевченко А.В.

- використання сучасних технологій при проектуванні паркового середовища.
- акцентування на створенні розважального середовища для відпочинку.
- застосування прийомів геопластичності та вертикального планування.

Принципи реконструкції багатofункціональних парків за Устїною І.І., Шевченко А.В.

- принцип екологізації паркового простору;
- принцип топіографічності паркового простору;
- принцип стійкості паркового простору;
- принцип адаптації;
- принцип функціональності.

Ілюстрації до пункту 1.2.

1.2. Досвід організації багатofункціональних парків в історичних містах

Рівнинні парки

Парк «Срібний Кіт», Київ, Україна

Pole Mokotowskie, Варшава, Польща

Biblioteca degli Alberi, Мілан, Італія

Парк Монторнес Норте, Іспанія

Tianjin Park, Шанхай, Китай

Парки, які розміщені на активному рельєфі

Парк Удаан, Удайпур, Індія

Jingyue Central Park, Чанчун, Китай

Park of Memories AS, Радніце, Чехія

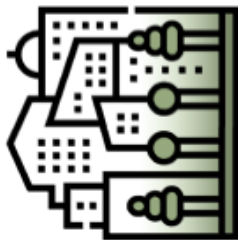
Парк «Жовтневий», Чернівці, Україна

Grønningen-Bispensparken Climate Park, Копенгаген, Данія

Ілюстрації до пункту 1.3.

1.3. Фактори і умови проектування парків в історичному контексті сучасних міст

Проектування парку в історичному середовищі потребує вивчення історичних умов, вимог, потреб, інтересів, цінностей, традицій, звичаїв, емоцій, естетичних вимог тощо. Парковий план має враховувати історичні цінності, архітектурні особливості, історичні маршрути та інформаційні джерела, що розповідають про важливі події та культурну спадщину.

Парки повинні компенсувати вплив урбанізації, поглинаючи CO₂, забезпечуючи чисте і охолоджуваче повітря. Важливо зберігати природні ресурси ґрунту – водійки, дерева, рельєф – для мінімізації впливу на навколишнє середовище. Парковий план має враховувати історичні цінності, архітектурні особливості, історичні маршрути та інформаційні джерела, що розповідають про важливі події та культурну спадщину.

Парки створюють економічному розвитку, залучаючи туристів і створюючи робочі місця – від будівництва до щоденного утримання. Можливе розширення комерційних об'єктів (кафе, прайат, атракціон), що забезпечує додатковий дохід для утримання парку.

Містобудівні

Екологічні

Економічні

УМОВИ

Історичні

Природоохоронні

Інженерно-технічні

Парк створений парку вважався інтеграцією архітектури та природи в простір. Збереження старих будівель, дерев і ландшафтів підкреслює історичну цінність. Парки можуть включати тематичні зони, експозиційні маршрути та інформаційні стенди, що розповідають про важливі події та культурну спадщину.

Після проектування парку необхідно врахувати природоохоронний статус території, що може накласти обмеження. Важливо дотримуватися зон охорони пам'яток, які регламентують забудову та використання простору. До них належать:

- Охоронна зона
- Зона регульованого забудови
- Зона охороняемого ландшафту
- Зона охорони археологічного шару

Проектування парку на складному рельєфі потребує урівноваження сил (гравітація, вітер, підйомні сили) для забезпечення зручності та естетики. Важливе значення має ефективне водозабезпечення – дренажні канали, підземні труби, штучні водотіки. Необхідний постійний моніторинг стану ґрунту та дренажних систем для своєчасного усунення проблем.

ФАКТОРИ

Естетичні

Соціальні

Містобудівні

Парк має гармонійно поєднувати природні й архітектурні елементи, відзеркалюючи історичний стиль міста. Використання якісних матеріалів, збалансованої палітри та продуманого ландшафтного дизайну забезпечує його естетичну привабливість і інтеграцію в міський простір.

Парк є місцем для спілкування, дозвілля та культурних заходів, сприяючи інтеграції різних соціальних груп. Він має бути доступним для всіх, включаючи людей з обмеженими можливостями. Важливо забезпечити зони для активного та тихого відпочинку, простори для масових заходів, спортивні та рекреаційні майданчики. Існують та колаборативні ініціативи гарантують подальше оптимізацію, доступність до абириальних і публічних просторів.

Парк має бути розташований у доступній зоні, з урахуванням транспортної інфраструктури, місцевих масивів і громадських просторів. Локація визначає його аудиторію та рівень соціальної активності. Важливо забезпечити багатопроцесорність простору для різних груп користувачів.

Ілюстрації до пункту 2.1.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ У СЕРЕДМІСТІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ

2.1. Вимоги щодо проектування парків з охоронюваним ландшафтом

Функціонально-планувальна організація

Зона культурно-насамни захисту 4-5%

Зона тихоокеанського відпочинку та прогулянок 6-10%

Зона культурно-просвітських заходів 1-2%

Зона відпочинку дітей 3-5%

Культурно-оздоровча зона 6-10%

Рекреаційна зона 10%

Благоустрій та озеленення

Парк 5 - 10% з т/г

Сквер 5 - 10% 0,05 га

Сад 3 - 5% 1,5 га

Елементи благоустрою

Монументи, скульптури, фонтани, скульптурні композиції

Міські скульптури, скульптурні композиції

Об'єкти благоустрою: лавочки, скамейки, дитячі майданчики

Міські скульптури, скульптурні композиції

ПОКРИТТЯ ДОРІЖОК

1 / 500 ОС. / 1 / 800 КВ. М.

Соціальна інфраструктура

Транспортне обслуговування

Охорона ландшафтів

Зона охорони пам'яток

Зона охорони археологічного шару

Зона охорони регулювання забудови

охоронена зона

Допускається

- господарська діяльність, що не порушує характер ландшафту...

В зоні охороненого ландшафту

Забороняється

- будівництво, яке не відповідає вимогам історичного ландшафту...

Забезпечується

- охорона, відновлення, реставрація, підтримка, розвиток і використання культурно-історичних цінностей, збереження історичного ландшафту...

Ілюстрації до пункту 2.2.

2.2. Принципи ландшафтно-планувальної організації міських багатofункціональних парків на рекреаційних озелених територіях в історичному середовищі

	Функціональна диференціація території	<p>Відпочиваюча зона Відпочиваючі зони мають бути розташовані біля будинків, парків, вулиць та інших місць, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>
	<p>Рекреаційна зона Рекреаційні зони повинні бути розташовані в місцях, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>	<p>Ігрова зона Ігрові зони повинні бути розташовані в місцях, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>
	<p>Спортивна зона Спортивні зони повинні бути розташовані в місцях, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>	<p>Консервувальна зона Консервувальні зони повинні бути розташовані в місцях, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>
	<p>Культурна зона Культурні зони повинні бути розташовані в місцях, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>	<p>Господарська зона Господарські зони повинні бути розташовані в місцях, де люди проводять багато часу. Вони повинні бути місцями, де люди можуть відпочити, прогулятися, поспілкуватися з друзями та родиною. Вони повинні бути місцями, де люди можуть насолодитися природою та свіжим повітрям.</p>

Принцип гармонізації паркового середовища	<p>Естетично-мобільне спорядження паркового простору</p>	<p>Ступінь щільності ландшафтно-композицій</p>	<p>Цілісність паркового середовища та оптимальна організація просторових зв'язків</p>
Принцип збереження історико-культурної спадщини	<p>Використання місцевих рослин в озелененні парку</p>	<p>Використання елементами благоустрою з місцевих матеріалів</p>	<p>Елементи вступу (скульптура, інсталяції, панно)</p>
Принцип екологізації паркового простору	<p>збереження та вдосконалення природних процесів</p>	<p>застосування екологічних матеріалів</p>	<p>зменшення негативного впливу людини</p>
Принцип інклюзивності в сфері паркового благоустрою	<p>Доступність</p>	<p>раціональне використання природних ресурсів (сонячна енергія)</p>	<p>збереження та розширення біорізноманіття</p>

Принцип екологізації паркового простору	<p>збереження та розширення біорізноманіття</p>	<p>раціональне використання природних ресурсів (сонячна енергія)</p>
Принцип інклюзивності в сфері паркового благоустрою	<p>Доступність</p>	<p>збереження та розширення біорізноманіття</p>

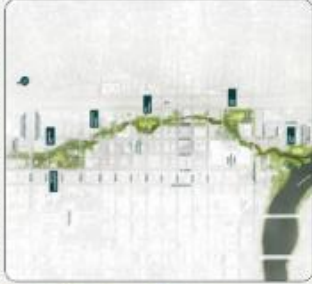
Ілюстрації до пункту 2.3.

2.3. Особливості ландшафтно-планувальної організації міських багатофункціональних парків на рекреаційних озелених територіях в історичному середовищі

Враховання історичного контексту та цінність ділянки проєктування та оточуючої території

Враховання транспортної доступності та впорядкування пішохідних зв'язків з можливістю використання немоторизованих видів транспорту

Багатофункціональність паркового простору та адаптивність просторово-планувальної структури

Стильова єдність та цілісність проєктних рішень

Екологічна спрямованість ландшафтних рішень

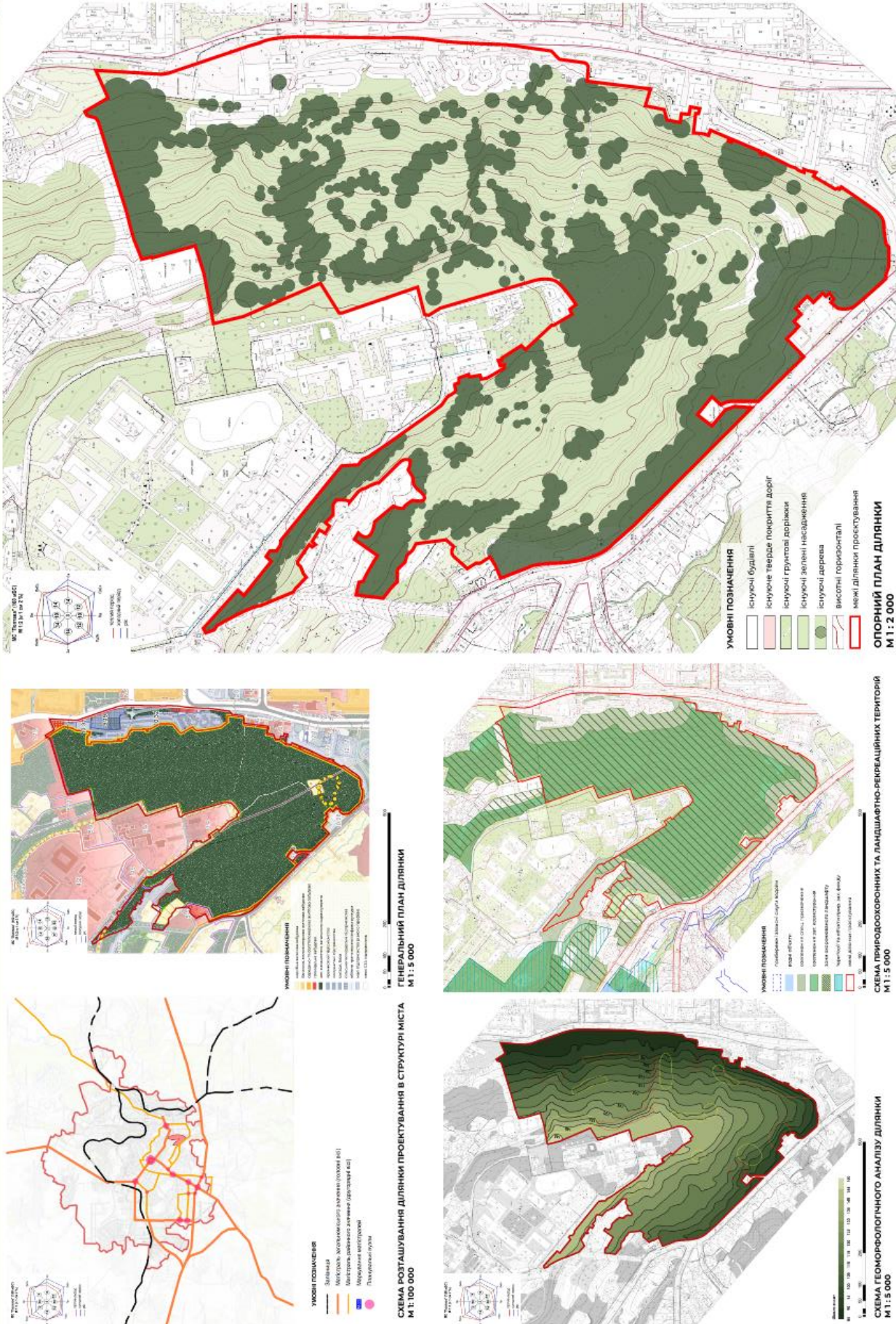
Забезпечення соціальної взаємодії та активного відпочинку відвідувачів

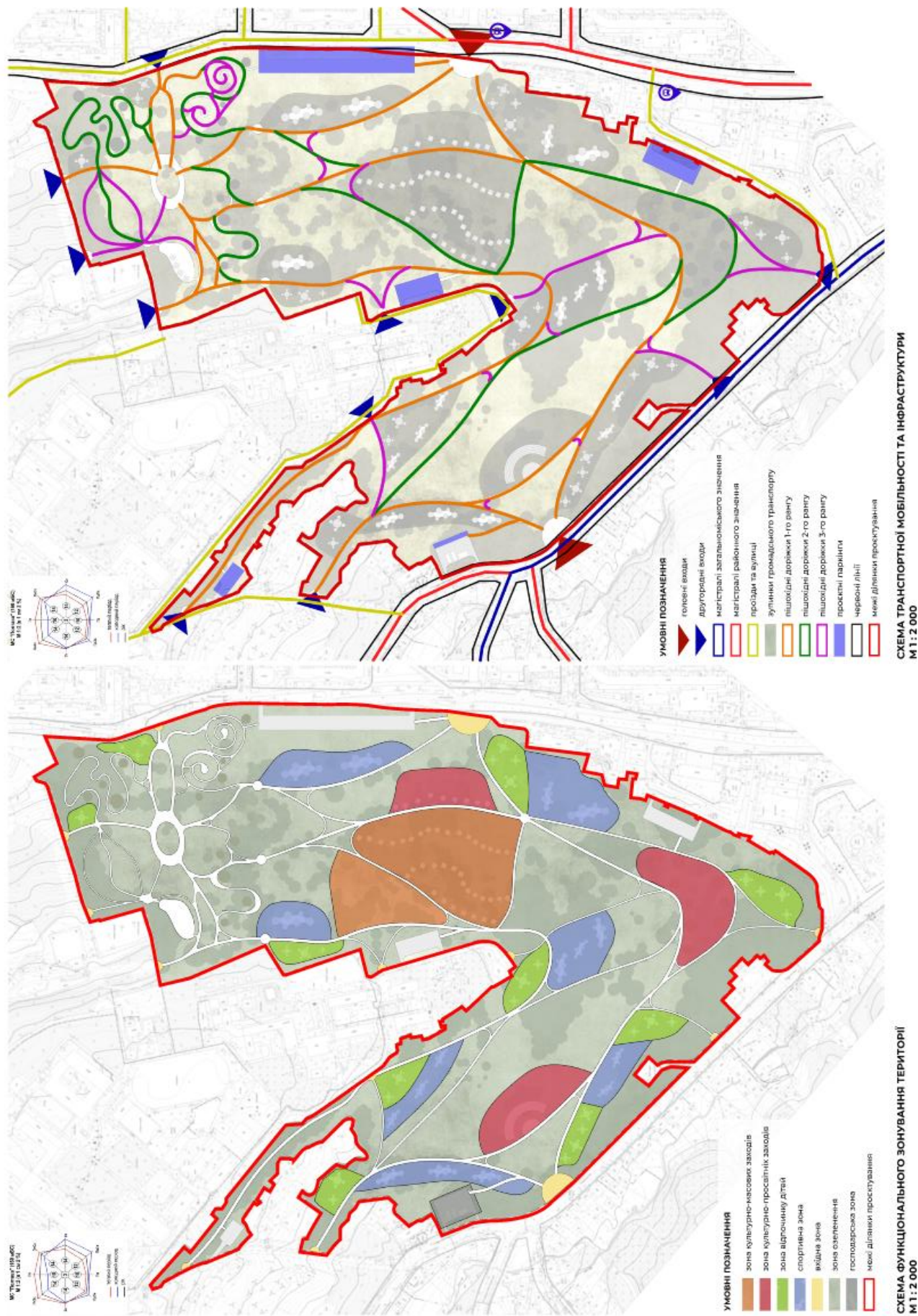
Ілюстрації до пункту 3.1.

РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ З ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРКУ В М. ПОЛТАВІ

3.1. Аналіз вихідної ситуації

Ілюстрації до пункту 3.2.

Сертифікати участі у конференціях

СЕРТИФІКАТ

учасника VII науково-практичної конференції

**«МІСТОБУДУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

до 95-річчя КНУБА

яка відбулася 15 квітня 2025 року

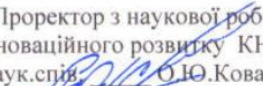
в Київському національному університеті будівництва і архітектури
на кафедрі містобудування,

виданий студентці кафедри містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

Кривошті Ніні Іванівні

Декан архітектурного факультету КНУБА,
проф. О. В. Кашченко

Проректор з наукової роботи та
інноваційного розвитку КНУБА,
канд.т.н., ст. наук.спів. О.Ю.Ковальчук

Довідка про перевірку на плагіат

Anti-Plagiarism v-15.274 Educational

Максимальное совпадение с одним документом 2.0%

Словари проверки: en_US, ru_RU, ua_UA. Ошибок в документах: 11 %

ID: 240832 Название: «ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКУ «ІНСТИТУТСЬКИЙ ГАЙ» У М. ПОЛТАВІ)» Додавлено в БД: 2025-05-05 Автори: Кривоштан Ніна Іванівна Руководителі: Войко Н.Ю. Консультанти: Опоненти:	Документ		Суммарное совпадение по Базе Данных		
	Символы	Лексемы	Символы	Лексемы	
	196042	2913	20060 (10%)	290 (10%)	
Источник плагиата	Описание			Наличие плагиата в документе	
				Символы	Лексемы
ID					